

Riksdagens protokoll

1998/99:67

Torsdagen den 11 mars

Kl. 12.00 – 17.54

Protokoll
1998/99:67

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 5 mars.

2 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Propositioner

1998/99:53 till finansutskottet

1998/99:62 till bostadsutskottet

1998/99:65 till justitieutskottet

1998/99:66 till konstitutionsutskottet

1998/99:68 till försvarsutskottet

1998/99:70 till socialutskottet

1998/99:73 och 76 till socialförsäkringsutskottet

1998/99:77 till bostadsutskottet

1998/99:82 och 83 till skatteutskottet

1998/99:85 och 87 till finansutskottet

1998/99:88 till miljö- och jordbruksutskottet

1998/99:90 till arbetsmarknadsutskottet

1998/99:91 och 92 till trafikutskottet

1998/99:93 till finansutskottet

Skrivelser

1998/99:55 och 56 till utrikesutskottet

1998/99:59 till näringsutskottet

1998/99:60 och 67 till utrikesutskottet

3 § Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 10 mars

FöU2 Kustbevakningen, m.m.

Kammaren biföll utskottets hemställan.

FöU4 Totalförsvarsplikten

Mom. 1 (totalförsvarsplikten)

1. utskottet

2. res. 1 (mp)

Votering:

288 för utskottet

13 för res. 1

48 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 71 m, 36 v, 37 kd, 14 c, 13 fp, 1 mp

För res. 1: 13 mp

Frånvarande: 15 s, 11 m, 7 v, 5 kd, 4 c, 4 fp, 2 mp

Mom. 2–6

Kammaren biföll utskottets hemställan.

NU7 Vissa regionalpolitiska frågor

Mom. 1 (allmän inriktning av regionalpolitiken)

1. utskottet

2. res. 1 (s, mp)

Votering:

143 för utskottet

163 för res. 1

43 frånvarande

Kammaren biföll res. 1.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 2 s, 73 m, 1 v, 38 kd, 16 c, 13 fp

För res. 1: 114 s, 35 v, 14 mp

Frånvarande: 15 s, 9 m, 7 v, 4 kd, 2 c, 4 fp, 2 mp

Andre vice talman Eva Zetterberg (v) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Mom. 2 (återförande av del av vattenkraftsvinster)

1. utskottet

2. res. 3 (v, c, mp)

Votering:

239 för utskottet

67 för res. 3

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 73 m, 37 kd, 13 fp

För res. 3: 36 v, 1 kd, 16 c, 14 mp

Frånvarande: 15 s, 9 m, 7 v, 4 kd, 2 c, 4 fp, 2 mp

Mom. 3 (statlig verksamhet)

1. utskottet
2. res. 4 (m, kd, c, fp)

Votering:

167 för utskottet

139 för res. 4

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 116 s, 36 v, 1 fp, 14 mp

För res. 4: 73 m, 38 kd, 16 c, 12 fp

Frånvarande: 15 s, 9 m, 7 v, 4 kd, 2 c, 4 fp, 2 mp

Mom. 6 (regional näringspolitik)

Utskottets hemställan med godkännande av

1. utskottets motivering
2. motiveringen i res. 5 (m, kd, fp)

Kammaren biföll utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering med acklamation.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

4 § Männsliga rättigheter, m.m.

*Männsliga rättigheter,
m.m.*

Föredrogs

Utrikesutskottets betänkande 1998/99:UU3

Männsliga rättigheter, m.m.

Anf. 1 LISELOTTE WÅGÖ (m):

Herr talman! Utrikesutskottets betänkande 3 som vi skall debattera här i kammaren i dag är ett motionsbetänkande, motioner som rör mänskliga rättigheter och svensk utrikespolitik. Jag skall först göra några allmänna reflexioner.

Det råder stor samstämmighet mellan partierna på MR-området, och det är mycket glädjande. Det finns dock några reservationer och särskilda yttranden fogade till betänkandet. Vi moderater har en reservation, nämligen reservation 6 under mom. 28 i vilken vi redovisar en annan uppfattning än utskottsmajoritetens, och den gäller skattebefrielse för Taiwans representationskontor här i Stockholm.

Herr talman! Jag vill inledningsvis yrka bifall till vår reservation 6 under mom. 28. Skälet till detta är att vi inte delar utskottsmajoritetens uppfattning om att riksdagen inte skulle kunna fatta beslut om skattebefrielse på grund av att vi är bundna av Wienkonventionen. Detta är enligt vår uppfattning en fråga som riksdagen disponerar oavsett konventioner om bara viljan finns. Denna vår uppfattning delas av kristdemokrater, centerpartister och folkpartister.

Vi har också i ett särskilt yttrande utvecklat vår syn på hur man bäst skall främja mänskliga rättigheter i södra Afrika, och jag kommer under resten av min talartid att utveckla vår syn på detta.

Herr talman! Det råder i södra Afrika en situation som inger mycket stor oro. Det finns dock strimmor av ljus i mörkret. Avvecklingen av apartheid i Sydafrika samt freden och försoningen i Moçambique inger hopp för framtiden – en utveckling som är gynnsam för framväxt och demokrati i denna del av världen.

Samtidigt som vi kan glädjas åt denna utveckling lägger den senaste tidens utveckling i framför allt Kongo och Angola sordin över området. Det är flera länder som deltar i kriget i Kongo. Minröjda fält i Angola mineras åter. Inom det samarbete som finns mellan länderna kommer den ekonomiska integrationen att snabbas upp bl.a. genom Sydafrikas frihandelsavtal med EU, och förestående anslutning till Lomékonventionen borde ge – jag säger *borde ge* – ett värdefullt stöd till en god ekonomisk utveckling i hela regionen, även om villkoren hade kunnat vara något mer generösa från EU:s sida. Andra viktiga förutsättningar är så självklara att de knappt skulle behöva nämnas i denna kammare, nämligen fred, stabil demokratiutveckling och respekt för de mänskliga rättigheterna.

Herr talman! Fred är inte bara motsatsen till krig. Verklig fred fordrar att vi kommer till rätta med det bakomliggande indirekta våldet i form av ofrihet, förtryck och sociala orättvisor samt andra hinder för människor att leva ett värdigt liv.

Det indirekta våldet skördar långt fler offer än det direkta och ger samtidigt näring åt krigets rötter. En fredlig värld skapas genom att förebygga, genom att vi tar oss an de bakomliggande konfliktorsakerna.

För att skapa fred och för att respekten för mänskliga rättigheter och demokrati skall bli bestående i södra Afrika är det viktigt att bygga strukturer som främjar och kontrollerar att utvecklingen går i rätt riktning. Med den senaste tidens utveckling kan man fundera över om det inom ramen för det samarbete som finns i dag går att åstadkomma den utveckling som bör eftersträvas. Vi moderater tror inte det. Det är grundorsakerna som måste angripas, inte symtomen.

Vi har hitintills inom ramen för vårt samarbete mer koncentrerat oss på just symtomen i stället för på problemens grundorsaker. Vi kan ta som exempel Somalia och Rwanda. Vi var medvetna om problemen men förmådde inte att agera i tid. Kanske saknade vi den politiska viljan, kanske hade vi inte de rätta instrumenten?

Herr talman! Sverige bör i dialogen med länderna i södra Afrika betona vikten av att det skapas regionala strukturer för mänskliga rättigheter och demokrati. Europarådet kan här vara en förebild. Erfarenheterna visar att integrationsarbetet började med just mänskliga rättigheter och demokrati när Europarådet bildades för 50 år sedan. Samarbetet i södra Afrika kan ges fastare strukturer när det gäller att övervaka efterlevnaden av mänskliga rättigheter och demokrati mellan de tolv länder som är medlemmar i samarbetet. Det finns ett framväxande parlamentariskt samarbete inom organisationens ram som gör detta möjligt. Europarådets konventioner och mekanismer skulle kunna vara förebilder. EU-biståndet kan finansiera detta eftersom det är fråga om regional integration.

Herr talman! Sverige bör agera för detta inom EU. Befolkningen i södra Afrika behöver det här stödet för att kunna leva under mänskliga villkor.

Jag har under den senaste tiden försökt att sätta mig in i hur respekten för mänskliga rättigheter ser ut i länder i södra Afrika. Jag har granskat offentliga rapporter och artiklar, och jag har läst en del böcker – böcker om och av människor som har lång erfarenhet av u-landsarbete. Jag har valt Tanzania.

På grundval av de studier som jag gjort har jag till dagens debatt här i kammaren sammanställt en rapport på ca 15 sidor som jag själv tycker ger en hygglig bild av hur det ser ut och under vilka villkor människor i Tanzania tvingas leva. Till saken hör att Tanzania är ett av våra allra äldsta samarbetsländer.

Jag hade tänkt att i dag här i kammaren överrätta rapporten till statsrådet Pierre Schori. Jag hade, herr talman, hoppats – kanske inte så mycket för rapportens skull – att just biståndsmministern skulle vara här. Jag tycker att det är värdefullt att ansvariga ministrar deltar i debatterna.

Inte heller de två senaste gångerna som mänskliga rättigheter och demokratiutveckling debatterats här i kammaren har ministern varit närvarande. Inför debatten den 10 december meddelade ministern utskottet detta i mycket god tid. Jag har full förståelse för detta, eftersom han vid det tillfället självklart prioriterade att åka till de katastrofdrabbade länderna i Latinamerika. Den andra gången som det fanns tillfälle att visa sig här i kammaren var i samband med regeringens utrikespolitiska deklARATION. Förmodligen fanns det även då starka skäl för ministern att inte vara närvarande. Så är kanske fallet också i dag – vad vet jag? Det vore emellertid värdefullt att någon gång under ett riksdagsår få tillfälle att ha med ministern i debatten.

Herr talman! Jag kan också tolka detta positivt. Den 10 december gjorde riksdagen ett tillkännagivande till regeringen om en utförlig rapport om mänskliga rättigheter och demokratiutveckling i våra samarbetsländer. Vi ansåg då att det kan ske i form av en skrivelse som skall debatteras här i kammaren. Man kan tolka ministrarnas frånvaro positivt om bakgrunden är att en skrivelse kommer att underställas riksdagen i år – i god tid före budgetbehandlingen. Då blir det tillfälle att föra en debatt detta riksdagsår.

Det är nämligen viktigt att en diskussion om läget för de mänskliga rättigheterna kan föras inte bara i Utrikesdepartementets hemligstämplade rapporter utan även öppet i Sveriges riksdag. Det är en styrka för svensk biståndspolitik att på så sätt uppmärksamma den vikt vi fäster vid demokrati och mänskliga rättigheter. Det är också en mycket viktig signal till Sveriges programländer om att läget för demokrati och mänskliga rättigheter i respektive land kommer att diskuteras öppet i Sveriges riksdag inför beslut om fortsatt samarbete.

Och rapporten då? Ja, den kan man ju skicka med internpost eller med modernare kommunikationssystem.

Herr talman! Låt mig så till sist ge två ögonblicksbilder från Tanzania.

Det är en svart stjärnbestrodd kväll någonstans i Tanzania i en kal lokal där det spelas teater. En till synes galen flicka skrattar. Det är ett uppkäftigt skratt, rakt i ansiktet på politikern som i snitsig kostym orerar om faran av aids. Flickan säger: ”Aids är inte den största sjukdomen som sveper över oss, det är den ruttna politiken” – korrupta politiker, lögnaktiga vallöften, politiskt våld och köpta lojaliteter. Pjäsen som spelas petar

närgånget på landets unga demokratiska system och drar fram missförhållandena i ljuset. I centrum står flickan som får publiken att skratta och dra efter andan genom sitt sanningssägande. När pjäsen är slut säger regissören Godwin Kaduma: ”Hon är den ensamme dåren som vågar säga det ingen annan vågar. Att hon kan göra sig hörd är själva grunden för ett demokratiskt samhälle.”

Prästen Joseph Bocko i Bukoba i norra Tanzania säger: ”Själv arbetar jag med ungdomen och försöker få dem att stanna här på landsbygden, men jag undrar hur jag skall kunna motivera dem för utveckling, där de bor. De vill ha del av vad folk i stan har – vatten, el, tillgång till massmedia. Ändå får de inte det de vill ha när de kommer till städerna – varken jobb eller bostäder – och många hamnar i kriminalitet.”

Herr talman! Detta är bilder från Tanzania. Hur läget är i våra samarbetsländer i övrigt när det gäller respekten för de mänskliga rättigheter skall regeringen ge besked om. Det dokumentet skall ha offentlighetens prägel, en rapport som inte är försedd med en röd stämpel, en stämpel som dokument av det här slaget förses med troligtvis för att höja läsvärdet på rapporterna i UD-kretsen. En rapport om tillståndet i världen om hur det ser ut på MR-området skall fritt kunna debatteras av Sveriges riksdag. Beställningen är gjord. Nu ser jag med stort intresse fram mot verkställigheten.

Anf. 2 Andre vice talman EVA ZETTERBERG (v):

Herr talman! På 50-årsdagen av tillkomsten av deklarationen om mänskliga rättigheter mottog författaren José Saramago nobelpriset i litteratur här i Stockholm. Jag skall låna några av orden i hans tacktal som inledning till denna debatt

”Den universella deklarationen av mänskliga rättigheter antogs för exakt 50 år sedan. Uppmärksamheten mattas av, vet ni, och när andra allvarliga frågor tränger fram börjar allmänhetens intresse att minska, till och med samma dag. Jag har ingenting emot dessa minneshögtider. Jag har själv bidragit till dem, på mitt enkla sätt, med några ord. Och om det inte är fel tillfälle eller fel tidpunkt, låt mig tillägga något. På detta halva sekel har regeringar uppenbarligen inte gjort allt det de moraliskt borde ha gjort för mänskliga rättigheter. Orättvisorna ökar, ojämlikheten blir värre, okunskapen växer, eländet utökas. Samma schizofrena mänsklighet som har kapacitet att skicka instrument till en planet för att studera sammansättningen av dess klippor kan med likgiltighet konstatera att miljoner människor dött av svält. Att resa till Mars tycks enklare än att bege sig till sin nästa. Ingen uppfyller sin plikt. Regeringar gör det inte, därför att de inte vet, därför att de inte kan eller därför att de inte vill. Eller för att de inte tillåts av de som effektivt styr världen: de multinationella och flerkontinentala företagen vars makt – absolut icke-demokratisk – reducerar till ingenting det som är kvar av demokratins ideal. Vi medborgare uppfyller inte heller våra förpliktelser. Låt oss tänka att inga mänskliga rättigheter kan existera utan symmetri av förpliktelser som hör till. Man kan inte förvänta sig att regeringar under de kommande femtio åren skall uppnå vad de inte uppnådde under de femtio år vi nu firar. Låt oss därför, vi vanliga medborgare stå upp. Må vi med samma kraft som vi krävde våra rättigheter nu ta vårt ansvar för våra skyldigheter. Kanske kan världen bli lite bättre – – –”

Det var José Saramagos något dystra ord om tilliten till världens regeringar och för den delen riksdagar. När vi i dag diskuterar utrikesutskottets betänkande är det väldigt tydligt att vi har uppmärksammat en rad av de svåra problem som existerar på området mänskliga rättigheter. Men många av de globala orättvisorna har kommit i skymundan – det tysta kriget, där miljoner barn dör av undernäring eller svält, där kvinnor dör i sviter av illegal abort och där mer än en miljard människor inte har tillräckligt att äta. Problemen är enorma, och det går inte att i en sådan här debatt ge rättvisa och belysa alla, men jag skall försöka peka på några av dem. Jag vill också understryka hur viktigt det är att FN:s deklaration klart och tydligt inte bara anger de demokratiska rättigheterna, yttrandefriheten, rättigheten att skriva det man vill utan också rätten till mat, till god utveckling, miljö, utbildning, hälsa, arbete osv. Det innebär också att vi har ett ansvar för sådana strukturella frågor som hjälp till återuppbyggnad efter naturkatastrofer, skuldavskrivning men också rättvisa handelsvillkor, stopp för dumpning av hälsovådliga ämnen eller mediciner i fattiga länder och inte bara individens rätt att yttra sig i olika sammanhang.

Vi har ett väldigt viktigt instrument inom FN-systemet för att ta upp mänskliga rättigheter. Det är kommissionen för mänskliga rättigheter som nu den 22 mars i Genève börjar sina förhandlingar och diskussioner. De pågår under sex veckor, och det är en omfattande dagordning som presenteras där en rad av världens stora frågor lyfts fram. Jag vill särskilt konstatera att det är bra att en särskild resolution förbereds om rätten till utveckling. Det är också viktigt att vi noterar inte bara alla de problem som finns på det här området utan också, vilket kommer fram i Genève men som även vi bör uppmärksamma, de positiva steg som faktiskt ändå sker i världen på det här området. Jag tänker t.ex. på Västsahara där man haft en fredsplan och diskussion om folkomröstning under decennier och där den förhoppningsvis i slutet av detta år kommer att äga rum. Det finns trots alla de hinder som rests av framför allt Marocko en vilja. Det är min förhoppning att en folkomröstning skall äga rum i december detta år.

Men vi har också Östra Timor. Det är ett ämne som vi diskuterat åtskilliga gånger. Där har många av oss tyckt att ingenting har hänt, att ockupationen har funnits där, överträdelser av mänskliga rättigheter har varit mångfaldiga, och det tycks inte finnas något slut på problemen. I dag pågår samtal, i dag finns en öppning. Det finns all anledning att Sverige stöder den utvecklingen och med kraft driver på för att på motsvarande sätt få en folkomröstning på Östra Timor och få människorna där att själva avgöra sin framtid och vart man vill höra.

Jag vill också peka på dödsstraffet. Trots att många länder har det kvar har fler än hundra länder avskaffat dödsstraffet. Jag vill peka på Chile där vi nu ser ut att få det som nästan ingen trodde var möjligt: en rättegång mot diktator Pinochet. I dagarna väntar vi på besked från London om Pinochets immunitet skall tas ifrån honom, vilket gör det möjligt med en rättegång. Jag hoppas verkligen det. Det vore ett genombrott för mänskliga rättigheter och ett genombrott för att även statschefer lyder under samma folkrättsliga regler som andra. Det skall inte vara möjligt att begå sådana brott mot mänskligheten som Pinochet har gjort utan att det blir föremål för prövning i rättslig instans.

Jag vill vidare peka på FN:s standardregler om delaktighet och jämlikhet för människor med funktionshinder som har fått ökad spridning och ökad tyngd. Många länder har antagit lagstiftning i enlighet med standardreglerna. Det är oerhört betydelsefullt eftersom det finns mer än 300 miljoner människor världen över med funktionshinder. Det är de som ofta drabbas värst av bristande resurser och står lägst på skalan.

Det är ofrånkomligen så att vi måste ägna mer tid åt problemen i dagens värld än åt det som är framsteg. Jag börjar med situationen i Kosovo, som ju stod något i skymundan inför de gigantiska problem som rådde under kriget i f.d. Jugoslavien och där omvärlden blundade för att man i fredsöverenskommelsen i Dayton inte fick någon lösning för människorna i Kosovo. Det faktum att invånarna huvudsakligen agerade med fredliga medel och på ett sätt som inte uppmanade till våld bidrog till, är jag rädd för, att omvärlden inte lyssnade tillräckligt på signalerna. I dag är det inte svårt att förstå att det har uppstått en gerilla och att UCK driver sin kamp med vapen. Det är också lika självklart att omvärlden måste agera. Där har omvärlden och framför allt Europa ett ansvar. Vi har fått frågan i Sverige vad gäller bordtennis-VM i Belgrad. För mig och Vänsterpartiet känns det rätt självklart att man avråder från att ge Milošević den poängen att få ha ett VM i bordtennis i Belgrad. Vi uppmanar Bordtennisförbundet att flytta det och få en annan plats för VM.

Herr talman! Om vi går vidare ut i världen till Latinamerika kan vi konstatera att det finns många glädjande tecken i Latin- och Centralamerika.

Vi har fredsavtal i flera av de länder där tidigare krig rådde, t.ex. El Salvador och Guatemala. Men vi har också stora problem. Fredsavtalet har inte löst problemet med våldet. Vi har rättssystem i många av dessa länder som definitivt inte fungerar, och processen att implementera fredsavtal och andra överenskommelser går oerhört långsamt.

Orkanen Mitch har haft ödesdigra konsekvenser för Centralamerika, och det är ändå förhoppningen att det ur problemen skall resa sig en mer rättvis samhällsstruktur som gör att de fattiga inte drabbas lika hårt som hittills.

Jag vill också peka på Colombia, som är ett land som har stått mycket i fokus för utrikesutskottets intresse. Där har vi sett många hoppfulla tecken. Vi har regeringen Pastrana som gick till val på förhandlingar om en fredsöverenskommelse. Senast sommaren 1997 tyckte jag själv att det fanns mycket hoppfulla tecken vid en fångutväxling som skedde helt utan våld då gerillan återbördade regeringssoldater som alla var oskadda. Jag och många med mig trodde att detta var inledningen till en mer omfattande fredsförhandling.

Man kan väl säga att utvecklingen har tagit ett steg framåt och två tre steg tillbaka. Man kan peka på omfattande massakrer som ägt rum framför allt från paramilitära grupperns sida. För en månad sedan hade jag möjlighet att besöka ett ställe i Barrancabermeja i norra Colombia, där en massaker ägde rum i maj förra året. Många människor mördades och andra bortfördes, och ännu vet ingen var dessa personer finns. För en vecka sedan fick jag nytt bud från samma ställe att en ytterligare massaker hade skett där, och man hade ännu inte fått någon som helst klarhet i vilka som var de skyldiga, men man misstänkte paramilitärer i samarbete med militärer.

Det sker mycket i Colombia, och många goda initiativ har tagits. Jag nämnde regeringens initiativ, men vi har också FN-kontoret, som är en ny skapelse, en innovation från FN:s sida. Där har man möjlighet att på plats bevaka mänskliga rättigheter, och det är en stor glädje för oss att det är en svensk som blir chef för det här kontoret. Men ändå finns det anledning att, som utrikesutskottet skriver i betänkandet, överväga om inte MR-kommissionen bör tillsätta en särskild rapportör för mänskliga rättigheter. Det finns både faktorer som talar för och faktorer som talar mot ett sådant tillsättande, men regeringen bör definitivt bevaka den frågan.

Även om situationen i Colombia är dystert när man tittar på många faktorer tror jag att de som har haft förmånen att besöka landet ändå känner sig uppfyllda av hopp när de träffar de människor som ändå är beredda att riskera livet för att få en ändring till stånd, som inte accepterar ett land fyllt av våld och övergrepp och som också intensivt vädjar om och välkomnar allt deltagande från Sverige och från internationella samfund i olika fredsprocesser.

Jag vill också peka på ett annat problem, nämligen Algeriet. Även där är omvärldens oförmåga att bidra till fred och ett stopp på våldet uppenbar.

Men inom Afrika vill jag gå vidare till Djibouti. Sverige besöktes nyligen av Aicha Dabale som kom för att berätta om villkoren i sitt hemland. Och nu undrar ni kanske, precis som jag gjorde inför hennes besök, var Djibouti ligger och vad det är för ett land. Det har vi knappt hört talas om. Det ligger i Östafrika vid Röda havet, mellan Etiopien och Eritrea. Det är självständigt sedan 1979, men såsom en gammal fransk koloni ingår det fortfarande i en militärallians med Frankrike. Frankrikes största militärbas utanför Frankrike ligger i detta lilla land, Djibouti. Det är en diktatur, och demokratin lyser med sin frånvaro. Där bidrar Frankrike, och indirekt också EU, till att vidmakthålla en diktatur, och jag undrar vad vi genom EU kan göra genom handelsavtal för att påverka att åtminstone inte EU ger sitt bidrag till att vidmakthålla diktaturen där.

Herr talman! Turkiet är ett land som självklart står i fokus i dag, där övergreppen avseende de mänskliga rättigheterna är omfattande, men jag överlåter diskussionen och beskrivningen av den frågan till Murad Artin som kommer senare, och även Maggi Mikaelsson.

Herr talman! Jag vill också beröra frågan om yttrandefrihet och politisk frihet i länder som Kuba, Kina och Vietnam. Där är bristen på fri- och rättigheter mycket allvarlig och uppenbar. I Kina inte bara existerar dödsstraffet; det tillämpas också flitigt. Det är mer än 3 000 människor som avrättas per år, och det är i dag, tio år efter massakern på Himmelska fridens torg, minst 250 personer som fortfarande sitter fängslade. Kinas militära hot mot Taiwan, inskränkningarna i Hongkong, religiöst förtryck av oliktankande i Tibet är många andra oroande signaler.

I Vietnam riskerar den som ifrågasätter enpartisystemet repressalier i form av uteslutning ur partiet eller fängslande.

På Kuba betraktas den som ifrågasätter det politiska systemet som fiende till landet. Nya uppgifter om fängslande av omkring 100 personer har kommit fram i dagarna och är också klara exempel på bristande demokrati.

Hur skall då de här missförhållandena uppmärksammas? Vad kan vi göra? Och vad gäller de asiatiska länderna: Är det korrekt, som somliga

debattörer hävdar, att de asiatiska värdena är annorlunda och att Kina alltid varit ett auktoritärt samhälle? I den stora utredningen *Framtid med Asien*, som precis presenterades före jul av UD och som nu kommer som skrivelse till riksdagen, refererar man till ett intressant inlägg av nobelpristagaren i Ekonomi, Amartya Sen. Han har varnat för förenkling. Han hävdar att Konfucius inte var mer auktoritär än Platon och citerar från Konfucius att då staten "förlorat sin väg skulle individen handla djärt och tala tyst".

Vietnam har en lång historia av krig, invasion och umbäranden bakom sig. De lovvärda ekonomiska reformer, doi moi, som inleddes 1986, har inte åtföljts av politiska reformer.

Sveriges roll i förhållande till Asien som kontinent kan tyckas vara marginell; det handlar, som professor Staffan Helmfrid uttryckte det härom dagen, om "myggan och elefanten". Men Sverige har en speciell roll i förhållande till Vietnam genom vår långa vänskap och vårt stöd. Under januari månad hade jag möjlighet att bl.a. besöka nationalförsamlingen i Hanoi där Sverige finns med för att konkret bidra till att bygga upp en fungerande institution. Andra insatser består av stöd för att bygga upp ett oberoende rättssystem, en transparent budget, åtgärder för att stoppa korruption och utbildning av journalister. Det är självklart att vi skall fördöma och ta avstånd från övergrepp och kränkningar av de mänskliga rättigheterna, men om vi också vill påverka och bidra till förändring måste det finnas en kontakt. Och vi kan se i IDEA:s skrift som kom i slutet av 1998 och som heter *Democracy and Deep-Rooted Conflicts, Options for Negotiations*, eller på svenska *Demokrati och djupt förankrade konflikter och alternativ för förhandlingar*, där man också väldigt klart tar fram hur slutsatsen måste bli att det internationella samfundet måste assistera och stödja snarare än att föreskriva, sätta sin prägel på och tvinga fram åtgärder.

Jag menar att enskilda organisationer har en viktig roll att spela, men det behövs också statliga insatser av det slag som jag här beskrev. Kontakterna måste öka, inte minska, utan att för den skull legitimera förtryck av något slag.

Herr talman! Jag vill också peka på situationen för barn. Barnkonventionen är en bra grund, men problemet är att den inte åtföljs i länder runtom. Det som finns som är positivt är ett bra samarbete mellan nordiska länder och Baltikum. Men det finns också problem med barnsoldater. De senaste dagarna har det kommit rapporter om Sierra Leone, där det är barn som är både offer och förövare. Det är fruktansvärda rapporter.

Herr talman! Jag vill peka på FN:s konvention mot diskriminering av kvinnor som i år fyller 20 år, men en tredjedel av länderna har gjort reservationer, och omkring 30 länder har inte skrivit under alls. Men detta är ändå ett viktigt dokument att använda. Jag tror att det är viktigt när vi diskuterar länder som Iran, där kvinnor stenas för äktenskapsbrott, eller Afghanistan, i talibanernas värld, där kvinnor inte har några rättigheter alls, att man där kan använda just kvinnokonventionen. Murad Artin kommer att ta upp frågorna om Iran närmare.

Jag vill också peka på Kina och de selektiva aborterna. Det "fattas" ½ miljon kvinnor eller flickor. Men också här visas att det finns fram-

komliga vägar. Afghanistankommittén gör t.ex. ett värdefullt arbete i Afghanistan, och faktiskt när utbildning till kvinnor.

När vi nu behandlar det här betänkandet i utskottet och här i riksdagen är det ju så att Sverige generellt inte prövas. Men Sverige måste också prövas utifrån en hård mall med precis samma krav som vi ställer upp för andra länder, eller högre krav. Det gäller att ha en bra bas i det vi står i, i vårt eget land.

Jag vill ta ett exempel, och det är Nordiska rådet där det har funnits ett samiskt observatörskap. Vänsterpartiet och flera andra partier menar att vi måste acceptera ett fullt samiskt deltagande. De måste få ett fullvärdigt medlemskap i Nordiska rådet. Därför yrkar jag bifall till reservation 2, där Vänsterpartiet finns med, för samernas ställning.

Jag vill också peka på att Sverige har fått allvarlig kritik av bl.a. FN:s kommitté, som bevakar konventionen mot tortyr, för utvisning av flyktingar som riskerar tortyr.

Jag vill också peka på att Europarådets kommitté för att förhindra tortyr och inhuman och nedsättande behandling eller bestraffning, besökte Sverige i februari förra året och pekade på hur polisvåld och andra missförhållanden existerar här. Detta kommer att belysas senare i en debatt med anledning av en interpellation av Sten Lundström.

Sveriges uppfyllande av barnkonventionen, om vilket vi senare kommer att få höra av Maj-Inger Klingvall, är ett annat väsentligt område att bevaka.

Det finns därför all anledning att diskutera kravet på en nationell handlingsplan i Sverige för att uppfylla förpliktelser i det internationella MR-instrumentet. Det finns anledning att ta det krav som Centern och kd tar upp i sitt särskilda yrkande på allvar. Även Mary Robinson har tagit upp detta krav i skriften *A Human Rights Message*, som Regeringskansliet gav ut 1998. Hon pekar där på hur "länder som berömmar sig själva av att välkomna immigranter slår igen portarna för flyktingar och asylsökande."

När utrikesutskottet därför debatterar och föreslår beslut till riksdagen är det inte våra egna medborgerliga rättigheter och det som händer i vårt land som står i fokus. Men det går aldrig att komma ifrån att hur vi sköter våra egna frågor, våra egna affärer i Sverige, mycket starkt påverkar trovärdigheten när vi agerar ute i världen.

Jag vill också kommentera de reservationer som finns i betänkandet från de borgerliga partierna som gäller förhållandena för Taiwan och som vill visa att Taiwan borde bli fullvärdig medlem av FN, få bättre handelsvillkor osv.

Vi har från samtliga partiers sida klargjort att Kinas militära hot mot Taiwan är oacceptabla. Men konflikten blir knappast mindre om omvärlden agerar bakvägen för att Taiwan skall bli erkänt som stat. Omvärldens stöd måste bestå av påtryckningar för att få Kina till förhandlingar och avstå från militära hot. Därför har jag mycket svårt att ställa mig bakom den väg som man anvisar i dessa reservationer.

Jag vill också, herr talman, instämma med föregående talare Liselotte Wågö, för jag efterlyser också närvaro från regeringen. Det var min förhoppning att regeringen detta år, när man inte själv har presenterat skrivelser eller någon proposition, ändå skulle markera den betydelse som svenska regeringen säger sig vilja ge, vilket man i praktiken huvudsakli-

gen gör, till de mänskliga rättigheterna. Regeringen skulle ha markerat detta genom sin närvaro här i dag. Det är förvånande att man inte har velat göra detta, och jag är besviken över det.

Jag ser, precis som Liselotte Wågö, fram emot att den rapport som vi har begärt från utrikesutskottet om mänskliga rättigheter i förhållande till bistånd kommer och att den blir offentlig.

Till slut, herr talman, är FN-deklarationen från 1948 en milstolpe och Wienkonferensen 1993 en annan. Att 171 länder antog Wienkonferensen, som klart betonade alla staters skyldigheter att leva upp till förpliktelser, är av stor betydelse.

Ändå är det lätt att känna sig maktlös när man ser sig om i dagens värld. Men det finns oerhört mycket som vi kan göra som riksdag, regering och som en del av det internationella samfundet. Jag hoppas och tror att vi vill leva upp till José Saramagos ord om att vi som individer på alla sätt skall främja mänskliga rättigheter världen över men också att vi skall ha lite större tilltro till vad vår regering, vår riksdag och andra regeringar faktiskt kan göra om den politiska viljan finns världen över.

Anf. 3 JAN ERIK ÅGREN (kd):

Herr talman! Jag glömmar aldrig mötet med den tonårige Bernd som var jämnårig med mig. Vi möttes i Västtyskland, som det då hette. Han hade riskerat livet genom sin flykt från öst. Det fanns ju de som blev skjutna. Men för Bernd var det värt att ta den risken för friheten, för att få mänskliga rättigheter. Förhållandena där är ändrade – muren är borta. Men det finns alldeles för många Bernd runtom i världen också i dag. Vi får inte svika dem. Vi får aldrig ge upp kampen för de mänskliga rättigheterna, oavsett var det gäller i världen, oavsett vilka som drabbas.

Människovärdet utgör fundamentet för den kristdemokratiska ideologin. Alla människors lika värde och varje människas unika värde är de principer som vår syn på mänskliga fri- och rättigheter bygger på.

Demokrati och människovärde hänger intimt samman. Utan en för samhället gemensam värdegrund kan inte en demokrati existera mer än till namnet. De värderingar som bär upp ett samhälle måste ständigt genomsyra debatten och utgöra grund för normer, beslut och lagstiftning. Friheter och rättigheter men också skyldigheter måste tydligt framgå av samhällets regelverk, och dess tillämpning måste vara föremål för en kontinuerlig granskning.

Man kan också säga att människovärdet kräver demokrati. En totalitär regim, den må vara av fascistisk eller kommunistisk natur, förnekar sina medborgare deras rättigheter och ger en klart begränsad del av befolkningen särskilda förmåner och privilegier för deras status i maktapparaten.

För kristdemokraterna utgör den personalistiska människosynen den bästa garantin för att människovärdet upprätthålls. Individualismen betonar visserligen de individuella fri- och rättigheterna, men utan att sätta in människan i relation till andra människor. Egenintresset kan då gå ut över andra, framför allt de svagare. Kollektivismen, å andra sidan, gör människan till ett objekt eller ett redskap för det gemensamma bästa. I denna samhällssyn är det kollektivet, representerat av en mindre grupp människor, som avgör vad som är det gemensamma bästa. Människan försvinner i mängden.

Den personalistiska människosynen betonar den enskilda människans fri- och rättigheter men placerar henne också i relation till andra, vilket ger upphov till ansvar och hänsyn. Det är i relationerna till andra människor, i de små gemenskaperna i vår omgivning, som vår personlighet utformas. Det är också genom detta samspel som en gemensam värdegrund formas med en gemensam syn på människovärdet.

Herr talman! FN-systemet utgör kärnan i det arbete som bedrivs för att upprätthålla respekten för de mänskliga rättigheterna. Den allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna, som antogs av FN:s generalförsamling 1948, är i dag erkänd av i stort sett hela världssamfundet och kan därför sägas ha universell giltighet. Människovärdet och behovet av en gemensam värdegrund framtonar tydligt i förklaringen, som varit vägledande för de konventioner om mänskliga rättigheter på FN-nivå och på regional nivå som senare har trätt i kraft.

Det internationella systemet för bevakning av respekten för de mänskliga rättigheterna som vuxit fram är en stor framgång för världssamfundet. I juli 1998 kunde beslut fattas om en permanent internationell brottmålsdomstol.

I Europa kan individuella fall av brott mot de mänskliga rättigheterna behandlas i Europadomstolen för mänskliga rättigheter. Kommittéer inom FN och på regional nivå övervakar och påvisar kränkningar av mänskliga rättigheter, bl.a. i fråga om tortyr och förtryck av nationella minoriteter.

Samtidigt vet vi att mänskliga rättigheter fortsätter att kränkas världen över, inte bara i totalitära regimer utan även i demokratier – ja, faktiskt också i vårt eget land.

Generellt kan man ändå säga att regelbundna kränkningar främst sker i länder som inte kan betecknas som demokratier. Det är därför ytterst angeläget att de länder som är demokratiska och som aktivt vill arbeta för att öka respekten för de mänskliga rättigheterna också i omvärlden gör det tillsammans och på ett sätt som är konsekvent och trovärdigt.

Tyvär har inte alltid konsekvens varit ett ledord för hur Sverige och andra demokratier agerat gentemot brott mot de mänskliga rättigheterna. Så har t.ex. kritiken mot Kina för dess ständigt återkommande kränkningar av de mänskliga rättigheterna och för dess behandling av den tibetanska befolkningen varit sporadisk. Men en regim som bär ansvaret för att landets politiska fångar räknas i tusental, att religiösa minoriteter och politiska oliktankande förföljs och att antalet dödsstraff är större än någon annanstans i världen måste fördömas. Sverige måste ta ett större ansvar och i EU och FN verka för en skarp markering mot Kina i kommande resolutioner. I går påmindes vi genom demonstrationer runtom i världen om att det är 40 år sedan Dalai lama tvingades fly från Tibet.

Herr talman! Kränkningarna av de mänskliga rättigheterna pågår i ett förskräckande stort antal länder. Jag vill från lite olika utgångspunkter uppmärksamma några. I kommande anföranden kommer Ingrid Näslund och Margareta Viklund att göra ytterligare markeringar.

I Turkiet fortsätter upprepade kränkningar av de mänskliga rättigheterna, inte minst genom förtryck av etniska minoriteter. Kränkningarna sker trots att Turkiet är medlem av Europarådet och redan 1954 ratificerade den europeiska konventionen om de mänskliga rättigheterna. Påtryckningarna mot den turkiska regimen måste fortsätta och vara regel-

bundna och ske så snart det är påkallat. Men balansgången kan vara svår. Sanktionerna får inte bli så hårda att Turkiet väljer att vända Europa ryggen. I den kommande rättegången mot Öcalan måste internationella observatörer tillåtas delta.

Våldet mot kristna i Indien ökar. I en rapport nämns 30 fall av religionsvåld i delstaten Orissa 1998. I år har redan flera mord begåtts i den delstaten, enligt indiska massmedier.

Konflikten i Sudan har tydliga religiösa inslag där de kristna grupperna är speciellt utsatta, skriver vi i utskottet i avsnittet om Sudan. Sida har lämnat bidrag till Liv- och Fredsinstitutet för delaktighet i det försökningsarbete som pågår. Också på annat sätt agerar vi från svensk sida i denna konflikt, och det är nödvändigt.

Jag vill här också säga att Sverige på många sätt gör goda insatser när det gäller MR-arbetet, även om det finns anledning till kritik i vissa fall.

Herr talman! Extrem fattigdom innebär i de allra flesta fall en avskärmning från grundläggande politiska och sociala rättigheter. Genom det internationella utvecklingssamarbetet kan vi därför via ekonomiskt stöd bidra till inte bara en ekonomisk utan även en demokratisk utveckling i de länder och regioner som är mest utsatta. De allra fattigaste länderna och regionerna är ofta högt skuldsatta och tvingas avsätta en orimligt stor del av sina inkomster till avbetalningar. Att bryta den trenden måste ha hög prioritet för vårt land och andra industriländer.

Vi kristdemokrater har konsekvent verkat för en höjd svensk biståndsnivå och en större satsning på skuldavskrivningar. Världsbankens skuldavskrivningsstrategi samt kampanjen Jubel 2000 är två lovvärda initiativ. I den av kristdemokrater ledda regeringen i Norge har man utarbetat en nationell skuldavskrivningsstrategi, en s.k. gjeldsplan, för 22 av de fattigaste och mest skuldyngda länderna.

European Peoples Party, EPP, den europeiska partifederationen för kristdemokratiska och andra likasinnade partier, antog vid sin årliga kongress i februari i år en resolution som understryker vikten av skuldavskrivning för de mest behövande länderna som respekterar de fundamentala mänskliga rättigheterna och visar en sann vilja till ekonomiska och politiska reformer.

Vi kristdemokrater menar att det nu är hög tid för Sverige att ta fram en egen ”gjeldsplan”, skuldavskrivningsplan. Det skulle ligga väl i linje med den höga profil som Sverige, i alla fall tidigare, har velat stå för i dessa sammanhang. Kristdemokraterna i Sverige och Norge och den kristdemokratiska gruppen i EPP står upp för skuldavskrivningstanken. När är den svenska socialdemokratin beredd att göra det? Det är en viktig, ja, nödvändig del i kampen för de mänskliga rättigheterna i de fattigaste och mest skuldyngda länderna. Jubel 2000 förutsätter det. Sverige får inte svika i någon del i kampen för de mänskliga rättigheterna.

Jag vill avslutningsvis säga beträffande vår motion MJ257 om samernas ställning att det finns skäl att inte stanna upp i arbetet med att söka lösningar och att positivt lösa frågan om samiskt medlemskap i Nordiska rådet.

Med anledning av det vill jag yrka bifall till reservation 2, reservation 3 om mänskliga rättigheter i Iran och reservation 4 om Taiwan. Vi står naturligtvis också bakom övriga reservationer.

Jag vill också säga att rapporten om MR, som tidigare har berörts och som vi från utskottets sida har beställt, ser vi fram mot att få utan hemligstämplingar.

Anf. 4 MARIANNE ANDERSSON (c):

Herr talman! De mänskliga rättigheterna kränks varje dag och varje stund runtom i världen. Vi som arbetar med de här frågorna och med flyktingar möter ständigt människoöden som förskräcker. Man förundrar sig över att människor orkar leva vidare efter sådana upplevelser.

När vi i december förra året firade 50-årsminnet av FN-deklarationen om de mänskliga rättigheterna var vi alla fullt medvetna om de ständiga kränkningarna. Men ändå har väl de mänskliga rättigheterna aldrig fokuserats så som under 90-talet, inte bara på grund av ett ökande antal kränkningar utan också på grund av ett ökat medvetande om frågan som sådan i hela samhället och i alltfler länder. Det finns en ökande insikt om att varken bestående fred eller bestående utveckling kan uppnås utan yttrandefrihet och respekt för mänskliga rättigheter. Vi ser det bl.a. i Sydostasien, där de länder som har drabbats värst av Asiensjukan är de som visar minst respekt för mänskliga rättigheter. Taiwan kan tas som ett exempel där man har klarat situationen ganska bra.

Vad är då mänskliga rättigheter, och vad är folkrätt? Yttrande-, religions- och åsiktsfrihet är väl vad vi i väst mest förknippar med det, likaså att ingen skall diskrimineras på grund av ras, färg eller kön. De 30 artiklarna i deklarationen innehåller ändå så mycket mer, som jag tror att de flesta kanske inte känner till. Det är alltifrån respekt för varje individ, rätt till asyl, frihet från tortyr, slaveri och fängslande, rättssäkerhet, rörlighet inom och utom det egna landet, rätt till arbete och fritid och lika lön för lika arbete samt rätt till rimlig levnadsstandard och utbildning.

Dessutom finns det en rad internationella konventioner inom MR-området som tillkom efter 1948. Jag vill särskilt framhålla barnkonventionen.

Med allt detta i tankarna är det lätt att inse att nog inget land i dag uppfyller FN-konventionen till fullo. Det är viktigt att vi här i Sverige arbetar mycket hårt för att förbättra situationen när det gäller de mänskliga rättigheterna i andra länder. Det är viktigt att vi gör det. Vår trovärdighet stärks om vi kombinerar det med en ödmjuk inställning till våra egna svagheter.

När vi nu behandlar MR-frågorna finns det anledning att peka på den stora enighet som råder här i riksdagen. Många, kanske de flesta av motionerna, är flerpartimotioner, och antalet reservationer är förhållandevis litet. Det råder alltså en stor samstämmighet i Sverige om hur vi skall kunna agera på bästa sätt för att förbättra läget när det gäller mänskliga rättigheter i olika länder.

Med hänvisning till det jag nyss sade om en ödmjuk svensk inställning till våra egna svagheter och styrkor vill jag kommentera det särskilda yttrande vi har tillsammans med kristdemokraterna som handlar om en nationell handlingsplan för förverkligande av de mänskliga rättigheterna i Sverige. FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter har inbjudit alla länder att presentera sådana handlingsplaner. Möjligen funderar man på detta i Regeringskansliet. Det står så i betänkandet, men vi vet inte riktigt säkert.

Vi i Centerpartiet tycker att det är angeläget med en sådan plan. För att Sveriges internationella arbete med de här frågorna och vår mycket berättigade kritik mot andra länder skall få en stark trovärdighet är det nödvändigt att visa på hur vi själva hanterar de här frågorna. Vi bör systematiskt visa hur vi uppfyller åtagandena i de olika MR-instrument som finns. Det handlar t.ex. om hur detta integreras i all undervisning, i rättsväsendet, i alla myndigheter och organisationer och i kommuner och landsting.

Det som nu görs ute i skolorna om Förintelsen är mycket bra, men det räcker naturligtvis inte. Det är mycket mer som behöver komma till.

Rädda Barnen har slagit larm om hur utsatta barn får det allt svårare i Sverige, och Sverige får också kritik från FN när det gäller uppfyllandet av barnkonventionen, bl.a. när det gäller gömda flyktingbarn och barn till arbetslösa. Vi kommer att få information om det här senare i eftermiddag.

Jag förutsätter att regeringen snarast utarbetar en sådan handlingsplan. Jag måste säga att det är lite svagt av majoriteten att inte klart uttala sig för att det skall ske.

Så till samerna. Det är ju också en nationell fråga för oss. Vi har en fempartireservation om samernas ställning i Nordiska rådet. Det är en gammal fråga, och den har utretts många gånger i det nordiska samarbetet. För några år sedan kom man så långt som till att samerna erbjöds observatörsstatus.

Sedan dess har det nordiska samarbetet omorganiserats ganska mycket, och det innebär att en sådan position inte har den betydelse som den hade från början. Vi menar att det nu är hög tid att ge samerna fullvärdigt medlemskap i det nordiska samarbetet. Argumentet mot medlemskap har ju främst varit att det strider mot Helsingforsavtalet. Det är riktigt att det är på det sättet. Men vi menar att man då får försöka omarbeta Helsingforsavtalet i detta avseende. Det kan inte vara någon omöjlighet. Vi menar att regeringen bör verka för en sådan ändring och för att samerna skall ges möjlighet att bli fullvärdiga medlemmar i Nordiska rådet.

Här har i dag givits många beskrivningar av hur mänskliga rättigheter kränks i flera länder. Jag skall ta upp några områden som är aktuella. En del, kanske de flesta, har nog berörts här tidigare. Men jag tycker att det är viktiga frågor.

Först Turkiet. Det är ju en återkommande fråga i den här kammaren. Vi diskuterar ständigt de kränkningar som sker när det gäller kurderna.

Nu har frågan fått en förnyad och obehaglig aktualitet genom det som händer kring gripandet av PKK-ledaren Öcalan. Regeringen i Turkiet tycks ta gripandet som intäkt för att trakassera och gripa människor som arbetar med mänskliga rättigheter i Turkiet på ett mycket otrevligt sätt, får man säga. Vi är flera stycken här i riskdagen som har erbjudit oss att åka som observatörer till rättegången mot Öcalan. Vi vet inte om det kommer att bli så. Man säger att man i varje fall inte tar emot observatörer. Möjligen kan besökare komma in. Men vi vet inte om det kommer att bli så.

Det är ändå viktigt att vi hela tiden sätter ett tryck på Turkiet och att vi skiljer på den här frågan om PKK och kurderna. Vi måste tydligt visa att vi är medvetna om att PKK inte är kurderna. PKK är en del av kurderna och de flesta kurder är inte medlemmar i PKK. Det är viktigt att

man skiljer på den frågan och att vi härifrån arbetar för mänskliga rättigheter för alla kurder i Turkiet och självklart i andra länder också. Det är viktigt att man gör det väldigt klart, för på något sätt känner jag nu att den turkiska regimen försöker att låtsas och ge sken av att alla vi som arbetar för mänskliga rättigheter för kurderna skulle vara någon sorts PKK-anhängare. Så är absolut inte fallet.

Turkiet kommer säkert att beröras mer här i kammaren. Det är en oerhört viktig fråga.

Så till Östtimor. Det är ju också en sådan här gammal återkommande fråga som har diskuterats här väldigt mycket. Nu syns ändå vissa öppningar för att det skall kunna bli en folkomröstning om självständighet. Det är i ett sådant här känsligt skede alltmer viktigt att vi visar vårt stöd och att vi från svensk sida arbetar så mycket vi kan för att en sådan folkomröstning skall komma till stånd, så att folket själva får bestämma hur de vill se på sin framtid. Det är viktigt.

Kina har vi ett ganska långt avsnitt om i det här betänkandet. Det är bara att konstatera att trycket mot oliktankande hårdnar, censuren skärps och gripanden av oliktankande sker i mycket stor omfattning.

Vad jag skulle vilja konstatera här, och vad jag hoppas att Kina kommer att inse, är det som jag sade i början, att utveckling utan demokrati och mänskliga rättigheter i längden är omöjlig. Det visar sig nog lite grann därför att den ekonomiska utvecklingen inte är riktigt sådan som många hade trott och som de själva hade väntat sig. De har problem, ekonomiskt också, och jag är alldeles övertygad om att det finns en koppling mellan det ökande förtycket och den bristande ekonomiska utvecklingen. Det kanske är det som kommer att åstadkomma förändringar. Men då tycker jag att det är viktigt att vi från svensk sida trycker på så mycket som möjligt för att hjälpa den utvecklingen på traven. Man kan hoppas att det skall vara så om man är optimist.

Frågan om Taiwan är en naturlig följd när man pratar om Kina. Där är det en helt omvänd utveckling. Det är en mycket positiv ekonomisk utveckling och en positiv demokratisk utveckling, och det känns naturligtvis bra. Det är som det står i reservation 4, att medborgarna i Taiwan naturligtvis själva skall avgöra sina framtida relationer med Kina. Vi skall arbeta för att stödja det som de vill, att det blir så som de vill att det skall vara. Det är viktigt, tycker vi.

Vi ser ju att Kinas hållning skärps alltmer. Det märks ju efter det som har hänt med Makedonien, där Kina lade in sitt veto mot FN-trupperna i Makedonien.

Västsahara är också en återkommande fråga. Det är en lång process mot folkomröstning. Än vet vi inte om den verkligen kommer att ske i slutet av det här året, som det nu är sagt. Den skulle ju ha skett i december förra året. Så blev det inte. Det är bara att konstatera att vi inte får förtrötta i strävan att stödja det arbetet för att det skall bli en folkomröstning. Marocko får inte tillåtas att sabotera den processen ytterligare, så som man har gjort så många gånger.

Så till Kosovo. Först vill jag säga att jag instämmer med, jag tror att det var Eva Zetterberg, som sade att bordtennis-VM självklart inte skall förläggas till Belgrad. Det är en utmaning, tycker jag. Nu ser vi återigen hur världsmästaren i förhållningstaktik och brutna löften, Milošević, hela tiden håller världen på sträckbänken när det gäller att åstadkomma en

fredlig lösning av konflikten i Kosovo. Det finns ju egentligen ingen ljusning som man kan se i den här situationen.

I går avslutades en ny förhandlingsomgång. Man kom ingen vart. Återigen är det så. Under tiden pågår kriget. Byar förstörs och bränns. Människor drivs på flykt. Affärerna förstörs. Varuförsörjningen är helt utslagen. Unga män skiljs från sina familjer, kunde vi se på TV häromdagen.

Det kommer dagligen rapporter om de här övergreppen. Det pågår ett krig. Man sade att vi skall undvika ett krig, men kriget pågår ju i Kosovo. Det är mycket upprörande att världssamfundet inte klarar detta på ett bättre sätt.

Jag vill också säga något om Afrika.

Det är kanske det område och den världsdel där utvecklingen går långsammast och där bakslagen är stora både när det gäller mänskliga rättigheter och ekonomisk utveckling. Som någon – jag tror att det var Liselotte Wågö – sade förut är det viktigt att titta på de bakomliggande orsakerna till bristande utveckling.

En sådan är naturligtvis när gamla frihetsrörelser stelnar och utvecklas till förstenade maktstrukturer. Det är naturligtvis inte bra. Då får man en diktatur och ett förtryck av mänskliga rättigheter från deras sida i stället för från de gamla förtryckarna.

En orsak som vi i Centerpartiet ser är att de flesta bönder i Afrika inte har rätten till sitt eget land. Det finns ingen ägarstruktur. Dessutom får de inte tillnärmelsevis så mycket betalt för sina produkter som de skulle behöva ha. De får halva världsmarknadspriset. Det är ganska upprörande. Ofta är det regeringarna och centralmakten som lägger beslag på den andra halvan. Det är de enda inkomster man har.

Jag tror att om man kunde åstadkomma någon sorts landreform och jordbruksreform kopplade till lokal demokrati och avskrivning av skulderna i enlighet med Jubel 2000 t.ex. skulle de tre sakerna tillsammans kunna utgöra en realistisk och verksam bas för den utveckling i Afrika som så väl behövs.

Jag vill särskilt nämna ett land i Afrika. Det är Guinea-Bissau. Där har det varit stora oroligheter, som de flesta av oss säkert känner till. Nu har äntligen en regering bildats. Det är en mycket skör situation. Jag tycker att vi i Sverige bör stödja den utvecklingen eftersom vi har en mycket lång tradition i Guinea-Bissau. Det är ett litet land i Afrika. Inte minst har Sverige spelat en mycket betydande roll i processen för att ändå nå fram till det bräckliga läge som är i dag och till det relativa lugn som ändå råder.

I det läget vore det mycket olyckligt om regeringen fullföljde beslutet att lägga ned ambassaden i Guinea-Bissau. Just nu, när läget är så känsligt, vore det en olycklig signal till landet. Jag skulle vilja fråga om socialdemokraterna verkligen tänker fullfölja det beslutet.

Jag skall säga något om Kambodja också. Sedan skall jag avsluta.

Det finns mycket att säga om mänskliga rättigheter i Kambodja, men jag nöjer mig med att säga att Sverige bör arbeta med stor kraft för att de ansvariga för Röda khmerernas folkmord skall ställas inför rätta. Det är oerhört viktigt för framtiden i Kambodja.

Med det, herr talman, vill jag yrka bifall till reservationerna 2 och 4. Självklart står jag bakom de andra reservationerna som vi har. I övrigt yrkar jag bifall till hemställan i betänkandet.

Anf. 5 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Herr talman! I samma stund som vi i Sveriges riksdag diskuterar och debatterar och för fram mänskliga rättigheter pågår otaliga brott mot just mänskliga rättigheter runt om i världen.

I USA och dess fångelser väntar interner på att bli avrättade.

I Turkiet torteras fångar. I Kuba fångslas politiskt oliktankande. I Zimbabwe fångslas och torteras journalister. I Iran stenas kvinnor. I Algeriet dödas civila. I Västsahara förhalas folkomröstningen år ut och år in. I Kina sitter fortfarande ett stort antal dissidenter fångslade utan rannsakan tio år efter massakern på Himmelska fridens torg.

I Burma förföljs, fångslas och torteras oppositionella. Sedan augusti förra året har militären arresterat mer än 200 parlamentariker i Burma. Detta medan vi här i ett fritt land kan diskutera utan oro.

Omkring 700 medlemmar av det demokratiska partiet NLD i Burma har också arresterats.

Aung San Suu Kyi, som hålls isolerad vädjar till oss, till världens parlamentariker, om starkt stöd till de demokratiska krafter i Burma som i dag är utsatta för militärens förtryck.

Jag tänker nu lite närmare gå in på den situation som råder på två öar i vår värld. Det är två öar som under efterkrigstiden har utvecklats på helt olika sätt när det gäller mänskliga rättigheter och demokrati.

Den ena ön har gått mot diktatur och grova kränkningar av mänskliga rättigheter.

Den andra ön har gått mot demokrati med vad det innebär för mänskliga rättighetsutvecklingen och för en säkrare värld för människorna som lever på ön.

Jag syftar i första fallet på Kuba, i andra fallet på Taiwan. Två öar i vår värld som har utvecklats helt olika. Man kan undra varför.

Herr talman! För någon vecka sedan instiftades i Kuba en ny lag som utvidgar bruket av dödsstraff och ökar straffen på upp till 30 års fängelse för bl.a. spridande av material som kan "underminera Kubas ekonomi och samhälle".

Den hårdnande attityden har följts av fångslanden av flera journalister då de har försökt föra fram politiska budskap. Castroregimen har den senaste tiden visat alltfler prov på ett oacceptabelt förhållningssätt mot alla dem som inte går i regimens ledband.

Brutna telefonlinjer till USA, massarresteringar och införandet av den s.k. skyddslagen är några exempel på den kubanska diktaturens återkommande förtryck av sitt eget folk.

Sverige har haft kontakt med Kuba sedan lång tid. Det är därför av särskilt intresse hur vårt land agerar då övergrepp mot mänskliga fri- och rättigheter äger rum i Kuba.

I detta sammanhang vill Folkpartiet uppmärksamma det svenska biståndet till Kuba. Folkpartiet anser att bistånd till de demokratiskt sinnade krafterna på Kuba i opposition mot det nuvarande förtrycket bör förmedlas. Regeringen bör göra vad den kan för att uppmuntra detta.

Från Folkpartiet liberalernas sida förutsätter vi dock att eventuellt arbete för att stärka de demokratiska krafterna i Kuba skall ske genom enskilda organisationer. Vi säger bestämt nej till bilateralt samarbete med Kuba. Den utfasning av det statliga biståndet till Kuba, som den borgerliga regeringen påbörjade borde ha fullföljts. Det ger felaktiga signaler när regeringen nu ger bilateralt bistånd till Kuba, dvs. har kubanska myndigheter som motpart. Vi anser också att det strider mot hela intentionen med biståndet till Kuba att förmedla stöd till Kuba genom svenska organisationer vars syfte är att stödja Castros regim.

Det måste bli ett slut på att representanter för länder som Kuba eller andra diktaturstater inviteras till dyra resor till Sverige, om det inte finns mycket speciella skäl till detta. Så skedde t.ex. under den svenska valrörelsen. För en kostnad om 46 000 kr per person kunde representanter för en av världens kvarvarande diktaturer komma på besök till Sverige på vår bekostnad.

Argumentet är att man på detta sätt vill försöka påverka. Det kan tyckas vara rätt tänkt, men det blir så fel. I stället för vad man från svensk sida hoppas uppnå ger man på detta sätt Castroregimen stöd och legitimitet, som den saknar eftersom den ej valts genom fria val från befolkningens sida. Folkpartiet vill se ett bistånd som tar ställning för världens medborgare – inte för deras härskare.

Så till utvecklingen under efterkrigstiden på en annan ö. Folkrepubliken Kinas anspråk på att företräda ett och hela Kina har i förhållande till Asiens mest lovande demokrati Taiwan tagit sig uttryck i arrogans och aggressivitet. Den militära uppladdningen i havsområdet mellan fastlandet och Taiwan inför presidentvalet i mars 1996 saknar motstycke internationellt.

Kina har ofta hotat Taiwan med att återta ön med våld, om dess regering gör allvar av att formellt förklara ön som självständig stat. Under den senaste tiden har det från området kommit alltfler oroande rapporter som inte talar för en ändrad inställning från Kina gentemot Taiwan.

I december förra året gjorde Peking klart att man inte tänker acceptera någon folkomröstning i Taiwan för att undersöka om invånarna vill ha en återförening med fastlandet eller ej. Det är så man från Kinas sida ser på demokrati och folkets vilja.

Kinas arroganta och aggressiva hållning mot Taiwan visade sig i slutet av februari, då man lade in sitt veto i FN:s säkerhetsråd mot ett förlängt mandat för den fredsbevarande styrkan i Makedonien. Makedoniens s.k. brott bestod i att man upprättat diplomatiska förbindelser med Taiwan. Folkpartiet anser att Kinas agerande är ett hot mot freden på Balkan och ett fullständigt oacceptabelt beteende, eftersom enskilda stater måste ha rätt att upprätta diplomatiska förbindelser med vilka länder som de vill.

Jag skulle kunna utveckla detta ytterligare, men jag nöjer mig med att avslutningsvis framhålla att Sverige på olika sätt bör utveckla sina förbindelser med Taiwan. Taiwans representationskontor i Stockholm bör ges diplomatisk skattefrihet. Den svenska representationen i Taipei bör förstärkas, och Sverige bör inom EU medverka till att EU upprättar ett informationskontor i Taipei. Folkpartiet anser att Sverige måste ta större initiativ än i dag för att stödja den taiwanesiska demokratins fortlevnad.

Det är dessa signaler som vi skall ge. Vi skall vara kritiska mot den öregim som är en diktatur och som förtrycker sitt folk. Vi skall ge vårt stöd till regimen på den ö där fördjupad demokrati och mänskliga rättigheter råder. Jag tycker därför att det är lite förvånande att det är ganska få partier som fullt ut stöder de reservationer som just rör Taiwan.

Vi hörde Eva Zetterberg förklara att hon inte kunde stödja t.ex. reservation 4, där det framhålls att medborgarna i Taiwan själva måste få avgöra om de vill bli en del av folkrepubliken eller om de föredrar fortsatt självständighet. Jag är övertygad om att utvecklingen kommer att visa att folket i Taiwan kommer att få bestämma detta och att folket på Kuba en gång kommer att få bestämma vem som skall leda det landet.

Jag yrkar bifall till reservation 4.

Anf. 6 Andre vice talman EVA ZETTERBERG (v) replik:

Herr talman! Från Vänsterpartiets sida delar vi i mångt och mycket den kritik som Karl-Göran Biörsmark ger uttryck för mot inskränkningarna i och allvarliga övergrepp på mänskliga rättigheter och yttrandefrihet på Kuba, i Vietnam och i Kina. Men sedan är frågan när man kommer bortom honnörorden, vare sig det gäller Folkpartiet, Vänsterpartiet eller vilket parti det vara månne, om man menar allvar med att försöka stödja just folken och inte regeringen.

Jag menar först och främst, Karl-Göran Biörsmark, att vi måste se till bakgrunden på Kuba, om vi tar det som exempel, med det regelrätta krig som pågår från USA:s sida gentemot Kuba. Man är utsatt för en blockad. Jag menar inte att det försvarar övergreppen, men den förklaringen måste ändå finnas med.

Jag menar, Karl-Göran Biörsmark, att det som Folkpartiet driver så hårt, nämligen att det bara skall ges bistånd via enskilda organisationer, är bra. Det finns från svensk sida en klar uppmaning till ytterligare organisationer att engagera sig för att få till stånd arbete på Kuba, men jag tror inte att det räcker.

Jag vill därför att Karl-Göran Biörsmark visar på vad sätt de kontakter som nu finns med Kuba är av ondo. Hur skall ett samhälle kunna öppna sig, om det inte har kontakter? Är inte isolering och utstämpling av landet Kuba, som ändå har så pass avgörande svårigheter, fel väg?

Anf. 7 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Herr talman! Det är alldeles riktigt att man skall se på bakgrunden till situationen både i Kuba och i Taiwan. När det gäller Kuba menar jag att den bojkottpolitik som USA för inte är bra. Det har jag sagt tidigare här i kammaren. Jag stöder inte den uppläggningsen.

Jag tror nämligen att handel kan öppna vägar. Jag har själv sett hur Kuba har förändrats i vissa avseenden på grund av handel. Men det sitter i toppen en man som hårt styr sitt folk. Att ha kontakt med honom och med hans hejdukar och gelikar och att ta dessa hit till Sverige för att följa svensk demokratisk utveckling ger fel signal. Det ger honom, inte folket, *credit*. Det är det som är poängen.

Därför skall svenskt bistånd arbeta genom enskilda organisationer och som målgrupp ha de personer som Castro nu fängslar. Det är dem som vi skall stödja. Det är oberoende journalister som behöver vår signal. Det är de själva som tycker att det är en vansinnig politik av Sverige att

ha kontakt med Castros folk. Det är på gräsrotsnivån som vi skall arbeta. Där finns de oberoende journalisterna, och det är dem som vi skall stödja. Det kan vi bara göra genom enskilda organisationer.

Anf. 8 Andre vice talman EVA ZETTERBERG (v) replik:

Herr talman! Med Folkpartiets resonemang hamnar man ändå på samma linje som USA, och jag menar att man med den taktiken direkt motarbetar utvecklingen av mänskliga rättigheter på Kuba, för att fortsätta med det exemplet.

Kuba är ett oerhört mångfasetterat samhälle. Det finns gräsrotter och människor på alla andra nivåer som vill utveckla demokratin och som inte är fullt överens. De utgörs inte bara av den lilla grupp som man kallar dissidenter. Jag menar att det är av stor vikt att vi har kontakter med alla delar av det kubanska samhället, och de kontakterna kan vi klart och tydligt understödja. Det är det som Folkpartiet och Karl-Göran Biörsmark inte vill. Därmed bidrar man till att förtrycket hårdnar på Kuba.

Jag vill också göra en jämförelse med Vietnam. Karl-Göran Biörsmark talade om stödet till journalister. I Vietnam har ett omfattande bistånd givits från svensk sida. Det har anordnats kurser för journalister om hur man skall kunna ha en annan typ av journalistik än den som bara följer maktens direktiv. De svenska journalisterna fick då höra från vietnameserna: Det där går ju inte att ha hos oss. Sådana saker kan vi inte föra fram och ha olika åsikter om.

De svenska journalisterna som ledde kursen sade: Okej, då bryr vi oss inte om den saken. Då fortsätter vi med bara tekniska aspekter. Men då invände en vietnamesisk journalist: Nej, men det är jätteintressant. Man vet aldrig om man kan få användning för det.

Min slutsats är: Om man inte ger impulser och om man inte ger den information som behövs för att förändra ett samhälle för att få till stånd en utveckling i demokratisk riktning, hur skall då detta åstadkommas? Jag hävdar bestämt att Folkpartiet har valt fel väg och att man därmed motverkar sina egna syften.

Anf. 9 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Herr talman! Det är intressant att lyssna på Eva Zetterberg när hon så varmt talar om att man skall stödja regimens hejdukar i Kuba. Inte med ett ord tar hon upp den kritik som jag hade när det gällde Kina och Taiwan. Jag tog upp dessa två öar som exempel på hur en ö kan gå i riktning mot en diktatur, där man förtrycker människorna och där mänskliga rättigheter inte har utrymme. Men Eva Zetterberg ägnar nästan hela sin repliktid åt att förklara varför det är så viktigt att stödja de krafter som Castro dirigerar, medan jag har försökt att peka på att det är de demokratiska krafterna både i Kuba och i Taiwan som behöver allt vårt stöd. Men detta berör inte Eva Zetterberg med ett ord.

Jag förstår inte riktigt detta upplägg. Den signal som vi sänder häriifrån skall innebära stenhård kritik gentemot sådana diktaturer som Castros och vara en markering. Inte skulle Eva Zetterberg ha försvarat diktatorer av olika slag – t.ex. Hitler eller Stalin – om det gällt att få deras representanter till Sverige för att följa den demokratiska utvecklingen.

Vi skall jobba för de krafter i Kuba som har den inställningen att demokrati och mänskliga rättigheter skall råda, och vi skall ge en klar signal till Taiwan om att man är på rätt väg och att man har vårt stöd. Det finns en reservation som förespråkar att Taiwan på något sätt borde komma med i FN-familjen, liksom bl.a. PLO och ANC fick komma med. Taiwan skulle t.ex. kunna få observatörsstatus i Ecosoc i FN. Det är dessa signaler som är viktiga för demokrati och för utvecklingen av mänskliga rättigheter.

Anf. 10 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Herr talman! Utrikesutskottets betänkande om de mänskliga rättigheterna är intressant såtillvida att det bara behandlar motioner som är väckta av riksdagens ledamöter och partier. När man läser betänkandet kan man tydligt se att det finns ett stort engagemang i riksdagen för mänskliga rättigheter, vilket är oerhört positivt. Men det ligger inte som grund någon skrivelse från regeringen om hur man ser på situationen för mänskliga rättigheter i dag. Det hade kanske varit bra, men vi får återkomma till det. Det känns dock positivt att det finns ett så pass stort engagemang och en vilja att lyfta fram dessa frågor för att försöka att förändra situationen i världen så att det blir en mer mänsklig värld.

De mänskliga rättigheterna reglerar förhållandet mellan statsmakten och de enskilda människorna. Rättigheterna beskriver statens ansvar gentemot den enskilda människan när det gäller såväl att respektera individens frihet som att skydda individen mot kränkningar och att utan diskriminering tillgodose individens grundläggande materiella behov.

I första artikeln av FN:s allmänna förklaring kan man läsa följande: Alla människor är födda fria och lika i värde och rättigheter. De är utrustade med förnuft och samvete och bör handla gentemot varandra i en anda av broderskap.

Detta låter självklart och ganska enkelt. Det borde vara ett naturligt led i den mänskliga gemenskapen. Ändå är dessa ord så långt borta för så många människor. Vi ser ständigt hur människor förföljs för sitt kön, för sin ras, för sin tro eller för sin sexuella läggning eller bara för att de råkar vara födda i en del av världen där de inte blir accepterade som de är.

Rättigheterna i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna är universella. Det är en viktig princip. Det gäller människor utan åtskillnad. Rättigheterna är universella också i den meningen att de gäller över hela världen oavsett land, kultur eller specifik situation. Religionsfriheten skall respekteras i länder både med och utan statsreligioner.

Förbudet mot tortyr gäller såväl i fred som under väpnade oroligheter. Rätten till utbildning är lika angelägen i fattiga länder som i rika länder. Minoriteters rättigheter är lika viktiga i såväl heterogena som homogena samhällen.

En viktig princip är att rättigheterna är en internationell angelägenhet. Den folkrättsliga utvecklingen har bekräftat att de mänskliga rättigheterna är en internationell angelägenhet och att det är fullt legitimt att framföra åsikter om och försöka påverka situationen i olika länder på detta område.

Det är därför viktigt att Sverige utnyttjar denna princip. Alexander Nikitin i Ryssland, situationen i Turkiet, assyriernas situation, Algeriet och fallet med Vanunu i Israel är bara några exempel på situationer där vi

kan, bör och måste agera. Vi i riksdagens MR-grupp får ofta en lång lista på aktuella och viktiga fall där vi bör agera och göra något för att förändra situationen.

Det finns starka samband mellan mänskliga rättigheter och demokrati. All demokratisering är inhemska processer, men det kan ges internationellt stöd. Sverige har flera olika instrument, olika medel och olika aktörer för att agera på olika nivåer. Demokrati- och rättighetsfrågorna blir alltmer integrerade aspekter i övriga verksamhetsgrenar. Kvinnornas rättigheter främjas bl.a. genom utarbetande av jämställdhetsprogram. Barns rättigheter måste lyftas fram. Metoder för att utveckla ett rättighetsperspektiv i allt bistånd måste utarbetas. Barnkonventionen måste följas upp, både här hemma och i andra länder.

De ekonomiska och sociala rättigheterna måste tillmätas en ökad vikt i svensk utrikespolitik. Människor är den viktigaste resursen i alla samhällen. Social utveckling handlar om att stärka människors säkerhet, förmåga och möjligheter. Tillgång till hälsovård och utbildning är grundläggande för att åstadkomma detta. Rätten till hälsa och utbildning är dessutom konventionsbundna mänskliga rättigheter.

Ökad tonvikt måste därför läggas på fattiga kvinnors, mäns och barns rättmätiga tillgång till sådan service samt på att inkludera de människor som vanligtvis exkluderas. De svaga gruppernas rättigheter måste lyftas fram.

Det svenska utvecklingssamarbetet är ett viktigt verktyg i arbetet för de mänskliga rättigheterna. Mänskliga rättigheter måste bli en integrerad och väsentlig dimension i det svenska utvecklingssamarbetet. I en värld där klyftorna ökar mellan rik och fattig blir det ännu mer angeläget att lyfta fram de mänskliga rättigheterna.

Konventionssystemen måste effektiviseras och ges nödvändiga resurser. Miljöpartiet har alltid ansett att FN är ett av världens allra viktigaste internationella forum. Det är det enda riktigt öppna forum där alla jordens länder kan mötas och där inte marknadskrafter och ekonomisk eller militär styrka påverkar rätten att få delta och komma till tals.

FN är också den enda organisation som inom sitt verksamhetsfält har den agenda som är nödvändig för att tackla de nya icke-militära hoten i världen som fattigdom och ökade klyftor mellan rik och fattig. Därför kan FN också snabba på arbetet och titta på frågor som folkökningsprocesser, naturresurserna och naturligtvis också de ökade hoten mot miljö och natur.

När det gäller de konkreta frågor som behandlas i betänkandet har vi i Miljöpartiet inte så många från utskottsmajoriteten avvikande meningar. Vi har en reservation som berör samernas rättigheter och möjligheter att finnas med i Nordiska rådet. Det är egentligen väldigt märkligt att man inte från svenskt håll som i så många andra sammanhang driver minoritetsgruppernas rättigheter och ser till att lyfta in frågan och ger samerna möjlighet att finnas med som en del i Nordiska rådet och dess arbete. Därför yrkar jag bifall till reservation 2.

FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna har nu existerat i 50 år. Detta till trots finns det länder som inte respekterar dessa rättigheter. I många delar av världen har förtycket ökat. Övergrepp, våld, misshandel blir till en vardag för människorna.

Därför är det också angeläget att bevakningen av, debatten om och uppföljningen av de mänskliga rättigheterna ständigt pågår. Det är med mänskliga rättigheter som med demokrati och jämställdhet. Bevakningen och debatten av dessa måste hela tiden finnas med. Annars vet vi inte om det bara är en pappersprodukt eller om det också finns i verkligheten.

Mänskliga rättigheter har ett viktigt inslag av att agera och att bry sig. Regeringen gör en hel del. Vi kan också se att det ageras från svenskt håll inom FN och inom EU för att lyfta frågor som är viktiga. Det arbetet måste få fortgå och vara någonting som vi ständigt vet att den svenska regeringen gör. Därför tycker jag att det är väldigt förvånande att det är så tyst från regeringen när det gäller VM-spelen i bordtennis som är placerade i Belgrad.

Det går naturligtvis att säga att det får Bordtennisförbundet självt avgöra, eller t.o.m. lämna över det till spelarna att avgöra om de tycker att det är rätt eller fel att åka. Men jag anser att det är ett politiskt ställningstagande som måste göras av regeringen för att säga om de svenska spelarna skall åka eller inte. Jag tycker att det är självklart att regeringen säger att den inte står bakom det och att det inte skall arrangeras något bordtennis-VM i Belgrad i nuvarande situation, utan spelen får flyttas till annan ort.

Det är fortfarande inte fred i området. Vi matas ständigt med situationen där nere. Människor tvingas fly på sina traktorkärror undan hoten att bli ihjälskjutna. Barn, kvinnor och gamla sitter på sina kärror och försöker rädda sitt liv. Det skulle vara ytterst märkligt att nästa stund se bilder från samma region där man ser glassiga VM-spel genomföras.

Det går nämligen inte att koppla isär idrotten och den politiska situationen om man menar någonting med sitt agerande för mänskliga rättigheter och internationell solidaritet. Att politik och idrott hör ihop har vi tydligt fått se i de rapporter som framkommit om t.ex. skandalerna när det gäller att få arrangera OS. Jag hoppas att regeringen kommer att agera och med tydlighet visa var den står i den här frågan för att också markera mot Milošević och bristen på försök att skapa fred i området.

Det finns många frågor med i detta som skulle vara viktiga att lyfta och diskutera när det gäller ländersituation och allmänt kring mänskliga rättigheter, men jag tänker inte gå in så mycket på de detaljer som vi har tagit upp och som är viktiga.

Något som jag tycker är oroande och också väldigt normgivande är frågan om USA och dödsstraffen. Jag tycker att det är helt oacceptabelt att vi kan se att USA som i andra sammanhang framhålls som en demokrati och en förebild för många länder tillämpar dödsstraffet och att man kan se ökad användning i dag. Vi vet också att situationen för de fängslade många gånger är helt oacceptabel.

Sedan har vi naturligtvis kurdernas situation, situationen i Kina, osv. Det finns mycket man kan säga om vad som skulle behöva göras och vad som borde vara den faktiska situationen för människorna i dessa länder. Men det har vi uttryckt i utskottets betänkande.

Slutligen vill jag säga att svensk utrikespolitik skall främja respekten för de mänskliga rättigheterna. Denna ambition måste prägla hela utrikespolitiken i alla dess olika delar såväl bilateralt som i multilaterala kontakter.

(forts. 7 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.47 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 14.00.

Frågestund

5 § Frågestund

Anf. 11 TALMANNEN:

Följande statsråd kommer i dag att svara på frågor: Vice statsminister Lena Hjelm-Wallén, kulturminister Marita Ulvskog, statsrådet Pierre Schori, statsrådet Maj-Inger Klingvall, statsrådet Leif Pagrotsky, utbildningsminister Thomas Östros, statsrådet Ulrica Messing och statsrådet Britta Lejon.

Vice statsministern besvarar allmänpolitiska frågor. Frågorna till övriga statsråd förutsätts beröra deras respektive ansvarsområden.

Naturgasledning genom Sverige

Anf. 12 LENNART DALÉUS (c):

Fru talman! Jag vill ta upp en fråga som spänner över både miljöområdet och energiområdet och har att göra med relationen till andra länder. Det är därför naturligt att fråga Lena Hjelm-Wallén.

Näringsutskottet här i riksdagen har i dag diskuterat naturgasfrågan och konstaterat att det inte är aktuellt med en storskalig introduktion av naturgas eller en ny naturgasledning genom Sverige. Jag vet att den frågan naturligtvis skall behandlas också i kammaren, men det kan vara skönt att redan i dag veta hur regeringen kommer att agera för att tydliggöra att det är en svensk uppfattning att en sådan gasledning inte är aktuell. Det måste naturligtvis få konsekvenser för dem som till äventyrs är intresserade av en sådan ledning eller för andra länder. Hur kommer regeringen att agera för att se till att den här ståndpunkten slår igenom?

Anf. 13 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Lennart Daléus tar som utgångspunkt en diskussion och kanske ett beslut i ett utskott i dag. Jag tycker att vi måste hålla oss till ordningen. Först må riksdagen besluta i den här frågan, sedan skall naturligtvis regeringen göra vad den kan för att leva upp till det riksdagsbeslut som fattas.

Anf. 14 LENNART DALÉUS (c):

Fru talman! Jag delar naturligtvis i grunden den uppfattningen. Men jag har ställt frågor kring den här naturgasledningen många gånger här i kammaren, just vid sådana här tillfällen.

Som vi vet planeras ibland saker, och till slut står man om inte inför fullbordat faktum så åtminstone långt gången hantering. Jag vet att många människor i södra Sverige, där det här diskuteras mycket, är väldigt oroliga, för det finns de, i företag eller liknande sammanhang, som ändå planerar en sådan här ledning. Jag tror att det skulle vara skönt om Lena Hjelm-Wallén kunde tydliggöra den inställning som vi självklart har också i Centerpartiet, att en storskalig satsning och en ny ledning genom Sverige inte är aktuell. Det vore bra om det snabbt kunde nå ut, inte minst till människor som känner den här oron. Trots att vi just nu väntar på ett utskottsbetänkande finns diskussionen att förhålla sig till.

Anf. 15 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Det här är en fråga som är mycket stor och synnerligen komplicerad. Många människor är oroliga, andra människor har stora förväntningar på att det skall hända saker och ting. Riksdagen är inne i en beslutsprocess, och regeringen lyssnar naturligtvis till vad riksdagen har att säga. Till det kommer det allmänna som vi har kommit överens om vad gäller energipolitiken.

Jag menar att om Lennart Daléus vill gå djupare in i den här frågan bör det vara fackministern, alltså energiministern, som svarar på den.

Integration i Öresundsområdet

Anf. 16 LEIF JAKOBSSON (s):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Leif Pagrotsky. Den handlar om integrationssträvandena i Öresundsregionen.

I takt med att förbindelsen växer fram blir det alltmer konkreta frågor som sätts på dagordningen. Det uppstår naturligtvis många problem när två länders regler, lagar och förordningar skall samordnas.

Ett nu uppmärksammat problem är taxinäringen. Om jag har förstått saken rätt innebär de danska reglerna att en svensk taxibil inte skall kunna ta passagerare tillbaka från Köpenhamn. Det är naturligtvis en omöjlig situation. Vi måste få den här verksamheten, liksom all annan trafik, att fungera över förbindelsen.

Min fråga är: Tänker regeringen agera i den här frågan, och kan man se någon lösning på detta?

Anf. 17 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Fru talman! Nu bygger vi en stor och dyr bro mellan Malmö och Köpenhamn. Själva poängen är naturligtvis att det skall leda till att de här två stora regionerna flätas samman och att människor kan röra sig enkelt över bron. Man skall t.ex. kunna ta en taxi i Malmö för att gå på restaurang i Köpenhamn, åka till Kastrup eller något annat. Men om bilarna skall åka tomma tillbaka, som dagens danska regler innebär, kommer det inte att bli möjligt. Allt detta kommer att bli poänglöst.

Jag tycker att det arbete som vi nu är inne i är en naturlig utgångspunkt för Sverige, att försöka få våra danska kolleger att lätta på reglerna. Danmark är ju ett land som i alla fall jag har fått intryck av är ganska lättsinnigt. Man har stora friheter på olika områden och lägger sig inte i så mycket. De brukar retas med oss svenskar för att vi är så petnoga

med regleringar och sådant. Men i integrationsarbetet måste jag säga att jag blivit alltmer förvånad och häpen över vilken förbuds- och reglerarmentalitet som råder i Danmark. Inte minst på det område som vi diskuterar nu, där danskarna insisterar på att svenska taxibilar möjligen kan få lämna av passagerare om de åker tomma tillbaka.

Jag tycker att vi med kraft skall kräva av danskarna att de luckrar upp det integrationsfientliga regleringssystemet, så att det blir möjligt att få en riktig kollektivtrafik, som taxi faktiskt innebär, i kölvattnet av att bron öppnas.

Anf. 18 LEIF JAKOBSSON (s):

Fru talman! Jag tackar för svaret och hoppas att det kommer att bli möjligt inte bara att åka till Köpenhamn och äta på restaurang utan även att en köpenhamnare kan åka till Malmö och göra detsamma.

Förtroendevalda revisorer

Anf. 19 LENNART HEDQUIST (m):

Fru talman! Vi fick i går en proposition om kommunal revision. Jag skulle vilja fråga statsrådet Lejon av vilken anledning regeringen, trots riksdagens påpekande via lagutskottet, trots en enig kommunrevisionsutredning och utan motivering, såvitt jag har kunnat se, fullföljer sin linje att kalla förtroendevalda revisorer i t.ex. kommunala bolag för lekmanrevisorer. I svensk kommunal demokrati har vi hittills inte kallat förtroendemän för lekmän. Det är ju ett ickekyrkliga sammanhang oegentligt begrepp. Vi kallar dem just förtroendevalda.

Vad är det för fel på det gamla fina begreppet, statsrådet Lejon? Jag är spänd på att höra den kommunaldemokratiska motiveringen till detta snedsprång.

Anf. 20 Statsrådet BRITTA LEJON (s):

Fru talman! Någon sådan sorts förklaring tror jag inte att jag kan åstadkomma. Begreppet är ju till för att skilja dessa revisorers ställning från den ställning de auktoriserade revisorerna har i dessa bolag.

Jag blir tyvärr, Lennart, svaret skyldig på den här frågan. Jag vet inte varför vi har valt just ordet lekmanrevisor. Det måste jag medge.

Anf. 21 LENNART HEDQUIST (m):

Fru talman! Jag tror faktiskt att det är någon tjänsteman som har skapat den här villan. Men jag tycker att det vore bra om vi kunde rätta till detta här i riksdagen.

Det är faktiskt så att vi brukar kalla de här personerna för förtroendevalda revisorer, till skillnad från yrkesrevisorerna. Den distinktionen gör ju statsrådet Lejon i propositionen i övrigt. Men det här blir väldigt konstigt, eftersom vi i kommunerna ibland väljer just yrkesrevisorer till förtroendevalda revisorer. Då blir det egendomligt att kalla en sådan yrkesrevisor för lekmanrevisor bara för att han får ett förtroendeuppdrag.

Jag vet att här i riksdagen sitter förträffliga personer som kanske kommer att utses till förtroendevalda revisorer i vissa statliga bolag, t.ex.

Anf. 22 Statsrådet BRITTA LEJON (s):

Fru talman! Jag kanske har förstått det hela fel, men jag levde i tron att titeln för dessa personer i de kommunala och landstingskommunala bolagen tidigare var just denna. Jag är kanske felinformerad.

Självfallet skall det inte råda något tvivel om att statusen för dessa revisorer är just förtroendeuppdraget. Tanken med hela propositionen var att stärka och öka revisorernas ställning och betona betydelsen av en kraftfull revision, oavsett i vilken form de kommunala och landstingskommunala verksamheterna bedrivs.

Det är möjligt att Lennart Hedquist har rätt i att riksdagen kan hjälpa oss att finna en bättre benämning, men det väsentliga är att betona förtroendeuppdragets karaktär och öka dess status.

Anf. 23 LENNART HEDQUIST (m):

Fru talman! Riksdagen reagerade mot begreppet lekmän när det framkom i propositionen i våras. Riksdagen efterlyste hos regeringen ett annat begrepp. Eftersom Kommunrevisionsutredningen föreslog begreppet förtroendevalda revisorer trodde vi att det skulle framkomma i propositionen. Nu hoppas jag att utskottet gör en ändring.

Utvisning av homosexuella

Anf. 24 TASSO STAFILIDIS (v):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till statsrådet Pierre Schori.

Fru talman! Redan under nazismen blev människor förföljda, miss-handlade, torterade och mördade – många på grund av sin sexuella orientering, sin sexuella tillhörighet. Det var då det. Men fortfarande förföljs många homosexuella runt om i världen.

Nazisterna märkte oss med rosa trianglar och svarta stjärnor. Här i Sverige stiftar vi och kommer att stifta lagar som skyddar och motverkar diskriminering. Vi har t.o.m. stiftat en lag, utlänningslagen, där det i 3 kap. 3 § bl.a. står att utläningar har rätt till uppehållstillstånd om de är flyktingar, skyddsbehövande i övrigt och på grund av homosexualitet.

Fru talman! I dag blev vi återigen märkta, inte av nazister men av Invandrarverkets och Utlänningsnämndens inhumana beslut. Kl. 06.00 i morse avvisades en rädd och otrygg 27-åring från Sverige.

Fru talman! Jag vill fråga statsrådet Pierre Schori om hur 3 kap. 3 § i utlänningslagen egentligen skall tillämpas.

Anf. 25 TALMANNEN:

Vi diskuterar frågans principer, inte de enskilda fallen.

Anf. 26 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Fru talman! Det är riktigt att Sverige som, tror jag, första land införde i lagstiftningen, utöver Genèvekonventionens skyddsbegrepp, att man om man är förföljd på grund av kön, t.ex. kvinnlig könsstympning eller för-

följelse på grund av homosexualitet, kan få skydd i Sverige. Det var viktigt och riktigt.

Detta betyder inte att t.ex. alla homosexuella i ett land där man kan hotas av förföljelse mot homosexualitet eller av könsstympning automatiskt får skydd, asyl, i Sverige – inte heller i något annat land. Man ser i det individuella fallet om det finns ett individuellt skyddsbehov.

I det här aktuella fallet – som jag inte känner till – har väl myndigheterna dömt enligt lag. Självfallet skall lagen följas, och jag är övertygad om att det är så.

Men alla som säger sig hotas för sin homosexualitet eller av könsstympning får inte automatiskt asyl. Det sker en prövning av det enskilda fallet. Det är fråga om att värna asylrätten.

Anf. 27 TASSO STAFILIDIS (v):

Fru talman! Just fallet med 27-åringen var bara ett exempel. Förra veckan utvisades ytterligare en person som hade sökt asyl i enlighet med 3 §. Det var en person från Turkiet.

Det finns ett fundamentalt fel i tillämpningen. Vid en översyn av statistik från flyktingmottagandet går det ibland att tro att homosexuella inte förföljs ute i världen.

Fru talman! I förra årets statistik gick det inte att se en enda siffra, det var helt tomt i rutan, om hur många som fick uppehållstillstånd just med den paragrafen som grund.

Jag vill återigen fråga statsrådet Schori – inte i ett enskilt fall – om det rent generellt inte finns ett behov av detaljerade riktlinjer av hur paragraferna skall tillämpas – kanske en utbildning för personalen om denna paragraf.

Anf. 28 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Fru talman! Jag vet att det har pågått utbildning inför utvidgningen av Genèvekonventionen. Jag är säker på att man följer lagen på ett humanitärt och rättssäkert sätt.

Jag kan ge ett exempel från när jag själv besökte Utlänningsnämnden. En familj från ett afrikanskt land hade sökt asyl i Sverige. Det visade sig att föräldrarna inte hade skyddsbehov, medan den unga 12-åriga flickan hotades av bl.a. släkten av en obligatorisk könsstympning. Hela familjen fick skydd i Sverige, inte på grund av föräldrarnas situation utan just av att barnet hotades av könsstympning. Liknande situationer kan jag se när det gäller homosexuella.

Det avgörande är att det inte går att säga att alla homosexuella är hotade. Man måste se till det individuella fallet. I de fall som har åberopats – utan att jag känner till dem – har man sett till det enskilda fallet. Det säger sig inte av sig självt att en homosexuell från Turkiet skall få asyl i Sverige. Det finns inte en generell förföljelse mot homosexuella i Turkiet. Man får se till det enskilda fallet.

Anf. 29 TASSO STAFILIDIS (v):

Fru talman! Dessa fall är inte de enda fallen – Turkiet och det forna Jugoslavien. Här har personer utvisats till Iran, där homosexualitet är förknippat med avrättning.

Det är fundamentalt fel att tillämpningen inte fungerar. Jag tycker att Invandrarverket har missbrukat möjligheten till omedelbar verkställighet, som faktiskt präglar alla besluten. Omedelbar verkställighet innebär i praktiken att man inte hinner överklaga.

Prot. 1998/99:67

11 mars

Frågestund

Anf. 30 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Fru talman! Det finns ingenting av omedelbar verkställighet om man har åberopat förföljelse av kön eller någonting annat. Då prövas ärendet i laglig ordning och rättssäkert. Det finns ingen omedelbar verkställighet i detta.

Fru talman! Det är riktigt att man även till Iran har utvisat personer som man anser inte har skyddsbehov trots att de har uppgett sig vara homosexuella. Å andra sidan har andra varande från Iran fått skydd i Sverige när de har åberopat homosexualitet. Det beror helt och hållet på det enskilda fallet.

Säkerhetspolitiken

Anf. 31 BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till vice statsminister Lena Hjelm-Wallén. Egentligen skulle jag ha velat ställa frågan till statsministern eftersom den rör honom. Frågan gäller det inlägg han i går gjorde om säkerhetspolitiken på ett seminarium i Stockholm.

Om man får tro Svenska Dagbladet i dag skall statsministern efteråt ha fått följande fråga: Om ett EU-land angrips, är det då politiskt möjligt att stå neutralt?

Svaret skulle enligt tidningen vara: Jag har inte ens reflekterat över den frågan. Den tål att tänka på innan man svarar. Jag har inte stött på frågan förut.

Det är ett närmast häpnadsväckande svar. Jag kan inte alls vara säker på att det är korrekt. Men jag vill då fråga vice statsministern, tillika f.d. utrikesministern, om denna påstådda brist på reflexion inför denna näraliggande tanke utmärker hela regeringen.

Anf. 32 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Inte heller jag vet vad som utspann sig mellan journalisten och statsministern i det avseendet.

Detta är en fråga som det verkligen finns anledning att reflektera över. Det gjordes under den mandatperiod det var en borgerlig regering och under förra mandatperioden. Man ändrade t.o.m. i det som var den säkerhetspolitiska basen 1992 just för att vi då såg att vi skulle bli EU-medlemmar.

Det är ju så att ordet "neutral" är förbundet med en krissituation. Skulle det ske ett anfall mot någon av våra EU-partner är det klart att vi kommer att ta ställning i en sådan situation. Däremot är vi fortfarande militärt alliansfria. Att ta ställning i en konflikt är ju *en* sak. Men att för den sakens skull bli krigförande är en annan sak.

Det här är ganska komplicerade ting där man hela tiden måste vara väldigt noga med hur man uttrycker sig. Det kräver kanske lite längre diskussion än vad man kan ha i en sådan här enkel frågestund.

Anf. 33 BO KÖNBERG (fp):

Fru talman! Ja, det gör det säkert. Det är ju en stor och viktig fråga. Det var därför jag nämnde den. Jag kände mig lite förvånad när jag läste morgontidningen eftersom jag och många andra väl hade uppfattat att huvudinvändningen bakom socialdemokraternas mångåriga motstånd mot medlemskapet i EU hade just med den här frågan att göra. Om den då betraktades som helt ny fanns det kanske anledning att höja på ögonbrynen.

Anf. 34 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Då får vi gå tillbaka lite i historien. Det var ju så att så länge vi hade ett uppdelat Europa ansåg vi inte att det var möjligt att gå in i EU. När Berlinmuren föll i november 1989 blev det en helt annan situation.

Folkrorelsernas förutsättningar

Anf. 35 CARINA MOBERG (s):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Ulrica Messing, som ju är den i regeringen som ansvarar för folkrörelsefrågorna. Jag är både stolt över och orolig för svensk folkrörelse och svenskt föreningsliv. Jag är stolt över att vi i olika sammanhang lyckas så bra med att nå idrottsliga framgångar, att vi genom musikverksamhet finns på världens alla topp-listor och att vi här i riksdagen är representerade av många människor med olika bakgrund, med bra politisk skolning och med samhällsengagemang.

Men jag är också orolig för att jag ser att möjligheterna för självständiga organisationer med egen försörjning blir allt mindre. Ett konkret exempel är det som nu händer på spel- och lotterimarknaden. Det råder i dag en ganska stor obalans här till folkrörelsernas nackdel.

Jag vet att lotterifrågorna inte längre sorterar under Kulturdepartementet, men jag vill i alla fall höra om Ulrica Messing som folkrörelseminister håller med mig om att det är viktig att det ges bättre förutsättningar än i dag för att t.ex. administrera egna lotterier. Jag undrar också om Ulrica Messing i det här sammanhanget håller med om att passivt beroende av bidrag från samhället är en olycklig utveckling som kan och måste förhindras.

Anf. 36 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Vi brukar ju ofta prata om att det samarbete som finns mellan arbetsmarknadens parter i Sverige är en viktig del av den s.k. svenska modellen, en tradition som vi ofta värnar och är rädda om. Jag tycker också att det breda utbudet av folkrörelser, och den tradition som våra folkrörelser står för i Sverige, är en annan viktig del av den svenska modellen. Det är också något som vi skall vara rädda om och stolta över.

Det pågår flera olika sorters arbete inom Regeringskansliet för att stödja och underlätta folkrörelsernas förmåga att överleva och utvecklas, och också för att göra det möjligt för nya folkrörelser att bildas. En del av detta är den översyn av momsfrågan för bl.a. ideella föreningar som just nu ligger på Finansdepartementets bord.

I samband med att Sverige är ordförande i EU år 2001 kommer vi också att stå värd för en stor europeisk konferens om social ekonomi. Den har redan börjat planeras i den meningen att jag har haft en första träff med företrädare för de folkrörelser som finns i vårt land. Vi har bildat en arbetsgrupp för att gemensamt planera hur vi skall genomföra konferensen.

Det kommer självklart att ta tid, och det kommer att vara ett brett arbete där stora delar av Folk rörelsesverige kommer att vara engagerade. Jag tror att arbetet *inför* den konferensen kommer att vara lika viktigt som själva konferensen, för det ger oss en chans att uppleva en renässans inom en del områden och att utveckla och lyfta fram de folkrörelser som finns.

Jag skall själv lägga fram två propositioner under våren, en ungdomspolitisk proposition och en idrottspolitisk proposition. Dessa propositioner skall utgå från att stärka folkrörelsernas roll just på dessa områden. Det är oerhört viktigt att ta ett helhetsgrepp när det gäller folkrörelsernas förutsättningar att verka. Då gäller det allt från momsfrågan till förutsättningarna för ideella föreningar. Självklart gäller det också förutsättningarna att hitta en egen försörjning vid sidan av statsbidragen.

Anf. 37 CARINA MOBERG (s):

Fru talman! Jag känner mig ganska nöjd med det svaret. Jag vill tacka så mycket. Jag är väldigt glad över att Ulrica Messing håller med mig om vikten av självständiga och starka folkrörelser. Jag tolkar också hennes svar som att möjligheten till egen försörjning i största möjliga mån är något eftersträvan svårt. Jag återkommer så småningom med en interpellation i denna fråga.

Lika behandling i alla landsting

Anf. 38 GÖTE JONSSON (m):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till biträdande socialministern, bl.a. utifrån statsrådets ansvar för de sociala försäkringsfrågorna. Anser statsrådet att det är angeläget att de som bor i de olika landstingen, patienterna i samtliga landsting, har tillgång till samma profession när det gäller sjukvård? Jag menar olika former av profession. Är det angeläget att man behandlas lika i de olika landstingen?

Anf. 39 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Jag vet inte riktigt hur jag skall tolka Göte Jonssons fråga. Det kanske handlar om att ha tillgång till de olika yrkeskategorier som är verksamma inom hälso- och sjukvården. Det är naturligtvis ett ansvar för våra landstingspolitiker att se till att människor får sina sjukvårdsbehov tillgodosedda både med en god vård och med personal som har en mycket god kompetens och utbildning. Det är självklart en viktig fråga att landstingen har möjlighet att tillgodose människors olika vårdbehov.

Anf. 40 GÖTE JONSSON (m):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för det svaret. Jag ställde frågan med anledning av att man i Jönköpings län landsting vägrar att teckna vårdavtal med kiropraktorer och naprapater. I väldigt många andra landsting tecknar man den formen av vårdavtal, vilket innebär att det i dessa landsting finns tillgång också till den kunskap som kiropraktorer och naprapater besitter. I Jönköpings läns landsting förvägras alltså patienterna den möjligheten. Likaså förvägras de möjligheten att då få lägre kostnader vid besök och att komma in under högkostnadsskyddet.

Jag förstår nu att biträdande socialministern delar min uppfattning att det är fel att ha det på det här sättet i t.ex. Jönköpings läns landsting. Jag hoppas att man från regeringens sida ser till att det blir ordning på den här punkten så att patienterna, de som bor i de olika landstingen, behandlas lika inför lagen och lika när det gäller rätten att få behandling vid sjukdom.

Anf. 41 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Det jag svarade på var frågan om hur den som är sjuk och i behov av bra sjukvård kan få detta behov tillgodosett på bästa sätt. Det är ett ansvar för landstingspolitikerna. Det som är viktigt är naturligtvis att man gör en bedömning. Det handlar också om en medicinsk bedömning av hur behovet kan tillgodoses. Den typen av medicinska bedömningar överlåter jag åt den medicinska professionen att göra. Det kommer jag som minister aldrig att ge mig in på.

Arena Nordens informationsverksamhet

Anf. 42 JAN ERIK ÅGREN (kd):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till statsrådet Leif Pagrotsky angående Arena Norden – dess informationskontor och dess informationsverksamhet om Norden, om nordiskt samarbete, om möjligheten till nordiska studier osv.

I februari gjorde utrikesutskottet en mycket tydlig markering när det gäller fortsatt stöd till den verksamheten, som regeringen tydligen inte hade tänkt skulle fortsätta. Detta stöd skulle enligt utskottets mening, och riksdagen ställde sig bakom denna, gälla för det här året tills frågan om samnordisk finansiering var löst. Men märkligt nog tog regeringen bara fram pengar för första kvartalet i år. Då vill jag fråga: För hur lång tid har pengar tagits fram nu?

Anf. 43 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Fru talman! Frågan om Arena Norden är en ganska lång följetong. Föreningen Norden har startat en informationsbutik på Kungsholmen i Stockholm utan finansiering. Efter att ha lagt sina egna pengar på att inreda lokalen kom man i efterhand till regeringen och begärde särskilt stöd för att kunna bedriva verksamhet i den lokal de har investerat i. Den ligger på en plats där det inte passerar några människor, och den har nästan inga besökare.

Vi vill ha ett mer kraftfullt nordiskt fönster i Stockholm. Jag tycker att det är rimligt att Sveriges skattebetalare, som är huvudfinansiärer av

det nordiska samarbetet, har en bra och direkt koppling till vad de får för sina pengar – en nordisk informationsverksamhet i huvudstaden i det största nordiska landet. Det jobbar vi på, och vi hoppas kunna åstadkomma ett sådant.

I avvaktan på det har vi än så länge lyckats åstadkomma finansiering för att hålla Arena Nordens informationsbutik vid liv. Sedan den tidpunkt då vi diskuterade frågan senast – i februari – har vi fått fram pengar för ytterligare en period, så att vi klarar en betydande del av detta år. Jag är mycket optimistisk när det gäller frågan om det räcker ända fram till den tidpunkt när vi får gemensam nordisk finansiering för en mer kraftfull närvaro i Stockholm, men jag kan inte ställa ut några sådana löften.

Under tiden tycker jag att det är angeläget att vi försöker öka utbytet av den verksamhet som redan finns och som Föreningen Norden så tjänstfullt bedriver. Vi har för övrigt hjälpt till att skapa intäkter till verksamheten, t.ex. genom att förlägga den nordiska servicetelefonen Hallå Norden till just dessa lokaler för att få bättre utnyttjande och bättre intäkter.

Anf. 44 JAN ERIK ÅGREN (kd):

Fru talman! Jag vill tacka för svaret och säga att det nog inte råder delade meningar om att det handlar om att lösa denna fråga tills vi kan få en bättre lösning på längre sikt när det gäller informationen. Det utskottet mycket tydligt var med på, och det riksdagen också ställde sig bakom, var att pengar skulle tas fram under detta år tills frågan var löst genom den samnordiska finansieringen.

Jag skulle vilja få lite tydligare besked om för hur lång tid finansieringen är löst och om var den samnordiska finansieringsfrågan ligger. Det måste hända något före sommaren – annars har vi förlorat ett år igen.

Anf. 45 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Fru talman! Jag kan inte på rak arm säga exakt vilket belopp som har utbetalats och som det har fattats beslut om. Det kan vi ombesörja om det kommer en skriftlig fråga om detta, t.ex.

Om riksdagen fattar beslut om att vi skall ha speciella utgifter på detta område förutsätter jag att riksdagen, när den beslutar om budgeten, anvisar finansiering för sina egna reformönskemål. Vi jobbar hårt på att få fram riktiga pengar som går att använda till löner och hyra för dessa lokaler, och det hoppas vi kunna lösa för hela den tid som det kommer att behövas.

Jag kan för dagen inte säga exakt hur många dagar, månader och kvartal detta gäller, men jag är rätt optimistisk när det gäller att det skall gå att lösa. Men det är inte så lättvindigt att en ledamot av ett utskott i riksdagen bara kan knäppa med fingrarna och säga att regeringen får fixa pengar till detta. Varsågod att ta fram pengar! Så går det inte till. Det är riksdagen som fattar beslut om budget. Om riksdagen är enig om att vi skall öka utgifterna på ett område har riksdagen, tycker jag, också att ta fram finansiering för detta.

Frågestund

Anf. 46 EWA LARSSON (mp):

Fru talman! Min fråga handlar om barn, och jag riktar den till Maj-Inger Klingvall.

Tillgängligheten till sex och porr är större nu än någonsin. Knappar du in ordet *porno* på den vanliga Alta Vista-uppkopplingen ger det ungefär två miljoner träffar. På Rädda Barnens barndagar berättade Börje Svensson, som arbetar med barn och ungdomar i kris, att de barn som utövar övergrepp på andra barn sällan själva varit utsatta för övergrepp. De kunskapskällor och inspirationskällor som de anger är vanliga medier som tidningar, t.ex. Kamratposten, TV, t.ex. Aschbergs program, nyheter, t.ex. Rapport, och så Internet både hemma och på bibliotek.

Då är min fråga: Hur ämnar statsrådet hantera denna synnerligen allvarliga samhällspåverkan på barn?

Anf. 47 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Det är en väldigt angelägen fråga som Ewa Larsson ställer, och också en fråga där det inte finns några enkla lösningar att ta fram. Detta är någonting som handlar väldigt mycket om attityder och också om hur vi vuxna agerar både som föräldrar och i våra roller som förskollärare, lärare och fritidsledare. Vi måste stå för en motkraft mot det utbud som möter barn.

På något sätt har vi alla ett oerhört stort ansvar för att mota de bilder som barn möts av. Vi måste alltid kunna svara på barns frågor, men också själva vara aktiva, förklara och, som jag sade, ta ett stort ansvar när det gäller att motverka effekten av de bilder som barn egentligen inte har någon möjlighet att försvara sig mot eller säga nej till. De möter dem på väldigt många olika sätt.

Det har gjorts och görs naturligtvis en rad saker från samhälleligt håll. Diskussionen som kan föras inte minst i alla skolklasser och mellan föräldrar och barn tror jag är oerhört väsentlig.

Anf. 48 EWA LARSSON (mp):

Fru talman! Det visar sig också att antalet övergrepp barn till barn ökar. BRIS kommer snart med en rapport. När nyheterna toppas av pedofili påverkar det självklart barnen. Jag delar statsrådets uppfattning om att det behövs motbilder. Det behövs många motbilder, och motbilderna måste naturligtvis anpassas utifrån barnens olika åldrar. Enligt FN-konventionen är barn barn tills de är 18 år.

Är statsrådet beredd att nu verkligen satsa på barnen? Finns det stöd i regeringen för en sådan satsning?

Anf. 49 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Det som vi kommer att behandla här i riksdagen inom kort är regeringens strategi när det gäller barnpolitiken. Där har vi också avsatt resurser för tre år framåt – 10 miljoner per år – för att kunna rikta speciella insatser på olika områden.

Någonting som jag vill understryka är förstås den utbildning omkring barnkonventionen som vi vill se komma i gång för all personal som på

något sätt kommer i kontakt med barn. Då handlar det både om kommuner och landsting, men också om alla som är verksamma i staten.

Vi har precis påbörjat den utredning som rör barnmisshandel. Det är en stor parlamentarisk utredning som också kommer att få särskilda medel – 3 miljoner första året – för att kunna arbeta utåtriktat med opinionsbildning och attitydpåverkan. Det är ett lite annorlunda grepp. Det är en utredning som faktiskt kan arbeta processinriktat för att få i gång diskussionerna när det gäller just utsatta barns situation.

Ungdomars kroppsfixering

Anf. 50 ANNE-KATRINE DUNKER (m):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till statsrådet Messing.

Det skrivs och har skrivits mycket i tidningarna om inte minst ungdomars kroppsfixering. Medierna påverkar, modet påverkar osv. Det känns ibland lite som om det är en modenyck. Det är säkert inte helt riktigt, med tanke på att kroppsfixering funnits mer eller mindre genom hela historien och i de flesta kulturer. Men tyvärr är det inte bara ett modeproblem. Inom idrotten är detta också ett stort problem – något som i synnerhet tycks påverka kvinnliga idrottsutövare. Studier visar nämligen att det är betydligt fler kvinnor än män som drabbas av ätstörningar inom idrotten.

Idrotten fostrar unga människor, men tyvärr står vältränade kroppar i fokus. Det finns som sagt mycket som fostrar ungdomar inom idrotten. Man lär sig regler, att samspela med varandra, gruppdynamik och liknande, men det allvarliga är just denna kroppsfixering.

Min fråga till statsrådet Messing är: Vad tänker hon göra för att förbättra denna situation? I svaret på en fråga tidigare i dag talade statsrådet om att man skall stärka folkrörelserna. Gäller detta också inom denna bit? Kommer man att bedriva någon form av utbildning?

Anf. 51 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Vi gör redan flera saker. Jag tycker att den fråga som Anne-Katrine Dunker tar upp är oerhört viktig.

Om kroppsfixering är en modenyck eller inte vågar jag inte svara på, men jag tycker att fixeringen blir allt tydligare. Dels blir den alltmer exploaterad, dels går den allt längre ned i åldrarna. Vi kan se det inom den organiserade idrotten och också utanför denna – i skolan, på fritidsgårdar och i andra föreningar. Jag tror att vi som vuxna måste ta en diskussion om detta på alla dessa områden.

Maj-Inger Klingvall nämnde i sitt svar på förra frågan *ett* perspektiv på det här problemet: kroppsfixering hos barn. Vi kan se det när det gäller ungdomsgårdar. Här har vi en ungdomspolitik som nu aktivt agerar för jämställdhets- och könsrollsfrågor bland killar och tjejer.

Vi har också samma debatt inom idrottsrörelsen. Regeringen har stöttat ett projekt som Riksidrottsförbundet har genomfört, som heter Tjejer på arenan. Projektet handlar bl.a. om att tjejer skall utveckla sitt idrottande men också om vilka villkor man idrottar på och att hjälpa tjejer att våga stå på sig som tjejer och inte acceptera den fixering de utsätts för. Vi kommer att fortsätta med den typen av stöd.

Anf. 52 ANNE-KATRINE DUNKER (m):

Fru talman! Tack för det svaret. Det gläder mig att höra. För det är väl ändå så att idrotten, precis som så mycket annat i samhället, tyvärr styrs av manliga ideal. Tyvärr börjar man också med elitidrottsträning i alldeles för unga år.

Jag hoppas att det statsrådet har sagt också kommer att drivas vidare och nå ut inte minst till tränare. Tydligt är det så att när flickor har ätstörningar – det gäller även en del pojkar men framför allt flickor – upptäcker man det först vid vägning. Det finns ju tecken på detta långt tidigare. Det här borde vara en upplysningsfråga. Vi borde se till att det finns en god utbildning för de tränare som nu handhar våra ungdomar.

Anf. 53 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Fru talman! Jag tror att det ligger ett stort ansvar hos den organiserade idrotten – både när det gäller att vara förebilder och att som ideella ledare vara observanta på de signaler som kan finnas i klubbar och föreningar. Jag tror att man skall vara observant på både killar och tjejer. Tjejerna har sin anorexi, sin självsvält, men vi kan se killarnas motsvarighet i t.ex. missbruket av anabola steroider.

Både killar och tjejer möts i dag av ett stort tryck när det gäller bilderna av vad de skall prestera och vilka mönster de skall leva upp till. Jag tycker att vi som vuxna har ett gemensamt ansvar att agera i de här frågorna på olika sätt. Att barn och ungdomar skall få idrotta på jämlika och jämställda villkor är en viktig förutsättning. Vi måste också låta barn och ungdomar behålla bredden inom idrottandet och undvika specialiseringen så länge som möjligt, så att man kan utvecklas både som människa och självklart också kroppsligt. Jag tror inte att det råder några delade uppfattningar om det. Detta arbete skall pågå både inom idrotten och utanför, i resten av samhället.

Upphovsrätten

Anf. 54 LENNART BEIJER (v):

Fru talman! Jag har en fråga till Leif Pagrotsky. Det handlar om handelsfrågor och musik.

Vi vet alla att Sverige och övriga Europa har ett system som skyddar upphovsrätten, dvs. att textförfattare och artister får ersättning när deras musik spelas i restauranger, butiker och andra sammanhang. Enligt uppgift fungerar nu inte det här systemet i USA, en väldigt stor och viktig marknad för musikbranschen. Det handlar naturligtvis om väldigt stora pengar som försvinner årligen, bl.a. för de svenska artisterna.

Jag skulle vara mycket intresserad av att veta på vilket sätt vi kan se till att amerikanerna i detta fall ordentligt följer samma regler som vi har i Europa.

Anf. 55 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Fru talman! Vi har ett internationellt handelsavtal för den här typen av betalningar. Där har USA, precis som 134 andra länder, skrivit på att man skall betala ersättning till artister när man utnyttjar deras alster så att dessa får betalt för sitt arbete. Vi i Sverige lever upp till detta efter bästa

förmåga, och såvitt jag vet gäller det också övriga Europa. Nu visar det sig dock att USA inte har ett system för att hålla ordning på detta och se till att artister får den betalning de har gjort sig förtjänta av.

Vi i Europa bör driva det här mycket hårt mot amerikanerna. Vi bör anmäla detta till Världshandelsorganisationen, WTO, för att få en ändring – inte minst med tanke på att USA självt så oerhört offensivt driver att Sverige skall ändra i sin offentlighetsprincip så att den amerikanska scientologirörelsen skall få ersättning varje gång någon går in till Justitiedepartementet eller riksdagen och begär att få titta på dess skrifter som har lämnats in här.

Vi kan inte acceptera att USA ställer långtgående krav på Sverige samtidigt som man själv inte lever upp till de åtaganden man har gjort i internationella handelsavtal. Det är helt otänkbart – särskilt i en bransch där Sverige nu är så expansivt och där svenska yrkesutövare har stora inkomster att fordra av amerikanska användare av de jobb de utträttat.

Anf. 56 LENNART BEIJER (v):

Fru talman! Jag tycker att det är bra om vi kan få en ändring på detta. Musikbranschen är viktig för Sverige, och den blir allt viktigare. Då är det självklart att se till att vi kan få de här intäkterna och att detta verkligen fungerar. Man tycker att ett land som USA skulle kunna se till att sådana här regler följs lika bra där som i Europa och Sverige.

Anf. 57 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s):

Fru talman! Jag kunde inte ha sagt det bättre.

Vi har i Sverige någonting som kallas för STIM, som med minutiös noggrannhet samlar in uppgifter om varje gång ett svenskt spelmannslag eller en svensk kyrkokör framför verk av amerikanska kompositörer och ser till att dessa får den ersättning de skall ha. Vi måste ställa samma krav på de amerikanska motsvarigheterna till STIM och de amerikanska lagstiftarna. Dessa måste se till att motsvarande gäller i andra riktningen: när svenska artisters verk framförs i amerikanska restauranger, barer, varuhus, danslokaler och var det nu kan vara någonstans. Vi kan inte acceptera att de stjälar frukterna av svenska musikers arbete.

Sveriges ordförandeskap i EU

Anf. 58 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag har en fråga till vice statsministern.

Den 1 januari 2001 blir Sverige ordförandeland i EU. Det är ganska snart, tycker jag. Dessutom kommer vi att vara med i den s.k. trojkan ett halvår innan, alltså om drygt ett år. Vi i Centerpartiet har i motioner och även här i kammaren efterlyst en strategi och en målsättning för detta ordförandeskap. Vi har också velat se en förankring av denna målsättning här i riksdagen. Dessutom har vi efterlyst en strategi för hur vi skall kunna involvera det svenska samhället i ordförandeskapet, t.ex. Folkrorelsensverige.

Vi har fått svar på frågorna från utrikesministern, men vi har inte hört någonting om tidpunkten för när det här skall ske. Jag tycker att det är

ganska bråttom. I januari fick jag svaret från en socialdemokrat att det är gott om tid. Den uppfattningen delar inte jag.

Därför vill jag fråga: När kommer en strategi för ordförandeskapet? Hur och när skall den förankras i riksdagen? Och – mycket viktigt – hur skall det svenska samhället kunna involveras i den här processen?

Anf. 59 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Från regeringens sida är vi mycket måna om att vårt ordförandeskap i EU första halvåret 2001 inte bara är någonting för regeringen och Regeringskansliet. Vi skall se till att det civila Sverige, om vi använder det ordet, blandas in ordentligt. Det gäller naturligtvis riksdagen, men det gäller också kommuner och landsting, näringsliv, fackliga organisationer, handikapporganisationer osv. Jag har själv kontakter med många i den här kretsen.

Vi har planerat att till riksdagen ge en första information om det ganska omfattande arbete som redan har bedrivits inom Regeringskansliet. Det kommer en sådan information under våren. Vi vill dock försöka fylla denna med så mycket innehåll som möjligt, och innan dess vill vi inte gärna komma till riksdagen. Men jag lovar: Jag kommer under våren.

Anf. 60 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag tackar för det svaret. Det kändes ganska betryggande.

Att jag är så angelägen om att det här skall ske snabbt beror på att vi vet att en sådan här förankringsprocess tar ganska lång tid. Med tanke på det bristande intresse som finns inför valet till EU-parlamentet är det än viktigare att vi kommer i gång med denna process, för då kan vi så att säga få dubbel nytta av den. Därför är det viktigt att vi kommer i gång nu.

Jag har en följdfråga. Hur kommer mötena att förläggas i landet? Vi vet ju att toppmötet skall vara i Göteborg. Jag tycker att det är väldigt viktigt att fler orter än Stockholm och Göteborg lite tydligare kommer på den europeiska kartan. Finns det några planer på det?

Anf. 61 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Många möten kommer förvisso att förläggas till andra orter än Göteborg och Stockholm. Det skall ju vara ganska många informella ministerrådsmöten. Dessutom kommer det att vara andra typer av möten. Vi vill ju gärna visa upp olika delar av Sverige, och många län och kommuner har redan hört av sig. Men vi måste först se vilka möten som vi faktiskt kan planera. Detta skall ju äga rum om två år, och då förstår alla att vi inte kan vara så väldigt exakta redan i dag.

Forskarutbildningen

Anf. 62 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd):

Fru talman! Jag har en fråga till utbildningsminister Thomas Östros. Jag var med på ett seminarium på KTH i februari som handlade om forskarutbildning. Då framkom det att 32 % av studenterna anser att den handledning de får inte är tillräckligt bra, att tiden för handledning har

urholkats och att det inte finns någon forskning om högskolans egen utvecklingsprocess. Samtidigt framhölls också att det fanns väldigt lite tid för egen forskning, brist på postdoktorala tjänster, osv. Jag undrar därför hur utbildningsministern arbetar med just dessa frågor.

Prot. 1998/99:67

11 mars

Frågestund

Anf. 63 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Ulla-Britt Hagström tar upp en mycket angelägen fråga inom utbildningspolitiken, nämligen forskarutbildningen. Den spelar en mycket stor roll på flera olika sätt. Det handlar om utbildningen av framtidens forskare och framtidens högskolelärare. Men efterfrågan på forskarutbildade människor ökar också i det övriga samhället – i näringslivet och i offentlig sektor – därför att man genom forskarutbildningen får analysverktyg som är mycket viktiga för att kunna hantera olika problem.

Vi är ju i början av en process där forskarutbildningen reformeras ordentligt och går från att vara en ganska odefinierad utbildning till att bli en sådan utbildning att man så att säga får ett körkort eller en licens för att fortsätta forska, dvs. att man skall vara garanterad handledning och försörjning och att forskarutbildningen skall kunna genomföras under en rimlig tidsperiod. Det är ju en reform som riksdagen fattade beslut om förra året, och jag har stora förväntningar på att den kommer att få effekt på forskarutbildningen på ett mycket positivt sätt. Det är också ett sätt att se till att vi framöver kan öka antalet forskarsutbildade både i våra högskolor och i samhället i övrigt.

Anf. 64 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd):

Fru talman! Tack, Thomas Östros. Det framkom också att en stor andel av lärarna på universitet och högskolor saknar forskarutbildning. Och när man sedan tittade på Forskning 2000 redovisade den faktiskt en underskattning, så att det kommer att bli framtida problem också om vi skulle acceptera den. Då behövs det också stimulans. Det framkom också att det behövs stimulans mellan högskolor och universitet, så att de samverkar. Två områden som också var ytterst angelägna och som ligger risigt till i dag i fråga om forskning är vård- och lärarutbildningen. Då undrar jag om utbildningsministern kommer att gå in i de olika vetenskaperna, disciplinerna och ämnesområdena.

Anf. 65 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Min uppfattning är att vi behöver fler forskarutbildade. Reformen är ett sätt, och sedan handlar det naturligtvis på längre sikt också om resurser. Vi behöver fler forskarutbildade för att täcka upp med fler lärare som har forskarbakgrund. Det är ju det sätt vi har att se till att utbildningen på högskolan är anknuten till forskningen som sker på våra universitet.

Det är klart att det i dag finns områden där traditionen är sådan att det finns väldigt lite av forskarutbildning och väldigt lite av forskning. Man kan tycka att det är märkligt på en del områden. När det gäller lärarutbildningen är det ju så. När det gäller vårdutbildningarna är det också så. Jag hoppas att vi kan gå in i en period där vi också kan fokusera på att steg måste börja tas för att dessa utbildningar skall få mer av forskarknytning. Det handlar givetvis om resurser, och de innebär att takten får stämmas av mot de resurser som vi har. Men visst är det angeläget att vi

ser till att det också på dessa två områden blir mer forskaranknytning och forskarutbildning.

Mänskliga rättigheter i Vitryssland

Anf. 66 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Jag vill ta upp frågan om mänskliga rättigheter och riktar mig då naturligtvis till Pierre Schori. Jag tänker på det land som ligger bara ett par timmars flygresa österut, nämligen Vitryssland där presidenten, som i och för sig är folkvald, 1996 genom mer eller mindre statskuppstänkande operationer tillskansade sig makten och satte det valda parlamentet ur spel. Han har sedan dessutom på olika sätt infört regler och system som innebär att det trampas ganska ordentligt på de mänskliga rättigheterna i landet. Det är vanligt med trakasserier mot journalister och regimkritiker. Det är också vanligt att oppositionella utsätts för rent provokativa överfall av civilklädda personer.

Min fråga är vilka åtgärder som Pierre Schori är beredd att vidta inom ramen för Europarådets arbete men också naturligtvis inom ramen för EU:s arbete för att försöka vända utvecklingen i just Vitryssland, eftersom det är det enda land av de frigjorda f.d. Sovjetstaterna som har en alldeles negativ utveckling.

Anf. 67 Statsrådet PIERRE SCHORI (s):

Fru talman! Vitryssland är ett stort problembarn, vilket antytts här, i det europeiska samarbetet. Och det är väldigt svårt att nå fram i en riktig dialog med den nuvarande regimen. Därför har vi förutom att försöka ha en uppriktig dialog med president Lukasjenko också valt att genom våra folkrörelser stödja olika organisationer för mänskliga rättigheter och demokrati. Vi har också i Sverige utbildning av journalister för de nya demokratierna, och där deltar även människor från Vitryssland. Men det är utomordentligt svårt att nå fram. Presidenten har också utmanat president Jeltsin i Moskva och gör anspråk på att en dag bli president i Ryssland, ett Storryssland. Det är alltså den typen av politiker som vi har att göra med. Det är svårt. Vi får jobba målmedvetet för att stärka de demokratiska krafterna på andra sätt, och det gör vi också.

Anf. 68 GÖRAN MAGNUSSON (s):

Fru talman! Jag tackar för svaret. Jag är också medveten om att det är lite grann som att tala för döva öron att försöka få kontakt med president Lukasjenko och regimen i Vitryssland. Icke desto mindre måste vi naturligtvis på olika sätt göra allt vi kan. Min fråga gällde de mänskliga rättigheterna. Men tillåt mig också att konstatera att företrädare för både Polen och Ukraina alldeles nyligen har uttryckt oro för den rent säkerhetspolitiska situationen i denna del av Östeuropa just beroende på bristen på insyn, bristen på mänskliga rättigheter och bristen på demokratisk debatt som råder i Vitryssland. Jag är tacksam för det som jag vet har gjorts och som görs på olika sätt. Men det skulle också vara väldigt bra att få mer konkreta insatser formulerade genom regeringens arbete både i EU och i Europarådet.

Anf. 69 ERLING WÄLIVAARA (kd):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till kulturminister Marita Ulvskog. I Norrbotten är det inte bara jobben som försvinner utan även viktiga samhällsfunktioner håller på att flyttas från länet. En sådan viktig funktion är mediebevakningen och speglingen av medierna. Sveriges Radios Ekoledning har ju beslutat att dra in Ekoreporter-tjänsten i Luleå och Östersund fr.o.m. år 2000. Bevakningen av hela Norrland, Nordkalotten och Barentsregionen – två tredjedelar av Sveriges yta – skall göras av en enda reporter i Umeå.

Min fråga till kulturministern är: Uppfylls kraven från regeringen i anslags- och sändningsvillkoren mot bolaget om den planerade förändringen genomförs? Av kraven framgår att hela landet skall speglas och att nyhetsförmedling och samhällsbevakning skall utgå från olika perspektiv så att händelserna inte enbart värderas från Stockholmsregionen.

Anf. 70 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Jag vill varmt tacka för denna fråga på ett mycket viktigt område. Det är, precis som Erling Wälivaara beskriver, ett mycket viktigt uppdrag för *public service*-radion och *public service*-televisionen att spegla hela landet.

Jag kan inte ge något enkelt svar på frågan om företagen lever upp till detta. Det kommer att göras en mycket noggrann utvärdering i samband med att vi inom kort skall ta ställning till de nya sändningstillstånden för *public service*-bolagen. Detta kommer att ske i ett sammanhang där samtliga partier är representerade.

Tittar man bara på de årliga *public service*-avrapporteringarna kan man inte se att uppdraget inte fullföljs på bästa möjliga sätt men vid den mera grundliga genomgången kommer vi naturligtvis att genomlysas frågan mera detaljerat. Detta gäller fråga nummer ett.

Fråga nummer två är hur man gör för att nå upp till detta. Där tror jag att det vore farligt om vi som sitter i riksdag eller regering började tala om för redaktionerna hur de skall leva upp till uppdraget.

Anf. 71 ERLING WÄLIVAARA (kd):

Fru talman! Först och främst vill jag tacka kulturministern för svaret. Det var ett bra svar. Men den här förändringen sker år 2000. Det är viktigt, tycker jag, att vi från riksdagshåll ser till att hela landet bevakas och speglas. Det kan inte vara rimligt att två tredjedelar av landet skall bevakas och speglas av en enda människa.

Anf. 72 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s):

Fru talman! Jag tror att det vore fel om vi gick in och talade om exakt hur styrkorna skall fördelas, hur redaktionerna skall arbeta – om man använder sig av människor som finns på plats eller om man använder andra arbetsformer. Frågan är om man klarar att fullgöra uppdraget genom att ha så få placerade norr om Gävle. Det kommer att bli en fråga för riksdagen och för den *public service*-beredning, eller något liknande,

som kommer att ägna sig åt att utvärdera om *public service*-bolagen uppfyller sina uppdrag.

Anf. 73 TALMANNEN:

Detta var det sista inlägget i dagens frågestund, som nu är avslutad. Jag tackar regeringens och kammarens företrädare för deras medverkan.

*Information från
regeringen*

6 § Information från regeringen om FN:s barnrättskommittés andra utfrågning av Sverige

Anf. 74 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! I höst är det tio år sedan FN:s barnkonvention kom till. Sverige var en av påskyndarna till konventionen. I dag är i princip alla länder anslutna till den. Konventionens budskap kan sammanfattas i tre ord: Barn skall respekteras. Konventionen bygger på fyra grundläggande principer: förbud mot diskriminering, barnets bästa, rätten till liv och utveckling samt rätten att uttrycka sina åsikter.

När Sverige ratificerade konventionen om barnets rättigheter åtog vi oss att även rapportera till FN:s kommitté för barnets rättigheter. I september 1997 lämnade Sverige sin andra rapport om hur vi uppfyller förpliktelserna enligt barnkonventionen. Rapporten har nu behandlats vid ett möte i januari i år mellan Barnrättskommittén och svenska regeringsrepresentanter under ledning av statssekreterare Hans Svensson i Socialdepartementet.

Kommitténs kommentarer till Sverige spänner över flera områden och har olika karaktär. Vi fick både beröm och riktningangivelser. Men det fanns också kritik som vi måste ta fasta på. Trots att kommitténs slutsatser ännu inte är slutliga finner jag det angeläget att i korthet informera kammaren dels om mötet i Genève, dels om kommitténs synpunkter och rekommendationer samt om regeringens åtgärder som dessa föranleder.

FN-kommittén ser oss som ett föregångsland när det gäller att genomföra barnets rättigheter. Kommittén var angelägen om att få ta del av vårt arbete, de problemområden vi har identifierat och hur vi har valt att gå vidare i arbetet med att genomföra barnkonventionen. Detta innebär å andra sidan att kommittén ställer högre krav på Sverige än på andra länder.

En fråga som inledningsvis ställdes vid mötet var hur Sverige hade hanterat frågan om inkorporering av barnkonventionen. Delegationen redogjorde för riksdagsbeslutet 1995, som innebar att riksdagen avvisade yrkande om inkorporering, svensk rättstradition när det gäller internationella konventioners införlivande i svensk lagstiftning samt Barnkommitténs genomgång och slutsatser.

Skälet till att inte inkorporera barnkonventionen är bl.a. att konventionen innehåller många relativt vaga formuleringar och ett inte obetydligt inslag av målsättningsartiklar som siktar till ett gradvist genomförande och är svåra att direkt tolka av domstolar och myndigheter. Regeringen anser i likhet med Barnkommittén att tolkningen av barnkonventionen bör göras av riksdagen för att rättigheterna i barnkonventionen skall slå

igenom på bästa sätt. I anslutning till detta ställdes också frågan om Sverige överväger att införa en s.k. Children's Code, dvs. en särskild barnlag. Delegationen svarade nej på den frågan. Kommittén återkom inte heller till den i sina kommenterande slutsatser.

I sammanhanget är det värt att nämna att kommittén i sina slutsatser uttrycker uppskattning över att Sverige tillsatte en parlamentarisk kommitté, Barnkommittén, med uppgift att göra en bred översyn av hur svensk lagstiftning och praxis förhåller sig till barnkonventionens principer och bestämmelser. Regeringens uppfattning är att Barnkommitténs betänkande utgör ett värdefullt dokument när det gäller tolkningen av Sveriges åtaganden enligt barnkonventionen. Barnkommitténs arbete har också haft stor betydelse för det löpande lagstiftningsarbetet i Regeringskansliet.

Sverige får också beröm för sitt internationella arbete när det gäller att bekämpa kommersiell sexuell exploatering av barn, och regeringens antagande av den nationella handlingsplanen välkomnas särskilt. I det internationella utvecklingssamarbetet får vi beröm för att vi är en av de få stater som uppnår och överträffar Förenta nationernas mål om att avsätta 0,7 % av bruttonationalprodukten till bistånd. Kommittén uppmanade också Sverige att ta ledningen i detta arbete. Även våra ansträngningar att ordna med utbildning om mänskliga rättigheter och barnets rättigheter för såväl UD- som Sidapersonal välkomnas av kommittén. Jag vill här passa på att nämna att en liknande utbildning om barnkonventionen på sikt skall erbjudas all personal inom Regeringskansliet.

FN:s barnrättskommitté uppskattar även de ansträngningar som Sverige har gjort för att genomföra kommitténs tidigare rekommendationer vad avser förbättrad överensstämmelse mellan barnkonventionen och bestämmelserna rörande unga lagöverträdare, bl.a. när det gäller ändringen i kriminalvårdslagen och den nya frihetsberövande påföljden – sluten ungdomsvård.

Genomgående i kommitténs frågeställningar var relationerna mellan makro- och mikroperspektivet. Vi talar mycket om lagstiftningen, men hur har barn det egentligen? Hur följer vi upp barns situation, hur vet vi att intentionerna följs? Hur ser vi till att barn inte diskrimineras utifrån var i landet de bor? Hur får vi kommunerna att följa barnkonventionen? Detta är mycket relevanta frågor som vi noga skall följa.

Det är regeringen som skrivit på barnkonventionen, och det är därmed regeringens ansvar att vi lever upp till den. Samtidigt är kommuner och landsting ansvariga för de flesta frågor som berör barn och ungdomar; skola, barnomsorg, socialtjänst, kultur- och fritidsaktiviteter m.m. Därför är möjligheten att uppfylla konventionen helt beroende av kommuners och landstingens vilja och ambitioner att leva upp till barnkonventionen.

Den kanske viktigaste synpunkten från kommittén var just att staten bättre måste kontrollera vad som händer på lokal nivå. Kommittén uttrycker också en oro över hur det tidiga 1990-talets budgetnedskärningar har slagit mot barnen och rekommenderar att regeringen ser över nedskärningarnas konsekvenser.

I den proposition om en strategi för att förverkliga barnkonventionen i Sverige som regeringen i somras lämnade till riksdagen understryks kommunernas och landstingens ansvar för att leva upp till barnkonvent-

ionen. I regeringens strategi ligger därför att utveckla riktlinjer för hur barnkonsekvensanalyser kan göras. Diskussioner pågår med bl.a. Kommunförbundet, Barnombudsmannen och Ekonomistyrningsverket om hur vi på bästa sätt skall finna och utveckla verktyg och modeller för uppföljning av hur olika beslut som berör barn också påverkar barn.

Regeringen har vidare för avsikt att i höst lägga fram en skrivelse till riksdagen med en analys av barnfamiljernas ekonomi för att få ett bättre underlag att bedöma hur de senaste årens nedskärningar har påverkat barn och deras familjer. Dessutom skall effekterna av 1990-talets ekonomiska kris, inte minst för barn och ungdomar, utvärderas av en nyligen tillsatt forskargrupp.

I regeringsförklaringen uttryckte regeringen att barnkonventionen skall efterlevas och att alla relevanta politiska beslut skall analyseras utifrån hur de påverkar barnens situation. Konkret innebär det nu att vi har inrättat en samordningsfunktion, där jag är ansvarig för att barnkonventionens perspektiv finns med i alla beslut där det är berättigat.

En annan fråga som kommittén återkom till flera gånger vid mötet, och även i sina slutsatser, är Barnombudsmannens mandat och funktion. Eftersom denna fråga är under utredning avvaktar regeringen utredningens resultat, vilket skall redovisas senare i vår. Dock understryks i kommitténs synpunkter behovet av ett tydliggörande av BO:s uppgifter men samtidigt också hur viktig Barnombudsmannen är. Många länder vill införa en liknande institution.

Jag vill i det följande särskilt kommentera några av de frågeställningar som kommittén lyfte fram i sina kommenterande slutsatser och som också redovisats i svenska medier.

Rätt till barnomsorg för barn till arbetslösa: Barnkonventionen slår fast att staten skall säkerställa att barn till förvärvsarbetande föräldrar får den barnomsorg som de är berättigade till. Sverige har genom ett målmedvetet och framgångsrikt arbete byggt upp en barnomsorg med det dubbla syftet att dels ge barn en stimulerande pedagogisk verksamhet för utveckling och lärande, dels göra det möjligt för föräldrar att förena förvärvsarbete med föräldraskap. I stort sett alla kommuner kan i dag uppfylla lagstiftningens intentioner och tillhandahålla barnomsorg tre fyra månader efter det att man ansökt om plats. Målet om full behovstäckning enligt lagstiftningen är därmed uppfyllt.

Regeringen vill dock ta ytterligare steg och på sikt ge alla barn – också den mindre andel som i dag inte får del av barnomsorgen – rätt till förskola från tidig ålder. Frågan om förskola till arbetslösas barn har hög prioritet.

Gömnda barn: Regeringen är också mycket bekymrad över situationen för de barn som lever gömda efter avslag på asylansökan. Frågan om de gömda barnen innehåller flera svåra dilemman. Socialstyrelsen och Statens invandrarverk fick därför i maj förra året i uppdrag att se över situationen för dessa barn. Den studien skall redovisas senare under våren.

Statslösa barn: I dag har medborgarskapskommittén överlämnat sitt betänkande till regeringen. Den hade bl.a. i uppdrag att se över de statslösa barnens situation utifrån barnkonventionens artikel 7. Regeringen kommer nu att bereda frågan i vanlig ordning.

I år är det som sagt tio år sedan barnkonventionen kom till. Detta kommer regeringen att uppmärksamma på flera sätt, både genom inform-

ationsinsatser kring konventionen och genom en stor konferens i november.

Avslutningsvis vill jag betona att förverkligandet av barnkonventionen är en ständigt pågående process. I denna process spelar FN-kommitténs slutsatser en viktig roll för oss i Sverige när det gäller att ta ställning till hur vi i fortsättningen skall gå vidare. Kommitténs synpunkter skall i första hand ses som ett värdefullt bidrag till den livliga diskussion som förs i Sverige när det gäller att genomföra barnets rättigheter.

Arbetet för barnets bästa är *allas* ansvar. En viktig fortsättning i detta arbete är därför morgondagens uppföljningsmöte för att diskutera FN-kommitténs kommentarer som jag inbjudit frivilligorganisationerna och Barnombudsmannen till.

Anf. 75 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Det var väldigt bra att få denna genomgång i dessa frågor, och det är bra att regeringen tar fasta på den kritik som fördes fram i samband med den första rapporten när det gäller barnkonventionen. Det är bra att man jobbar vidare med det.

Ändå återstår det faktum att många barn far illa i Sverige. Rädda Barnen kom alldeles nyligen med en rapport om hur utsatta barn far illa. Det är ingenting som vi kan vänta särskilt länge med att göra någonting åt. Det är bra med konferenser och arbetsgrupper, men det viktiga är faktiskt åtgärder. Det är det som jag hoppas skall komma. Vi vet att barn far illa i skolans stora klasser, av mobbning, de grova ord och det grova språk som används. Det är jobbigt för utsatta barn.

Jag skulle vilja ha lite mera konkreta svar på vad man tänker göra för att kunna åstadkomma något ute i kommunerna. Jag vet att regeringen inte kan gå ut med pekpinna och befälla kommunen att göra så eller så. Det är ganska bråttom, för det är många barn som far illa. Jag skulle vilja ha besked om detta.

Anf. 76 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Marianne Andersson pekar på en väldigt viktig fråga som handlar om utsatta barn. Det är en grupp som i sig består av många olika grupper. En problematik som Marianne Andersson pekar på är situationen i skolan. Där händer det väldigt mycket i dag – uppföljningsarbete och insatser av olika slag. Resurserna till skolan, de extra statsbidragen, är oerhört väsentliga för att man gradvis kan bygga upp en högre kvalitet i skolan.

Sedan har vi utsatta barn även på annat sätt, något som diskuterades under frågestunden. Jag vill peka på det väldigt konkreta arbete som vi nu drar i gång i och med den parlamentariska barnmisshandelsutredningen, som är ett viktigt led i att sätta fokus på utsatta barn. Samtliga politiska partier är representerade i utredningen. Vart och ett tar ansvar för ett viktigt opinionsbildningsarbete. Därför är det viktigt att utredningen har fått pengar för att kunna arbeta opinionsbildande, synas ute och initiera en viktig debatt på området. Det handlar mycket om att synliggöra.

Anf. 77 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Tack för svaret. De gömda barnen berörde ministern också och även de statslösa barnen. Jag känner en familj där halva barnkullen är föremål för utredning. Den andra halvan har fått besked om att man accepterar deras status. Det är alltså föräldrarnas ursprung och identitet som det varit en strid om. Barnen hamnar då i en ohållbar situation. Familjen har varit här i mer än fem år. Det finns säkert många sådana exempel.

Nu har den här utredningen kommit. Jag tycker att det är oerhört viktigt att det kommer en proposition och att det kan fattas ett beslut så att frågan kan lösas. Det är inte rimligt att barn skall behöva leva statslösa så oerhört länge.

Anf. 78 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Jag kan bara instämma i vad Marianne Andersson säger. Det är väldigt bra att vi har fått utredningens betänkande i dag. Nu fortsätter arbetet med en sedvanlig beredning i Regeringskansliet.

Anf. 79 ULLA HOFFMANN (v):

Fru talman! Statsrådet tog själv upp situationen för de gömda barnen. Jag skulle vilja fortsätta på den punkten. Vi har blivit kritiserade för att vi inte har avskaffat den diskriminering det innebär att gömda barn inte får tillgång till samma sjukvård som andra barn. Det är en fråga som vi i Vänsterpartiet har drivit länge. Det är bra att det sitter en utredning som skall tolka regelverk kring detta.

Under tiden har Landstinget i Stockholm gett ut en broschyr där man skriver att den sjuksköterska eller läkare som ger ett barn mer vård än den akuta kan komma att åtalas för trolöshet mot huvudman och straffas alltså för att de följer barnkonventionen.

Då skulle jag vilja veta om statsrådet redan i dag, utan att vi har sett regelverksförändringar eller någonting sådant, kan säga att Sverige i fortsättningen kommer att leva upp till barnkonventionen vad gäller sjukvård för gömda barn. Det var min ena fråga.

Sedan har jag en fråga till. Jag skulle vilja veta om statsrådet tänker göra någonting åt den här broschyren så att politikerna i Stockholms läns landsting inte skall kunna straffa den personal som följer barnkonventionen.

Anf. 80 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Jag har inte sett den broschyren, jag känner inte till innehållet i den. Vad som ändå är viktigt när det gäller den här gruppen, som är en grupp som vi kan förstå lever under väldigt svåra förhållanden, är att vi redan riktat uppmärksamheten på den genom att Socialstyrelsen har fått det här uppdraget och skall under våren återkomma med sin rapport om hur situationen ser ut. Samtidigt är det också viktigt att understryka att föräldrar alltid är ansvariga för sina barn. Här ligger också ett föräldraansvar. Som förälder är man ansvarig för den situation som barn befinner sig i.

Det är också viktigt att understryka att även ett gömt barn har rätt till akut sjukvård. Man står i dag inte helt och hållet utan sjukvård, utan man

har som sagt rätt till akut sjukvård. Det är viktigt att vi verkligen klarar av den delen.

Prot. 1998/99:67
11 mars

*Information från
regeringen*

Anf. 81 ULLA HOFFMANN (v):

Fru talman! Mig veterligen lägger inte barnkonventionen någonstans ansvaret på barnen för föräldrarnas missgärningar. Det tycker inte jag heller att vi skall göra. Det gör vi inte vad gäller svenska barn, och vi borde inte göra det vad gäller utländska barn heller.

Den kritik som Barnrättskommittén framför gäller inte den akuta sjukvården utan det faktum att svenska barn har rätt till sjukvård och barn med uppehållstillstånd har rätt till viss sjukvård men att gömda barn endast har rätt till akut sjukvård.

Jag vidhåller att barnkonventionen inte någonstans lägger ansvaret för föräldrarnas missgärningar på barnen.

Anf. 82 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Föräldrarnas ansvar för barnet löper som en röd tråd genom barnkonventionens sakartiklar. Det vill jag ändå framhålla, men barnkonventionen är en konvention som har tillkommit för att säkerställa barns rätt. Det är någonting som vi arbetar oerhört intensivt med. Därav också den diskussion som vi kommer att ha framöver när propositionen om regeringens strategi skall diskuteras.

Frågan om gömda barn är en oerhört svår fråga – det tror jag att vi ändå är överens om – där en avvägning måste göras när det gäller konsekvenserna för barnens situation på både kort och lång sikt. Det är viktigt att understryka att barnen har rätt till akut sjukvård.

Anf. 83 ULLA HOFFMANN (v):

Fru talman! Det är det som FN kritiserar, att vi bara ger den akuta sjukvården. Vi borde ge dem rätt också till annan sjukvård.

Jag hade en fråga till. Statsrådet säger att det är regeringen som har ansvaret för att barnkonventionen följs. Har statsrådet för avsikt att vidta några åtgärder för att politikerna i Stockholms läns landsting inte skall straffa den personal som följer FN:s barnkonvention? Jag har broschyren med mig, så jag skall lämna över den till statsrådet.

Anf. 84 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Då skall jag läsa den. Jag har inte sett den, jag känner inte till dess innehåll.

Anf. 85 MARGARETA ISRAELSSON (s):

Fru talman! Jag vill tacka för tillfället att få ta del av informationen från Genève. Jag tycker att det är positivt att höra att regeringen har angripit både de positiva och de mindre positiva kommentarerna i rapporten. Nu har jag redan blivit av med några av mina frågeställningar genom ministerns kommentarer. Jag hade särskilt noterat problemställningen mellan decentralisering och tillgänglighet.

Jag undrar om ministern vill kommentera det faktum att frågan om rätten till barnomsorg inte hängs upp på artikel 18 utan i stället handlar om alla barns rätt, om barnets bästa, om rätt till utbildning och lek och

fritid, vilket jag som socialdemokrat måste säga känns väldigt positivt i arbetet för att förskolan skall ses som en viktig pedagogisk del av barnens uppväxt.

Vad jag slutligen skulle vilja fråga om är om regeringen i det här skedet på något sätt funderat kring de kommentarer som kommittén hade om den svenska rapportens utformning. Har man diskuterat att angripa den frågan på något nytt sätt inför nästa rapport som skall lämnas?

Anf. 86 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! När det gäller rätten till barnomsorg som en viktig pedagogisk del i barns vardag vill jag bara understryka det Margareta Israelsson sade. Vi är helt överens om att det är någonting som är oerhört viktigt i regeringens arbete för att på sikt tillgodose det behovet hos alla barn.

Rapportens uppläggning har vi ännu inte gått in i någon diskussion om. Tids nog kommer det att bli dags för nästa rapport, och då kan det vara angeläget att föra en diskussion om hur den skall se ut.

Anf. 87 MONICA GREEN (s):

Fru talman! Jag tackar också för informationen. Det är jättebra att Sverige ligger i topp när det gäller hur barn har det och hur vi skall kunna gå vidare med barns rättigheter. Men det finns en del frågor kring och tyvärr undantag från de barn som har det bra. Vi vill inte lämna några barn utanför.

Jag har ett antal frågor som berör bl.a. kommunernas möjligheter. Ministern påpekar att det är ganska ojämnt mellan kommunerna hur man har införlivat barnkonventionen, tagit till sig barnkonventionen eller över huvud taget diskuterat frågorna. Jag undrar: Vad kan regeringen göra för att påskynda arbetet så att alla kommuner tar till sig barnkonventionen och genomför den, och åtminstone som första steg utbildar all personal som jobbar med barn?

Min andra fråga är: Har vi en barnminister nu när socialförsäkringsministern så tydligt tar ansvaret för införlivandet av FN:s barnkonvention? Eller finns det ändå risk för att barn hamnar mellan stolarna, t.ex. handikappade barn eller flyktingbarn som vi har hört exempel på här tidigare?

Min tredje fråga gäller barnomsorgen som även andra har diskuterat. Vi kan konstatera att barns sociala liv och barns kamrater finns på dagis och att arbetslösheten har ett barnansikte. Också barnen blir drabbade och känner sig orättvist behandlade eller känner sig straffade för att en förälder blir arbetslös. Det är oerhört viktigt att vi går vidare med detta och ger även barn till arbetslösa möjlighet att få barnomsorg. När kan det bli genomförbart?

Anf. 88 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Det var en rad intressanta och viktiga frågor.

Först när det gäller frågan om kommunerna händer det faktiskt saker i kommunerna som är väldigt glädjande.

Det visar sig i dag att 64 kommuner har behandlat barnkonventionen i fullmäktige. 82 kommuner använder barnkonventionen i samband med kommunala beslut. 82 % av landets kommuner vill ha mer stöd i sitt

arbete för att just kunna införliva barnkonventionen. Detta är en öppning som känns väldigt lovande och positiv. Det är klart att det handlar både om kunskap för att göra bra prioriteringar och om resurser.

När det gäller kunskap har vi bl.a. arbetat tillsammans med frivilligorganisationerna. Vi har ju nyligen avslutat utdelningen av de 20 miljoner – jag tror att vi har gjort av med alla pengar – som var specialriktade till frivilligorganisationerna för projekt för att öka kunskapen om barnkonventionen hos framför allt politiker men också hos annan ledningspersonal samt anställda i kommuner och landsting. I det arbetet har frivilligorganisationerna haft en väldigt viktig roll att spela.

I samband med barnstrategin har Barnombudsmannen tillsammans med Landstingsförbundet och Kommunförbundet fått i uppdrag att utarbeta förslag till utbildningsinsatser för personal inom landsting och kommuner. För detta har Barnombudsmannen fått särskilda medel, 1 ½ miljon. Hon har också fått 1 miljon för att arbeta just med metodutveckling, barnkonsekvensanalyser och barnplaner som kan användas som redskap i arbetet ute i kommunerna. Dessutom finns det redan i dag en handbok som Barnombudsmannen har tagit fram, *Dags för barnkonventionen*, som är ett handfast redskap för våra kommunpolitiker att arbeta efter.

Sedan var det frågan om barnminister. Det som har hänt sedan regeringsombildningen är att jag har fått ett tydligare ansvar för samordningen i Regeringskansliet. Det handlar inte om att på något sätt ta över politik- eller sakområden från andra departement, utan det handlar om en granskningsfunktion på Socialdepartementet. Det innebär att vi skall granska de förslag som kommer utifrån barnkonventionsperspektivet. Alla frågor som på något sätt rör barn upp till 18 år skall beredas gemensamt med de tjänstemän som är ansvariga på Socialdepartementet.

Det ligger också ett ansvar på Socialdepartementet när det gäller utbildningen om barnkonventionen för alla inom Regeringskansliet. Det är ett arbete som vi kommer att dra i gång.

Slutligen är frågan om barnomsorgen och arbetslösheten, som jag sade i mitt anförande, en högt prioriterad fråga. Den ingår förstas i den budgetberedning som nu pågår inom regeringen inför vårbudgeten.

Anf. 89 MONICA GREEN (s):

Fru talman! Det är ju glädjande att höra att vårbudgeten kan komma att innehålla sådana saker. Men jag vill kommentera några saker till.

När det gäller införlivandet av barnkonventionen i kommunerna är det jättebra att man har kommit så pass långt, även om det fortfarande är ojämnt. Även om daghem och skola är de viktigaste ställena när det gäller att tidigt se om barn far illa, mår dåligt osv., måste man också använda sig av barns engagemang och lita på att barn kan ta del av viktiga beslut och ge dem möjligheter inte bara i mjuka frågor. Man borde kunna ge barn och ungdomar möjlighet till inflytande över t.ex. trafikplaneringen av vägen till skolan eller över samhällsplanering över huvud taget. Det tror jag att vi kan gå vidare med i nästa steg.

Min fjärde fråga gäller frivilligorganisationerna. Som ministern påpekade har ni ett samarbete med frivilligorganisationerna. Unga Örnar har varit en av dessa frivilligorganisationer. Hur tänker ni göra för att gå vidare? Nu blir det ett möte i morgon. Men vad händer sedan?

Anf. 90 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Jag tycker att det är oerhört viktigt att använda sig av barns engagemang. Det är viktigt att barn har kunskap om barnkonventionen. Våldigt många barn har det, alla barn behöver det. Det är oerhört viktigt att se barn som en resurs i detta arbete och att gemensamt försöka att öka barns delaktighet och inflytande.

Monica Green tog upp frågan om inflytandet över trafikplaneringen. Boverket har fått ett konkret uppdrag att tillsammans med bl.a. Vägverket se hur ett ökat inflytande kan se ut och om man behöver göra några justeringar i plan- och bygglagen. Detta är ett uppdrag som redan är utdelat.

Samarbetet med frivilligorganisationerna uppskattar jag oerhört mycket. Vi skall fortsätta detta samarbete, och vi kommer att träffas i morgon. Jag ser fram emot att på olika sätt utveckla samarbetet. I vilka former det skall ske får vi gemensamt diskutera.

Anf. 91 INGRID NÄSLUND (kd):

Fru talman! Jag vill påpeka en sak för statsrådet Maj-Inger Klingvall.

Det sägs ofta att få barn i världen mår så fysiskt bra som svenska barn, men tyvärr påpekas det i samma andetag att många svenska barn mår psykiskt dåligt i dagens läge.

Vi har bl.a. i Göteborg sett exempel på detta efter brandkatastrofen. Det var redan tidigare en lång kö till barn- och ungdomspsykiatrin. Efter brandkatastrofen blev det ju ett oerhört stort behov av krisbehandling för många ungdomar. Det gjorde att den vanliga kön försköts ytterligare, vilket har blivit ett mycket stort problem. Psykiska problem hos både barn och vuxna kräver ofta en snabb behandling om inte problemen skall förvärras.

I samband med Göran Perssons besök i Göteborg utlovades pengar från regeringen. Enligt vad jag hörde för någon vecka sedan väntar man fortfarande på pengarna. Bl.a. tänker man använda pengarna för att förstärka resurserna till barn- och ungdomspsykiatrin. Kan jag från statsrådet Maj-Inger Klingvall få något besked om ifall pengarna är på väg och om vad vi kan göra för att göra något åt den svåra situationen?

Anf. 92 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Jag kan dessvärre inte ge något besked om pengarna. Det är någonting som jag inte känner till, men jag lovar att ta med mig frågan.

Jag kan instämma i mycket av vad Ingrid Näslund säger om slutsatserna när det gäller att barn i kris och barn som mår dåligt behöver en snabb behandling. Detta är ett område som det naturligtvis är viktigt att arbeta med.

Vi har ju utrett frågan om barnpsykiatrin. Det pågår ett arbete i Regeringskansliet också i den frågan.

Anf. 93 INGRID NÄSLUND (kd):

Fru talman! Jag har bara en kort fråga till. Jag tackar för de svar som jag hittills har fått.

Maj-Inger Klingvall påpekade att det är regeringens ansvar, eftersom det är regeringen som har skrivit under barnkonventionen, att kontrollera

att barnkonventionen efterlevs men att man står sig slätt om inte kommunerna och landstingen gör sitt. Detta är naturligtvis sant. Men det är ju också så att pengar måste komma från regeringen. Det har länge varit för lite pengar till många av dessa viktiga områden. Jag vet att det har tillskjutits pengar. Men jag tycker inte att man längre behöver analysera vilka konsekvenserna har varit för barn och ungdomar. Det finns ett skriande behov av pengar, och det har på alla sätt uttalats vilka konsekvenser som redan har uppstått. Nu vill vi se att de åtgärdas. Kan vi förvänta oss något sådant?

Anf. 94 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Jag är glad att Ingrid Näslund är beredd att ge kommuner och landsting ökade resurser. Det är någonting som vi arbetar med i regeringen i och med att vi nu har de extra statsbidragen till kommuner och landsting.

Men det behövs också kunskap. Man behöver veta var resurserna skall sättas in, var de gör mest nytta och var de behövs mest. Därför är kunskap, insikt och analys viktiga instrument för att vi skall kunna göra det bästa för de pengar som vi har.

Anf. 95 LISELOTTE WÅGÖ (m):

Fru talman! Tack för den här informationen, statsrådet Klingvall!

Rätt till barnomsorg för arbetslösa, gömda barn och statslösa barn var en fråga som tämligen utförligt behandlades i betänkandet från Barnkommittén, där jag själv medverkade. Jag förstår den kritik som har kommit från kommittén i Genève på de här områdena.

Det är dock en annan sak som jag ställer mig något frågande till, och jag vill höra om statsrådet möjligen delar min fundering över detta. Det måste väl vara så att kommittén i Genève utifrån konventionen skall tolka våra åtgärder här i Sverige för att främja barns trygghet och annat. Då tycker jag att det är lite märkligt att kritiken från kommittén i Genève har kommit när det gäller de nedskärningar som har skett under 90-talet. Konventionen är nämligen uppbyggd så att så många länder som möjligt skulle kunna ansluta sig till den, i fråga om absoluta rättigheter för barn och sådana rättigheter där det är de ekonomiska förutsättningarna avgör om man kan leva upp till konventionens anda.

Har statsrådet någon kommentar till just detta att man i granskningen i Genève har ägnat så mycken tid åt sådana saker som är en nationell angelägenhet, saker som vi öppet och ärligt skall diskutera i denna kammar, på kommunnivå och på landstingsnivå? Jag tycker inte riktigt att de här frågorna har bäring i konventionen. Skulle det vara på det sättet är jag rädd för att många länder får skriande kritik för att de inte lever upp till de här förutsättningarna.

Anf. 96 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Jag tror att detta kan förklaras med att man ställer stora krav på Sverige, att vi är ett föredöme när det gäller barnets rättigheter. Jag tror också att kommittén har resonerat så att man skall utgå från den levnadsnivå som vi har i vårt land och bedöma våra satsningar på barnen utifrån den situation som vi har i vårt land. Just därför ställer man, som

jag sade i mitt anförande, kanske större krav på Sverige än på andra länder.

Anf. 97 LISELOTTE WÅGÖ (m):

Fru talman! Det är klart att man har stora krav på Sverige, och det skall man naturligtvis ha. Men den principiella frågan gäller att uppbyggnaden av konventionen gör att det finns absoluta rättigheter och rättigheter som kan genomföras i kraft av att det finns resurser. Jag måste ändå säga att det är anmärkningsvärt att kommittén har ägnat så mycken tid och riktat så stark kritik mot Sverige just när det gäller tillgången på resurser.

Jag tycker att vi här i kammaren kan ha synpunkter på hur man har prioriterat för barn och ungdomar, men jag tycker inte att kommitténs kritik har bäring i konventionstexten och uppbyggnaden av konventionen. Jag ifrågasätter lite grann hur kommittén i Genève har tolkat sitt uppdrag.

Anf. 98 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Jag har ingen ytterligare kommentar.

Anf. 99 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Jag skall börja med en fråga som har sin utgångspunkt i Värnamo kommun, min hemkommun. När vi implementerade konventionen i vår kommun bestämde vi att vi också skulle ta hänsyn till barnarbete på så sätt att vi implementerade det som en faktor vid upphandling. Jag skulle önska att regeringen på samma sätt, eftersom jag vet att det är möjligt, tittar på om man kan lägga in det här kriteriet vid statlig upphandling, som är en stor ekonomisk bit. Det skulle inte minst vara en psykologiskt viktig signal ut mot det svenska samhället och vår omvärld. Man skulle alltså kunna koppla ihop våra djupa värderingar med vårt praktiska handlande på ett tydligare sätt på det här området.

Jag vill gå vidare till frågan om barnsoldater. Jag har tagit upp den tidigare i kammaren, strax efter att det genom PKK-lägre i Värmland blev känt att man rekryterade barn och ungdomar till att bära vapen. Vi visste naturligtvis tidigare att det förekom i olika etniska grupperingar, men vi hade inga fakta för att kunna ta fram det i debatten. Nu kom det i dagen, och därmed blev det lättare för mig som politiker att ta upp frågan och försöka driva den. Jag hyser fortfarande oro för att det inte händer tillräckligt mycket på det här området. Man kan säga att detta inte berör så många barn till antalet, men jag tycker att varje barn är oerhört viktigt. Vi får inte bortse från den svåra frågan att barn rekryteras till väpnad strid även från vårt land. Vi tror ofta att barnsoldatfrågan bara är någonting som rör barn långt borta från vårt eget geografiska område, och så är det ju inte. Jag skulle vilja ha statsrådets kommentar till den frågan.

En annan aktuell fråga i debatten, som jag naturligtvis har varit bekant med länge, sedan 70-talet, är att flickor inte alltid kan göra ett medvetet val när de väljer äkta män. De kan inte heller väga in känslor i detta viktiga val för livet. Detta styrs av andra omständigheter. Det handlar ofta om att begränsa flickors möjligheter att välja sin make och vid den tid de själva vill. Detta har Sverige fått kritik för. De ofrivilliga giftermål som begränsar flickors val skulle jag vilja ha en kommentar kring.

Anf. 100 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! När det gäller Carina Häggs synpunkter på barnarbete tar jag dem med mig.

När det gäller barnsoldater är vi väldigt överens i vår inställning.

När det slutligen gäller frågan om äktenskap mellan unga personer, eller där flickan är mycket ung, pågår det en översyn om internationell familjerätt. Det är en fråga för Justitiedepartementet. Den här översynen innehåller en rad olika saker inom det stora området internationell familjerätt. Jag vet att frågan om lägsta äktenskapsålder i förhållanden som har internationell anknytning ingår i det arbete som pågår.

Anf. 101 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Jag trodde inte någonting annat än att statsrådet och jag hade samma syn på frågan om barnsoldater. Men det räcker inte, utan det är viktigt att gå vidare och visa att man gör någonting. Det är symtomatiskt för Europa att i samband med Öcalans gripande har ingen i samtalen kring honom och de diskussioner man från Europas sida önskar föra med honom fört upp det faktum att han är en del i rekryteringen av många barnsoldater. Jag tycker att den frågan måste få en större dignitet i den interna debatten men också i Europas debatt.

När det gäller att väldigt unga flickor gifts bort, har jag vid kontakt med invandrarflickor fått uppgiften att det i vissa grupper är en negativ utveckling, att det finns en stor rädsla för en frigörelseprocess och ett eget val av liv. I stället för att man öppnar sig, som är det naturliga steget när man har varit i landet en tid, stramar man åt så att alltför många flickor och vissa grupper får svårt att välja sitt eget liv och göra sitt eget val i de här sammanhangen. Därför måste frågan uppmärksammas ytterligare.

Anf. 102 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Jag tycker att det är bra att Carina Hägg har uppmärksammat den här frågan. Som jag sade i min tidigare kommentar pågår det ett arbete inom Justitiedepartementet.

Anf. 103 EWA LARSSON (mp):

Fru talman! Jag tänkte betona vuxnas ansvar och brott mot barnkonventionen.

Jag delar inte den uppfattning som tidigare talare har framhållit att kommittén har tolkat uppdraget fel, utan jag tycker att den har tolkat det rätt. Den lyfter fram att de nedskärningar som har genomförts i Sverige under 90-talet har påverkat vardagen för barn och ungdomar. Redan när den förra svenska rapporten behandlades av FN-kommittén 1993 uppmanade kommittén regeringen att tillse att kommunala besparingar genomförs med tillbörlig respekt för barnets bästa, i synnerhet såvitt avser barn från de mest utsatta grupperna. Jag blir glad att höra att vi 1999 nu äntligen får en samordningsfunktion.

Då undrar jag om det blir så att den här funktionen också kommer att kunna granska alla regeringsförslag ur ett barnperspektiv.

Jag undrar om vi också kommer att få barnkonsekvensdirektiv till alla utredningar, så som vi har jämställdhetsdirektiv.

Sedan undrar jag vilka som kommer att få den här utbildningen. Enligt mig är det finanserna i det här huset som behöver mest utbildning, och

det är kommunstyrelsernas ordförande som behöver mycket utbildning. Det är där som spelreglerna och förutsättningarna för arbetet sätts upp, och sedan får skola och barnomsorg anpassa sig.

Anf. 104 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Statsministerns uttalande i regeringsförklaringen att barnkonventionen skall efterlevas och att alla relevanta politiska beslut skall analyseras utifrån hur de påverkar barnens situation har ju tagit sitt mer konkreta uttryck i att gransknings- och samordningsfunktionen finns på Socialdepartementet. Man skall, precis som det står i regeringsförklaringen, granska alla relevanta beslut utifrån ett barnkonventionsperspektiv.

Däri ligger också detta med hur vi skall utforma även utredningar som har bäring på barn och barns situation med barnkonventionen som en viktig utgångspunkt.

Anf. 105 EWA LARSSON (mp):

Fru talman! Enligt barnkonventionen har alla barn rätt till kultur och fritid. Men vi vet – vi här i kammaren som har nära kontakt med våra kommuner – att så icke är fallet. Det beror på var du bor i Sverige om du som barn kan delta aktivt i kultur- och fritidsaktiviteter.

Vi vet att det fortfarande läggs ned kommunala musikskolor. När man i kommunen gör sina besparingar säger man: Det här är icke lagstadgad verksamhet, så då spar vi på bl.a. musikskolan.

Det finns länder som har lagstiftning och som hanterar frågan på ett annat sätt. Jag vill nu inte förorda att vi går över det kommunala självstyret. Men vi kan ju verka för en förändring i skolplanen, så att kultur blir en del av det skolan skall förmedla – teater, musik, dans osv.

Anf. 106 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Jag kan bara konstatera att Ewa Larsson har fört in en annan intressant aspekt i den här diskussionen.

Anf. 107 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Fru talman! Jag skall försöka fatta mig kort, men det betyder inte att jag inte anser att den här aspekten på frågan är oerhört viktig. Jag anser att den är en integrerad del av hela barnkonventionen, och det är mobbningen i skolan.

Jag tror att många av oss som sitter här har varit mobbade någon gång under skoltiden under barnåren. Jag tror att det är ännu många fler som har sett kamrater bli mobbade. En del kanske har vågat ingripa. Men det har de flesta inte gjort, utan man har låtit mobbningen fortskrida.

Man kan ju säga att det här till stor del är skolministerns verksamhetsområde. Men så som jag ser på frågan är det lika mycket en trygghet i barnkonventionen som skall gälla också på det här området. För att förkorta den här debatten, eftersom vi har mycket kvar under torsdagen, vill jag i alla fall se till att vi får ett svar från statsrådet Klingvall vad gäller samarbetet med skolministern för att så långt som möjligt stödja de här barnen.

Vi vet alla, tror jag, hur många barn som går hemifrån på morgonen och känner skräck och fruktan inför dagen i skolan och hur olyckliga de går hem på eftermiddagen när det blev precis så förfärligt som de tyvärr hade väntat.

Anf. 108 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Elisabeth Fleetwood tar också upp en väldigt viktig fråga som berör alldeles för många barn. Jag vet att den här frågan och kopplingen till det som kallas värdegrunden är högt prioriterat av vår skolminister.

Det är ju också så att rektorns och lärarnas ansvar skärptes och förtydligades i skollagen och även i läroplanen under förra året. Det var ett viktigt steg.

Det som skolministern arbetar oerhört mycket med är värdegrundsprojektet som startade alldeles i början av det här året. Det kommer också att knytas ett ungdomsråd till det arbetet. Jag tror att det är ett annat viktigt steg.

Sedan har Skolverket fått regeringens uppdrag att göra en kvalitetsgranskning av hur skolornas handlingsplaner mot mobbning används, hur man följer upp det här i praktiken och hur kommunikationen mellan elever, föräldrar, personal och skolledare är.

Då kommer vi tillbaka till det här värdegrundsarbetet. Jag tror alltså att det är väldigt viktigt att engagera eleverna i det arbetet.

Granskningen skall också göra en bedömning av vilka möjligheter eleverna faktiskt har att påverka och utöva inflytande när det gäller att motverka mobbning.

Anf. 109 ELISABETH FLEETWODD (m):

Fru talman! Det är väldigt bra att läroplanen har förstärkts. Men vi måste också vara medvetna om att det är väldigt svårt för lärare att alltid se vad det är som försiggår. Det är, tycker jag, lika mycket ett ansvar för eleverna, även om man inte kan lägga det på en ung elev på samma sätt som på en lärare.

Jag vill också säga att föräldrarna naturligtvis har ett ansvar om de upptäcker att deras barn är mobbat, men även om man upptäcker att det egna barnet tillhör den mobbade gruppen. Det är väldigt viktigt att föräldrar har kraft att ingripa även då.

Jag har en ganska lång lärargärning bakom mig innan jag kom hit. Jag vet hur svårt det kan vara, men jag vet också hur oändligt skönt det känns för det barn som får stöd i en mycket svår situation som vi vuxna ofta har svårt att förstå.

Anf. 110 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Jag är väldigt glad över att vi har kunnat ha det här utbytet av frågor och svar. Det bildar en viktig grund för det fortsatta arbetet som vi nu kommer att bedriva. Jag ser också fram emot regeringens behandling inom kort tid när det gäller regeringens strategi för att införliva FN:s barnkonvention på alla nivåer i samhället. Vi har alla ett ansvar och jag utgår från att alla också är beredda att ta detta ansvar.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 111 MARIANNE JÖNSSON (s):

Fru talman! Det betänkande som vi nu debatterar och skall besluta om i kammaren baserar sig på ett antal motioner som rör mänskliga rättigheter och svensk utrikespolitik.

Antalet motioner både i dagens betänkande och i tidigare betänkanden visar på ett starkt engagemang från riksdagens ledamöter för freden, för demokratin och för mänskliga rättigheter.

Liksom i förra årets motsvarande debatt kan konstateras att samsynen är stor i utskottet, vilket flera andra talare tidigare också har nämnt. Vi har behandlat ett hundratal yrkanden. Dessa har endast lett till sju reservationer.

Jag kommer i mitt anförande att beröra den senare delen av betänkandet som handlar om de olika länderna. Min partikamrat Birgitta Ahlqvist kommer att svara för den första delen.

Sveriges tillfälliga medlemskap i FN:s säkerhetsråd är nu till ända. Säkerhetsrådet har till uppgift att upprätthålla internationell fred och säkerhet. Skyddet av de mänskliga rättigheterna ingår inte direkt i denna uppgift men diskuteras allt oftare i rådet.

Sverige har under sina medlemsår 1997–1998 verkat för att de mänskliga rättigheterna skall ses som en integrerad del av fredsarbetet. Alla medlemsstater har beklagligt nog inte samma strävan.

Våra två år i säkerhetsrådet inleddes med en av de värsta flyktingströmmarna i modern tid när hundratusentals människor flydde undan oroligheterna i östra Zaire. Striderna i området har visserligen avstannat, men läget är fortfarande oroligt.

Bombningarna i Irak som utfördes av Storbritannien och USA, utan att frågan först hade diskuterats i säkerhetsrådet, blev en dyster avslutning på Sveriges två år i säkerhetsrådet.

Sverige har under sitt medlemskap fått fungera som medlare mellan olika intressen. Å ena sidan har det gällt att undvika veton från Kina och Ryssland, å andra sidan att försöka motverka hoten om ensidiga ingripanden från västmakterna.

Under dessa händelserika år har Sverige spelat en viktig roll.

Resolutionen som fördömde Indiens och Pakistans kärnvapenprovsprängningar och försvaret av FN:s ställning och auktoritet i Irakfrågan, men också kampen för den humanitära rätten, är några exempel på svenska insatser.

Sverige fortsätter att förespråka en tydligare humanitär inriktning av FN:s insatser även i fredsbevarande insatser.

Fru talman! Den grundläggande principen för mänskliga rättigheter är att de är universella och gäller alla människor. FN:s generalsekreterare Kofi Annan beskriver i ett tal den globala dimensionen på följande sätt:

Mänskliga rättigheter är afrikanska rättigheter. De är också asiatiska rättigheter. De är europeiska rättigheter, och de är amerikanska rättigheter. De tillhör ingen regering. De är inte begränsade till någon kontinent. De är grundläggande för mänskligheten själv.

Av detta följer att det också är legitimt att lägga sig i och att man kan och skall lägga sig i andra staters respekt för de mänskliga rättigheterna.

För att det skall vara möjligt att följa efterlevnaden av de olika konventionerna om mänskliga rättigheter, som världens länder frivilligt anslutit sig till, är det nödvändigt att vissa länder förändrar sin inställning, nämligen att utomstående skall avhålla sig från att blanda sig i och att mänskliga rättigheter är varje lands interna angelägenhet.

Denna inställning döljer inte sällan övervåld och förföljelser inom landets gränser. Mänskliga rättigheter skall inte göra halt vid statsgränserna. Länder skall lägga sig i andra staters efterlevnad.

Efter vad utskottet erfarit finns denna fråga med på dagordningen på MR-kommissionens möte i Genève nu i vår.

Förbrytelser mot mänskliga rättigheter är en tidig varningssignal för kommande konflikter. Genom lämpliga FN-insatser skulle många inbördeskrig kunna stoppas redan i sin linda.

Fru talman! I år är det tio år sedan barnkonventionen antogs. Vi har talat om barnkonventionen en lång stund här. Jag skall i alla fall nämna lite om den.

Det är glädjande att 191 av världens stater har anslutit sig till konventionen. Endast USA och Sudan har valt att stå utanför.

Sverige är ett föregångsland när det gäller mänskliga rättigheter och var en av initiativtagarna när barnkonventionen kom till 1989. Vårt land har därför ett särskilt ansvar att självt leva upp till intentionerna i konventionen.

Som en konsekvens av vårt konventionstillträde har en del ändringar i den svenska lagstiftningen redan gjorts, men mycket arbete återstår för att barnperspektivet skall få genomslagskraft i alla beslutande församlingar och i lokalsamhället.

Barnets rättigheter ligger till grund för en översyn av barnfrågor som regeringen påbörjade hösten 1998. Arbetet skall pågå i tre år, och målet är att barnets bästa skall genomsyra Sveriges internationella utvecklings-samarbete.

För att komma åt bakomliggande orsaker till att barn är särskilt utsatta skall Sverige verka för att det utvecklas strategier på sex olika områden. Det handlar om barnarbete, sexuell exploatering av barn, barn med funktionshinder, barn i väpnade konflikter och humanitära katastrofer, barn på institutioner samt barn och hiv och aids.

Fru talman! Situationen beträffande de mänskliga rättigheterna i Kina ger fortfarande anledning till djup oro. Behandlingen av oliktankande innebär allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheterna.

Det är heller inte acceptabelt att Kina använder militär makt demonstration mot Taiwan. Taiwans framtida status är en fråga som måste lösas på ett demokratiskt och fredligt sätt.

På senare tid har vissa framsteg uppnåtts i dialogen med Kina om mänskliga rättigheter. Två FN-konventioner har undertecknats. Kina har också tagit emot besök av EU:s trojka och av högkommissarien för mänskliga rättigheter. Detta döljer inte att MR-situationen i Kina uppvisar stora brister.

Sverige har i några år gett ett litet stöd för att förbättra de mänskliga rättigheterna. Biståndet kommer att diskuteras när Kinans utrikesminister besöker Sverige nu i mars.

Så till reservationerna till betänkandet.

I reservation 3 anføres att Iran är en riskfylld plats för politiskt oppositionella och religiöst oliktankande, varför utvisning av människor som flytt från Iran av religiösa eller politiska skäl måste upphöra.

Jag delar reservanternas oro vad gäller MR-situationen i Iran. I en interpellationsdebatt den 28 januari beskriver vår utrikesminister Anna Lindh hur Sverige på olika sätt protesterat mot de förföljelser, trakasserier och mord på oliktankande som sker i Iran. EU har under flera år varit initiativtagare till en resolution om MR-läget i Iran i FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna.

Den som flyr till Sverige och som har en välgrundad rädsla för förföljelse på grund av religion, politisk åsikt, kön osv. skall få en fristad i vårt land. Varje ansökan om asyl i Sverige prövas enligt vår asyllagstiftning. Att med automatik ge asyl till grupper av människor är inte förenligt med lagstiftningen.

I två reservationer som handlar om Taiwan talas om att Sverige bör verka för Taiwans självständighet och medverka i FN:s olika underorgan.

Utskottets liksom regeringens och FN:s majoritet och en övervägande majoritet av världens länder erkänner ett-Kina-politiken.

Den taiwanesiska ledningen har inte heller efterfrågat ett stöd för självständighet.

Frågan om Taiwans medlemskap i FN tänker jag kommentera lite utförligare.

Först lite bakgrund. Den kinesiska regering som bekämpade Japan under andra världskriget deltog i de allierades överläggningar om en ny världsorganisation. Kina blev en av de ursprungliga medlemmarna i FN och fick en permanent plats i säkerhetsrådet. Kina styrdes vid den tiden av den politiska rörelsen Guomindang vars ledare var Chiang Kai-shek.

År 1949 fullbordade den kommunistiska rörelsen under ledning av Mao Zedong erövringen av det kinesiska fastlandet.

Guomindangregimen flydde till ön Taiwan. Den hävdade att den fortfarande var den lagliga regeringen för republiken Kina som även omfattade fastlandet.

I Beijing satt regeringen för Folkrepubliken Kina som även den gjorde anspråk på hela landet, inklusive Taiwan.

I FN:s generalförsamling krävde Sovjetunionen med stöd av ett fåtal länder att Beijingregeringen skulle ersätta Taiwanregeringen. USA motsatte sig detta och hade flertalet stater med sig under drygt 20 år. Men 1971 beslöt generalförsamlingen att Kinas plats i FN tillhörde Folkrepubliken Kina. Därmed försvann representanterna för Republiken Kina, dvs. Taiwan, ur FN.

I en del andra sammanhang behandlas Kina och Taiwan som två skilda länder. Men FN kan inte göra det så länge båda regeringarna hävdar att det endast finns ett Kina och att Taiwan ingår i det.

Ett av FN:s underorgan, Ecosoc, som också omnämns i reservationen, har 54 medlemsländer. Ecosoc har att samordna de olika fackorganen som t.ex. ILO, WHO och WTO. FN-stadgans artikel nr 71 är grunden för förbindelserna mellan FN och icke-statliga organisationer, s.k. NGO:er. I artikeln anføres att Ecosoc kan söka samråd med enskilda organisationer. Under årens lopp har alltfler organisationer sökt och fått rådgivande status hos Ecosoc.

Taiwan är inte en folkrörelse och kan inte heller som geografiskt territorium ansöka om medlemskap i Ecosoc. Däremot kan enskilda organisationer på Taiwan söka och få rådgivande status hos Ecosoc.

Fru talman! Sverige ser positivt på den demokratiska utvecklingen på Taiwan. Detta har utvecklats i tidigare debatter och i ett flertal betänkanden. Det förekommer också breda kontakter och ett flitigt handelsutbyte mellan vårt land och Taiwan.

Slutligen återstår ytterligare några reservationer som syftar till ett gradvis de facto-erkännande av Taiwan. De handlar om skattebefrielse, utökad representation m.m. Jag anser att de inte hör hemma i dagens debatt och tänker därför inte gå närmare in på dem.

Fru talman! Med det anförda yrkar jag bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 112 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja återkomma till de reservationer som rör Taiwan. Som jag sade i mitt tidigare inlägg tycker jag att det är en märklig skillnad i Sveriges behandling av de båda öarna Kuba och Taiwan.

En av reservationerna berör bl.a. möjligheterna att förhindra – vilket Sverige har gjort – demokratiskt valda politiker från Taiwan att komma in i Sverige. Detta hände förra året, när vicepresidenten skulle komma hit och hålla föreläsningar. Han fick inte inresetillstånd, trots att han är demokratiskt vald i Taiwan.

Samtidigt vet vi att man från Kuba på svensk bekostnad tar hit icke demokratiskt valda parlamentariker från Castroregimen för att dessa skall följa svensk valrörelse. Min fråga till Marianne Jönsson är: Tycker Marianne Jönsson att det på svenskt håll är en bra balans mellan kontakterna med Kuba och kontakterna med Taiwan?

Anf. 113 MARIANNE JÖNSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tror inte att Karl-Göran Biörsmark och jag har någon annan uppfattning om tillståndet på Kuba än att det där råder stora problem och förekommer brott mot de mänskliga rättigheterna. Biståndet till Kuba, som nämns i reservationen, är ju väldigt litet, och detta bistånd syftar till att skapa förutsättningar för demokratiska reformer och stärkt respekt för mänskliga rättigheter. Det handlar inte om någon ren kapitalöverföring utan om ett bistånd i form av kurser, forskningsstöd osv.

Jag vill ställa en fråga tillbaka till Karl-Göran Biörsmark om Taiwan. På vilket sätt tror Karl-Göran Biörsmark att det gynnar Taiwan och världsfreden om vi deltar i en självständighetskamp som inte ens Taiwan självt efterfrågar?

Anf. 114 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Fru talman! Jag har påpekat för Marianne Jönsson att det inte i någon reservation eller i något yrkande från vår sida krävs självständighet för Taiwan. Vad vi talar om är det som Taiwan självt vill, t.ex. bli medlem i WHO och WTO och finnas med i de sammanhangen. Detta är krav som Taiwan självt för fram. Det skedde senast i riksdagen häromdagen av dess representant här i Stockholm, som framförde synpunkten att det vore önskvärt att Sverige verkar för att Taiwan kan finnas med i WHO-sammanhang.

Jag fick inte något svar på följande fråga: Tycker Marianne Jönsson att det är balanserat och rätt signal till de här två öarna att vi på svenska skattebetalares bekostnad tar hit diktaturens ”parlamentariker” för att följa svensk valrörelse, under det att vi utestänger en folkvald vicepresident från att komma hit och medverka på ett seminarium i Stockholm?

Det är för mig obegripligt att man kan handla på det sättet, och det var det som min fråga gällde. Tycker Marianne Jönsson att detta är rätt signal till det diktatoriska Kuba och det demokratiska Taiwan?

Anf. 115 MARIANNE JÖNSSON (s) replik:

Fru talman! Jag vill svara så att oavsett om länder bryter svårt mot mänskliga rättigheter och har ett totalitärt samhälle, tycker jag ändå att dialog måste vara att föredra framför isolering. Jag tror att det är viktigt att man har en god kontakt med länderna i fråga och kan ge dem erfarenheter från ett demokratiskt land som vårt, som har goda erfarenheter av hur man genomför mänskliga rättigheter. Vi vet alla att om man isolerar länder för mycket, cementerar man också deras samhällsförhållanden och deras odemokratiska styresskick.

Anf. 116 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Jag vill först säga att jag instämmer i mycket av det som Karl-Göran Biörsmark sade om Taiwan. Något svar på frågan varför man kan vägra en människa från Taiwan inresetillstånd fick vi inte, och jag upprepar den frågan.

Jag vet inte riktigt vilka frågor jag skall ställa till Marianne Jönsson respektive till Birgitta Ahlqvist, som kommer senare på talarlistan, men jag ställer så många frågor som jag hinner med, så får vi se hur det går.

Jag ställde i mitt anförande en fråga om ambassaden i Guinea-Bissau. Att i det nuvarande mycket känsliga men ändå ganska hoppfulla läget lägga ned en ambassad är en mycket olycklig signal. Hur ser Marianne Jönsson på den frågan?

Vi fick inte heller någon kommentar till samernas ställning i Nordiska rådet. I majoritetstexten finns en mycket defensiv skrivning, som går ut på att man nu avvaktar Nordiska rådets beredning. Men Nordiska rådet består faktiskt av sina olika medlemsländer, och om de länderna har en åsikt i en fråga är det klart att detta påverkar processen. Det är alltså defensivt att bara säga att vi avvaktar frågans beredning.

Jag skulle vilja få ett svar på frågan om regeringen är villig att verka för en förändring av Helsingforsavtalet så att det blir möjligt för samerna att få status som medlem i Nordiska rådet.

Jag står vidare bakom ett särskilt yttrande om en nationell handlingsplan för förverkligande av de mänskliga rättigheterna. Efter den information som vi här alldeles nyss har fått om barnen tycker jag att en handlingsplan är ännu mer angelägen. Vi vet inte om det pågår något arbete med en sådan i Regeringskansliet. Jag förstår att majoriteten inte riktigt kände till detta när vi diskuterade frågan i utskottet. Hur är läget, och vad är Marianne Jönsson villig att säga om detta? Det är viktigt att vi går före, och vi bör ställa större krav på oss själva än vi ställer på andra länder. När vi kritiserar andra skall vi också visa att vi gör någonting själva. Jag skulle vilja få ett besked i denna fråga.

Anf. 117 MARIANNE JÖNSSON (s) replik:

Fru talman! Det var många frågor. De sista frågorna, som handlade om samerna och om handlingsplanerna, kommer Birgitta Ahlqvist att beröra, så jag låter dem gå vidare till henne.

Jag vet att Marianne Andersson har ställt en fråga till regeringen om ambassaden i Guinea-Bissau. Jag föredrar att inte just nu ta upp tid med den utan avvakta tills svaret på den kommer.

Jag skulle vilja ställa en fråga tillbaka till Marianne Andersson, som tillhör dem som står bakom reservationen om Taiwan. Jag tycker att den är lite märklig. Inte heller jag fick något tillfredsställande svar, Karl-Göran Biörsmark. Ordet självständighet nämns nämligen i reservationen. Jag undrar på vilket sätt det kan gynna Taiwan och världsfreden om vi deltar i en självständighetskamp som inte ens Taiwan självt efterfrågar. Finns det något svar på det?

Anf. 118 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Jag ser nu att det står i reservationen: ”om de föredrar fortsatt självständighet”. Det måste ju innebära status quo, eller hur? Ordet självständighet är nog fel valt, det kan jag hålla med om. Det är ju inte riktigt så. Taiwaneseerna lever självständigt, men Taiwan utgör ändå en del av Kina. Jag vet att man har företagit en omröstning och gjort en undersökning i Taiwan som visar att en stor del av befolkningen föredrar status quo, alltså precis som det är i dag.

Det står i reservationen att taiwaneserna själva skall få avgöra hur de vill ha det. Det är detta som är den springande punkten i reservationen. Men Kina skall inte med vapen och missiler hota Taiwan och uppträda som parterna gör i Makedonien. Man betar sig fruktansvärt utmanande. Därför är det viktigt att världssamfundet markerar för Kina att man inte betar sig så.

Det är synd att vi hakar upp oss på ordet självständighet i reservationen. Jag var kanske ouppmärksam, men det är status quo som saken gäller. Det vore också intressant att få ett svar på frågan om inresetillståndet.

Anf. 119 MARIANNE JÖNSSON (s) replik:

Fru talman! Då fick vi det utrett. Jag tycker givetvis att det inte är acceptabelt att Kina använder militära makt demonstrationer, vilket jag också nämnde i mitt anförande.

Men, Marianne Andersson, kan vi inte vara överens om att det viktigaste är att man löser problemet mellan Taiwan och Kina på ett fredligt och demokratiskt sätt?

Anf. 120 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag tänkte återknyta till frågan om Iran och den rådande situationen för flyktingar. Marianne Jönsson sade att man inte kan ge asyl till grupper, och så är det ju, det vore konstigt annars. Däremot borde regeringen ge en tydlig signal om ifall man anser att det är lämpligt att utvisa människor till Iran eller inte. Jag har ingen känsla av att det hela har skärpts upp på något sätt. Det skickas fortfarande tillbaka människor till Iran som är oliktänkande.

En annan fråga som inte direkt berör Iran är den s.k. tvåårsregeln som tillämpas när det gäller kvinnor som har kommit till Sverige och gift sig

med en svensk man. Det händer att kvinnan blir misshandlad av sin man, och om hon inte står ut med misshandeln i två år får hon tydligen inte stanna i Sverige.

Såvitt jag vet var frågan uppe på socialdemokraternas partistämman för något år sedan. Då ville man avskaffa tvåårsregeln och införa en annan prövning. Fortfarande tyckts det vara så att tvåårsregeln tillämpas, vilket innebär att en kvinna som misshandlas av sin man måste stå ut med det i två år för att över huvud taget få stanna här, trots att det kan vara omöjligt för henne att ta sig till sitt forna hemland som frånskild och på flykt från en svensk man.

Finns det några planer på att ändra denna regel? Jag tycker att detta är en oerhört viktig mänsklig rättighets-fråga och en oerhört viktig jämställdhetsfråga.

Anf. 121 MARIANNE JÖNSSON (s) replik:

Fru talman! Jag instämmer helt i att det är en väldigt viktig fråga. Men jag har tyvärr inget konkret svar att ge Marianne Samuelsson just nu. Dessutom tycker jag inte att den här frågan riktigt hör hemma i utrikesutskottet, utan den skall kanske debatteras i det utskott där dessa frågor normalt sorterar.

Anf. 122 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Fru talman! Det blir lite grann fel om vi bara hänvisar flyktingfrågorna som gäller vårt eget land till socialförsäkringsutskottet. Då är det som att vi ansåg att detta med mänskliga rättigheter på hemmaplan inte är lika viktigt.

I en debatt om mänskliga rättigheter är det oerhört viktigt att vi sopar rent framför egen dörr och funderar mycket kring om situationen kan förbättras i vårt eget land när det gäller mänskliga rättigheter och om vi kan vara ett bra föredöme. Då tycker jag att detta med tvåårsregeln är en oerhört angelägen fråga att ta upp. Det handlar inte om tiden, utan det handlar om vad som händer under denna tid som är viktigt att ta hänsyn till, om man menar någonting med mänskliga rättigheter.

Anf. 123 MARIANNE JÖNSSON (s) replik:

Fru talman! Också jag tycker att det är viktigt att sopa rent framför egen dörr så att vi inte har några egna belastningar. Men jag kan inte kommentera den här frågan ytterligare, utan vi får ta upp den i ett annat sammanhang.

Anf. 124 BERTIL PERSSON (m):

Fru talman! Vid denna sena timme i debatten vill jag bara göra tre korta anmärkningar.

Mänskliga rättigheter är världens viktigaste gemensamma värdegrund. Det har faktiskt hänt mycket positivt när det gäller mänskliga rättigheter under det senaste decenniet.

Berlinmuren har fallit. Rader av diktaturer har fallit under denna tioårsperiod. MR-debatten har kommit i fokus i Sveriges riksdag. Vi har fått en allmän enighet om MR-frågorna som är väldigt rolig att se.

När jag för drygt tio år sedan kom in i riksdagen stod Margaretha af Ugglas tämligen ensam och slogs för krav på mänskliga rättigheter i våra biståndsländer. Då hävdade man att vi ekonomiskt skulle stödja rader av regimer som nu har fallit med motiveringen att vi skulle tala dem till rätta snarare än att låta dem falla med hjälp av statsbankrutt. Nu är inställningen betydligt tuffare när det gäller de mänskliga rättigheterna, och det är en klar fördel.

Vårt bistånd till Afrika är fortfarande i många avseenden en besvikelse från MR-synpunkt. Vad gör man då? Också Europa har under det här seklet härjats av många krig. När man skulle återuppbygga Europa efter andra världskriget började man med att satsa på MR-frågorna. Man satsade på Europarådet, och det lyckades.

Det har blivit lugnt i större delen av Europa. Denna lyckade satsning borde vara en väg även i Afrika. Vi skall inte tvinga på Afrika europeiska lösningar, men det kan vara ett bra tips att fånga upp. Varje land behöver inte själv uppfinna hjulet, utan man kan hämta goda idéer och uppslag till bra lösningar från de håll där dessa lösningar har visat sig vara framgångsrika.

Fru talman! Slutligen vill jag ta upp Taiwanfrågan. Vi ställer oss bakom ett-Kina-politiken, och vi vill att återföreningen skall ske på demokratisk och fredlig väg. Samtidigt tycker jag att vi skulle kunna visa samma frikostighet som Taiwan visar mot våra representanter från Exporrådet som befinner sig i Taiwan.

Vi borde kunna lösa det snåla småkrånglet med skatten som vi håller på med i Sverige. Vi har full rätt att lösa detta i riksdagen. I Danmark kallar man sådant för *smaaatingene*, och sedan löser man dem. Detta har lett till att Danmark har rader av internationella institutioner medan vi i Sverige har några få institutioner som vi till huvuddelen får betala själva. Jag tror att en lite frikostigare inställning till småsaker skulle kunna vara till stor nytta för vårt rykte internationellt.

Fru talman! Jag instämmer i övrigt i den allmänna enigheten.
(forts.)

Beslut om uppskjuten votering

På förslag av andre vice talmannen medgav kammaren att dagens ärende fick avgöras vid arbetsplenum onsdagen den 17 mars.

7 § (forts.) Mänskliga rättigheter, m.m. (forts. UU3)

Anf. 125 MURAD ARTIN (v):

Fru talman! Jag vill instämma i Eva Zetterbergs anförande samt yrka bifall till reservation nr 2 vid mom. 13.

Fru talman! Flera länder i Främre Orienten och Mellanöstern har under senare tid varit på tapeten när det gäller mänskliga rättigheter. Det ena landet är Turkiet och det andra Iran. I Iran har brotten mot de mänskliga rättigheterna pågått i stor omfattning och med praktiskt taget oförminskad styrka i närmare två decennier. Det handlar om tiotusentals männi-

skoliv som offrats. Man har dödat och mördat människor därför att de ansetts ha fel politisk inställning eller fel religion eller därför att de förbrutit sig mot de orimliga lagar som den fundamentalistiska regimen stiftat. Det är lagar som inneburit kränkningar av människors integritet och självaktning och tvingat dem att klä sig eller se ut på ett bestämt sätt. Man har på lösa grunder anklagat och avrättat kvinnor för äktenskapsbrott. Kvinnor och män har inte haft, och har fortfarande inte, lika rättigheter inför lagen. I fängelserna hör tortyr, fysisk som psykisk, till ordningen för dagen. Barnen har fått medfölja kvinnorna i fängelserna och där tvingats växa upp i en vidrig och skräckfylld miljö. Listan över MR-brott begångna av den iranska regimen är omfattande.

Efter valet av president Khatami för två år sedan kunde en viss lättnad i förtrycket märkas. De religiösa restriktionerna när det gäller klädsel, utseende och uppträdande blev inte lika stränga. Livet verkade bli något lättare. Men i november och december förra året inledde regimen en ny mordvåg, som dock vållade så starkt internationellt uppeende att man uppenbarligen var tvungen att avbryta den. Regimen tvingades t.o.m. att efterforska dem som mördat Mohammad Mokhtari, Majid Sharif, Mohammad Pouyandeh och Darioush Foruhar och hans hustru. Man har t.o.m. talat om att det var tjänstemän inom informationsdepartementet, dvs. en del av säkerhetstjänsten, som begått mordet.

Fru talman! Jag vill poängtera en sak när vi debatterar Iran. Jag talar hela tiden om regimen i Iran och inte om regeringen. Det kan synas vara samma sak, men så är inte fallet i Iran. I Iran är den andliga makten med ayatolla Khamenei i spetsen tongivande och den verkligt maktägande. Det är Khamenei som har makten över militär och polis. Regeringen och presidenten blir därmed i praktiken underordnade eller i bästa fall jämställda med det andliga styret. Det är under sådana omständigheter svårt att få en klar bild av vad regeringen egentligen vill – bilden av dess politik blir otydlig. I dag är det i första hand regimen – det tongivande andliga styret – som vi riktar vår kritik mot.

Vänsterpartiet har tillsammans med företrädare för flera andra svenska partier krävt att en oberoende internationell kommission skall ha rätt att besöka och på plats undersöka förhållandena i Iran när det gäller mänskliga rättigheter. Några av oss riksdagsmän har också välkomnat organiserandet av en tribunal i Haag mot den iranska regimens – jag vill här poängtera att det gäller regimen – brott mot mänskliga rättigheter, understödd av såväl iranska borgerliga grupper som vänsterorganisationer i exil.

Med anledning av detta ställningstagande har vi ledamöter av riksdagen tillställts ett brev från Islamiska republiken Irans ambassad, där man misstänkliggör och anklagar denna tribunal för att vara ett hot mot president Khatamis popularitet.

President Khatami utpekas inte på något särskilt vis av de organisationer som står bakom tribunalen. En människas popularitet kan knappast vara ett giltigt argument för att han eller hon skall undslippa rättslig granskning om sådan är påkallad.

Vi i Vänsterpartiet beskylls för att vårt ställningstagande skulle vara följderna av infiltration av en medlem i vårt parti med iransk bakgrund. Jag vill på det bestämdaste tillbakavisa att våra ställningstaganden skulle grunda sig bara på medlemmars uppgifter. Jag kan försäkra att våra ställ-

ningstaganden inte grundar sig på uppgifter från ett enda håll. Våra källor är många. Vi diskuterar noga olika aspekter av en och samma fråga innan vi tar ställning.

Fru talman! Självfallet har fallet Abdullah Öcalan gjort att MR-situationen i Turkiet aktualiserats. Jag hade inte tänkt att uppehålla mig särskilt vid fallet Öcalan utan snarare vid vad fallet Öcalan är uttryck för och vilka missförhållanden som blottläggs genom denna speciella händelse.

Det som gjort Öcalan och PKK möjligt är de förhållanden som växte fram efter att det ottomanska riket föll samman och det moderna Turkiet tog form. Det har under hela 1900-talet funnits en stark turkisk nationalism, för att inte säga chauvinism, som tagit sig blodiga och våldsamma uttryck som riktat sig mot andra folkgrupper i landet. Det är folkmord mot en och en halv miljon armenier. Det är folkmord mot hundratusentals assyrier och syrianer. Det är folkmord som begåtts av turkiska staten mot kurderna. Även om ambitionen varit att skapa en modern stat har metoderna knappast varit moderna.

Den största folkgrupp som under flera decennier under efterkrigstiden lidit av detta nationalistiska förtryck har varit kurderna. Brotten mot de mänskliga rättigheterna har inte bara drabbat dem utan samtliga folkgrupper. Jag upprepar dem. Det är kurderna, armenierna, assyrierna, syrianer, yazidier och andra folkgrupper. Även politiskt oppositionella turkar har drabbats av detta.

Någon har sagt att tortyren, som i stor utsträckning tillämpas i fängelser och på polisstationer, är en av Turkiets största folksjukdomar. Den drabbar inte bara den som direkt utsätts för den. Den drabbar också hustru, barn, familj och släktingar. Den skapar psykiska trauman som påverkar hela samhället.

Förtrycket av kurderna i olika länder i Mellanöstern har drivit dem in i en desperat situation, som också drivit dem till att tillgripa desperata eller om man så vill terroristiska metoder i kampen för sitt människovärde och i kampen för respekt för sin nationella och kulturella särart. Samtidigt har kurderna i alla de länder där de levit utnyttjats som brickor i spelet mellan olika stater. Detta är en del av den kurdiska tragedin.

I dag är situationen i Turkiet mycket tillspetsad. Den politiska situationen är mycket mer överhettad än tidigare. Kammen på de turkiska nationalisterna har vuxit ytterligare. Den kurdiska folkgruppen känner sig än mer kränkt och förtvivlad. Det måste vara Europas och världssamfundets uppgift att kraftfullt mana till besinning.

PKK har i sin kamp gjort bruk av terroristiska metoder. Den turkiska staten har begått brott mot kurderna som strider mot de mänskliga rättigheterna. Nu när Öcalan, efter kidnappningen som strider mot internationell rätt, skall ställas inför rätta måste det ske på ett juridiskt korrekt sätt. Det kan knappast ske i dagens Turkiet. Skulle en rättsprocess gå korrekt till skulle såväl den turkiska staten som Öcalan sitta på de anklagades bänk. Nu blir det en process där domaren är jävig.

Den turkiska staten varken ser eller hör det som hela världen talar om. Sverige och EU måste utöva hårdare påtryckningar mot Turkiet så att det tvingas till reformer och förhandlingar.

Anf. 126 INGRID NÄSLUND (kd):

Fru talman! Tyvärr har jag nog tagit till något för lite tid med tanke på att jag också måste replikera lite grann. Men jag skall försöka att koncentrera mig.

Rent allmänt, fru talman, kan påpekas att överallt där en krigssituation råder förtrampas mänskliga rättigheter. Även om mellanstatliga konflikter numera utgör en mycket liten procent av pågående konflikter, ger de interna konflikterna anledning till stor oro, inte minst därför att de för med sig mycket grymhet mot civilbefolkningen som kommer i kläm mellan olika intressen. På många håll i världen utsätts människor för våld, tortyr, övergrepp, död och förintelse och förvägras allt det som har med mänsklig värdighet och respekt för mänskliga rättigheter att göra.

Jag behöver bara nämna Sierra Leone där t.ex. barn kidnappas och dödas på det mest grymma sätt. Där är situationen för de mänskliga rättigheterna en av de värsta man kan tänka sig just nu.

Jag vill också gärna nämna Kongo-Brazzaville som jag tog upp i den utrikespolitiska debatten. Senast i går fick jag på min dator uppgiften att man tror att det är 200 000–300 000 människor som nu är internflyktingar eller befinner sig strax utanför Kongo-Brazzavilles område. De befinner sig i en katastrofal situation rent humanitärt sett. 10–15 barn bland dessa flyktingar dör varje dag. Så nog är det frågan om ett förtryck av en av de mest grundläggande rättigheterna, nämligen rätten till liv, som vi ser i spåren av dessa inre konflikter.

Jag skulle kunna tala om Stora Sjöområdet, Angola, Sudan, Somalia, Uganda osv. Ni känner väl till alla dessa länder i Afrika. Jag skulle kunna gå vidare till andra världsdelar där vi på samma sätt ser att i de väpnade konflikternas spår sker övertramp av mänskliga rättigheter som är svåra att jämföra med något annat.

Därför kan vi inte slå oss till ro förrän vi blivit bättre rustade att på ett tidigt stadium göra allt som står i vår makt för att förhindra att konflikter övergår i våld. Vi måste med sorg erkänna att världssamfundet alltför ofta misslyckas med detta, men vi får inte ge upp våra ansträngningar. Om världen handlade med större konsekvens och utan att snegla på eventuella egenintressen, skulle vi förhoppningsvis kunna vara något mer framgångsrika än vad vi är i dag.

Världssamfundet och även Sverige behöver ge uttryck för en konsekventare hållning i sin kamp för de mänskliga rättigheterna. Ibland framkommer inget som tyder på någon allvarligare kritik, inte ens i umgänget med stater som på ett mycket allvarligt sätt kränker de mänskliga rättigheterna. Sveriges budskap måste i dessa sammanhang vara otvetydigt och får under inga omständigheter ge anledning till missförstånd. Det är också viktigt att kritiken inte bara sker i slutna rum utan också inför öppen ridå.

Den svenska regeringen kommer i nästa vecka att ta emot Kinas utrikesminister. Vad kommer den svenska regeringen att ha att säga till den kinesiska regeringens representant vid detta tillfälle? Vi förväntar oss ett kraftigt fördömande från den svenska regeringen av de ständiga övergreppen mot mänskliga rättigheter. Vi förväntar oss att det sker så att det hörs. Skall vi kunna umgås, och det tycker vi att vi skall, måste det ske på ett öppet och ärligt sätt. Det finns inte plats för något hyckleri när det gäller ett land där alla mänskliga rättigheter är satta på undantag.

Vi hör ständigt rapporter om dissidenter som fängslas, om att inget parti utom det kommunistiska kan verka i landet, om att människor förhindras att fritt uttrycka sina åsikter i både tal och skrift och om att dödsstraff utdöms även för små förseelser. Fortfarande utsätts fler människor för dödsstraff i Kina än i alla övriga länder tillsammans.

Jag vill inom parentes säga att USA skulle ha en betydligt starkare ställning i sitt hävdande av mänskliga rättigheter i Kina om man avskaffade sitt dödsstraff.

Enligt Amnesty finns det fortfarande mer än 3 000 fångar efter händelsen på Himmelska fridens torg för tio år sedan. För ett drygt år sedan fängslades 1 000 pastorer för längre eller kortare tid. Religionsförföljelsen drabbar förutom kristna också muslimer i vissa provinser. Buddisternas öde i Tibet möts mer och mer av världens tystnad. Det pågår en hård omskolning i munk- och nunnekloster. Det enda sättet att fritt få utöva sin religion i detta ockuperade land tycks vara att ta till flykten.

Allt detta är fullständigt oacceptabelt, och det måste Kina få höra av alla som menar sig stå för mänskliga rättigheter. Vad kommer regeringens reaktion att bli vid den kinesiske utrikesministerns besök? Jag är ledsen att jag inte kan få svar på den frågan i dag. Men det får vi förhoppningsvis via pressen.

I ljuset av att Kina, som saknar demokratisk legitimitet, har fritt tillträde till olika internationella forum och till det officiella umgänget med olika länder, ter det sig mer och mer absurt att Taiwan inte har kunnat inta någon plats i den internationella folkgemenskapen. Om Taiwan önskar söka medlemskap i något av FN:s underorgan eller i t.ex. WHO, borde demokratiska stater vara beredda att verka för detta. Detta gäller även Sverige. En god början vore observatörskap i några underorgan. Enligt praxis har t.ex. PLO och ANC haft observatörsstatus i FN. Varför inte Taiwan?

Det fanns vissa förväntningar på en friare utveckling på Kuba efter påvens besök, men dessa har tyvärr kommit på skam. Hundratals politiska fångar sitter fängslade, och dissidenter trakasseras och förföljs på olika sätt. En ny lag har antagits som kommer att innebära långa fängelsestraff, och i vissa fall även dödsstraff, för politiska dissidenter. Fyra ledande och mycket välkända dissidenter har efter 19 månaders häktning ställts inför rätta för att ha försökt omstörta den socialistiska staten, trots att de bara på fredlig politisk väg har försökt propagera för sina politiska åsikter. Trots vädjanden från Vatikanen, EU, Kanada och USA, Amnesty och andra människorättsorganisationer har de inte släppts.

Den enda politiska åsikt som tolereras på Kuba tycks fortfarande vara den kommunistiska. Den svenska regeringen har tyvärr talat mycket tyst om övergreppen mot de mänskliga rättigheterna på Kuba under årens lopp. Ett ökat tryck behövs uppenbarligen. Skall det bli en ändring på den punkten?

Colombia har nämnts här tidigare. Jag kan inte förbigå alla dessa människor som under de senaste tio åren har fallit offer för politiska mord. Det talas om 30 000. Det talas om över 3 000 som har försvunnit och vars öde man inte vet. Även om man försöker att komma till vissa lösningar är situationen fortfarande oacceptabel. Det är viktigt att Sverige i alla internationella forum fortsätter att verka för att de paramilitära

grupperna upplöses och att straffriheten för dessa brott mot mänskliga rättigheter upphör.

Vi noterar att utskottet åtminstone tycker att regeringen skall överväga att ta upp frågan om en särskild landrapportör för Colombia, och det verkar inte vara i vägen.

Kristdemokraterna anser fortfarande, fru talman, att läget för de mänskliga rättigheterna i Iran är mycket oroväckande. Även om kvinnorna tycks vinna ökade politiska framgångar under Khatamis regim innebär det ingen allmän och konkret förbättring av grundläggande mänskliga rättigheter. Antalet avrättningar har ökat, och Iran är fortsatt en *mycket* osäker plats för politiskt oppositionella, religiöst oliktankande och kvinnor som flytt efter att ha anklagats för äktenskapsbrott.

Trots omfattande internationell och även svensk dokumentation om att både ursprungligen kristna och konvertiter förföljs, fängslas och torteras, trots att det också finns dokumentation om att kvinnor som påstås ha begått äktenskapsbrott – i många fall är det inte sant – far mycket illa och i många fall mördas, finns det kvinnor här i Sverige som väntar på avvisningsbeslut eller som har blivit avvisade, trots att de befinner sig i denna situation. Vi menar att det är ohållbart.

Amnesty International framhåller att när det inte i vanlig iransk lag finns regler för vad man skall göra med någon som t.ex. har bytt religion tar man till Sharia-lagen. Enligt den kan konvertiter och kvinnor som påstås eller har begått äktenskapsbrott dömas till döden. Det här sker naturligtvis inte i alla fall. Men risken är stor och man riskerar sitt liv. Det som är verkligt svårt i det här sammanhanget är, och det påpekar också Amnesty International, att även om inte straffet verkställs saknar dessa personer lagens skydd. Vem som helst kan döda en som har avfallit från islam utan någon som helst rättspåföljd. Om detta inte gör att man behöver skydd vet jag inte vad det är. Sedan må man låta bli att betrakta de här människorna som en grupp. Men i varje enskilt fall borde man ta hänsyn till en sådan här omständighet.

Enligt Iranian Christian International har drygt 40 personer som avvisats – de flesta från Nederländerna, men några av just dessa personer från Sverige – trots omfattande efterforskningar och kontakter inne i Iran inte kunnat lokaliseras. Därför anser vi att Sverige tar på sig ett stort ansvar genom att avvisa personer som har den här indikationen på att de riskerar sina liv. Vi menar att man enligt svensk lag egentligen inte får genomföra en avvisning i sådana fall. En person får inte återsändas till ett land där han riskerar sitt liv. FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna stadgar att varje människa har rätt till livet.

Anf. 127 BIRGITTA AHLQVIST (s):

Fru talman! Svensk utrikespolitik syftar till att öka respekten för de mänskliga rättigheterna. De mänskliga rättigheterna skall vara universella, och de skall gälla utan åtskillnad. Man kan inte rangordna dem, utan alla är lika viktiga.

Jag är mycket glad, men faktiskt också positivt överraskad, över att det råder så stor samstämmighet i utrikesutskottet och i Sverige när det gäller detta arbete. De få reservationer som har kommit in visar också den stora samstämmigheten.

Av de reservationer och yttranden som utskottet har tagit emot kommer jag att ta upp tre i mitt anförande. De tre berör ett nationellt handlingsprogram, abortfrågan och samerna. Dessutom vill jag avsluta med en kort deklaration om dödsstraffet.

Först till ett nationellt handlingsprogram.

Den person som drivit frågan om nationella handlingsplaner för MR-frågor är Mary Robinson, FN:s högkommissarie för mänskliga rättigheter. Hon anser att det är viktigt att vi inte bara i tal betygar vår respekt för mänskliga rättigheter, utan att enskilda länder också gör en nationell handlingsplan som visar hur vi vill förverkliga dessa löften. Detta anser också den svenska regeringen vara rätt sätt att arbeta, och därför bör regeringen mycket tydligt presentera mål och riktlinjer på MR-området.

Under Wienkonferensen om mänskliga rättigheter 1993 lades förslaget om nationell handlingsplan fram för första gången. Och högkommissarie Mary Robinson gjorde sedan en förfrågan till FN:s medlemsstater om resultatet av dessa nationella handlingsplaner. Den svenska regeringen gav en rapport förra året, och statsrådet Britta Lejon har fått i uppdrag av statsminister Göran Persson att lägga fram ett förslag om en svensk nationell handlingsplan för MR-frågor.

Jag vill i detta sammanhang också berätta att även EU har insett vikten av att arbeta fram en handlingsplan för MR. Arbetet med och diskussionerna om denna har påbörjats, vilket jag tycker är mycket glädjande. EU har en stor roll att spela när det gäller mänskliga rättigheter och gör också en hel del på detta område.

Även om syftet var gott tycks det särskilda yttrande som Centerpartiet och kd lämnat in vara överspelat.

Fru talman! Den reservation som handlar om rätten till fri abort är en s.k. motivreservation. Abort förekommer och har sannolikt förekommit i alla tider och i de flesta kulturer. Man vet t.ex. att det förekom redan i antika Grekland och Rom. Moraliska och juridiska diskussioner om abort har också alltid funnits, både i Sverige och i övriga länder.

Förbud och förföljelser av kvinnor som hade kunskap om att göra abort har varit vanligt. Fram till 1800-talet vet vi att de brändes på bål.

I Sverige har vi haft dödsstraff, spöstraff, straffarbete, tukthus eller fängelse som straffpåföljd. Efter århundraden av livsfarliga aborter med giftiga vätskor, strumpstickor, skam och skuld insåg Sveriges riksdag att dessa okontrollerade aborter var ett hot mot folkhälsan. Någoting måste göras.

År 1938 fick vi i Sverige den första lagen som tillät aborter, även om det var mycket begränsat.

På 60-talet åkte ungefär 2 000 svenska kvinnor varje år till Polen för att göra abort, och 1996 fick vi vår abortlag. I dag kan en kvinna som begär abort få den utförd. Hon fattar själv sitt beslut.

Den svenska abortlagstiftningen har också ett mycket starkt stöd bland befolkningen. I dag gäller det inte Sverige, utan det gäller andra länder, utvecklingsländer, där kvinnors rätt att bestämma över sin egen hälsa inte respekteras.

Kvinnors hälsa relaterar ofta till barnafödande och aborter. Ett mycket viktigt sätt att främja kvinnors hälsa i världen är därför att reducera sjuklighet och dödlighet i samband med illegala aborter. Därför är det viktigt att vi även internationellt, precis som vi har gjort i vårt eget land,

tydligt driver frågan om fri abort – vilket den svenska regeringen också gör i alla internationella sammanhang. Rätten till abort är en prioriterad fråga. Dessutom verkar vi genom biståndet för fri abort, bl.a. genom att stödja lokala och internationella grupper som driver denna fråga.

Jag förstår egentligen inte vad kd vill säga med sin s.k. motivreservat-ion. Vill ni att vi skall kämpa så att kvinnor i hela världen får möjlighet till legal sjukvård vid aborter, eller skall vi acceptera att de känner skam och skuld och därför avstår eller gör illegal abort? Jag tycker att vi skall vara tydliga och inte gömma oss bakom en otydligare eller, som ni säger, mera balanserad skrivning. Jag tycker att vi skall våga lägga oss i. Vi skall påtala kränkningar av de mänskliga rättigheterna, och vi skall vara tydliga.

Fru talman! Så till samerna. Kd tar i en av sina motioner upp frågan om samernas ställning i Sverige. Man anser det vara angeläget att stärka det samiska folkets språk och kultur och att regeringen skall ratificera ILO-konventionen om ursprungsbefolkningar. Vidare anser man att samerna skall ges ställning som fullvärdig medlem i Nordiska rådet. Vad man däremot uppenbarligen inte har gjort är att ta kontakt med samerna själva för att höra vad de tycker.

Jag vill börja med att ta upp frågan om ILO-konventionen. Där har regeringen tillsatt en särskild utredning som den 18 mars skall redovisa sitt resultat. Det finns ingen anledning att fatta något beslut innan man har läst slutsatserna i utredningen. Det anser både en majoritet i utskottet och samerna själva.

Samernas deltagande i det nordiska samarbetet har varit föremål för utredningar och diskussioner vid ett flertal tillfällen. Det framkom även tidigare i dag. Både Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet stöder ett samarbete med samerna i olika former. Men det regelverk som i dag finns i Nordiska rådet säger att dess medlemmar skall vara ledamöter av ett lands eller ett självstyrt områdes folkrepresentation. Tyvärr uppfyller inte samerna detta krav. Nordiska rådet bereder frågan, och det är viktigt att den behandlingen får ha sin gång.

Vid Nordiska rådets 50:e session i Oslo i november förra året fanns frågan om medlemskap med på dagordningen. Samerna själva ville att frågan inte skulle behandlas under sessionen. Det fanns flera orsaker till detta. Bl.a. pågår ett arbete i de nordiska regeringarna och de tre same-tingen om hur ett framtida samarbete skall se ut. Ett framtida samiskt medlemskap bör värderas utifrån detta arbete. Dessutom är sametingen i färd med att etablera ett nytt samarbetsorgan. Detta bör också finnas med i diskussionen. Samernas åsikt är därför, liksom utskottets, att frågan om ett samiskt medlemskap i Nordiska rådet bör avvaktas tills pågående processer och arbete är avklarade.

Jag vill också passa på att säga att socialdemokraterna arbetar även i EU för stärka den samiska kulturen och språket. Minoritetsspråken, både samiskan och tornedalsfinskan, får ett stort stöd i EU-samarbetet, till viss del tack vare ett aktivt deltagande av socialdemokraterna – faktiskt som enda parti – i det utskott som arbetar med kultur och språk i Europaparlamentet.

Så avslutningsvis några ord om dödsstraffet. Den svenska regeringen har vid upprepade tillfällen uttalat sig mot dödsstraffet. Dödsstraffet är inhumant och oåterkalleligt och har ingen plats i modern rättsordning.

Rätten till liv är den mest fundamentala av alla mänskliga rättigheter. Dessutom har dödsstraffet inte någon avskräckande effekt som motiverar dess användning vare sig för att minska eller förhindra kriminalitet eller social oro. Dödsstraffet är oavsett brott oacceptabelt. Vi måste arbeta för att fler stater avskaffar dödsstraffet. Det är oroande att dödsstraffdomar i Kina ökar, och där sker dessutom avrättningen direkt efter domen. Det är också mycket anmärkningsvärt att det i en demokrati som Förenta staterna utdöms och verkställs dödsstraff, och speciellt anmärkningsvärt är det när det görs mot minderåriga.

Till sist yrkar jag avslag på alla motioner och bifall till hemställan i betänkandet.

Anf. 128 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Jag tackar för beskedet om handlingsprogrammet och att Britta Lejon fått uppdraget. Däremot håller jag inte med om att vårt särskilda yttrande skulle vara överspelat. När frågan behandlades i utskottet fick vi inte detta besked. I stället tänker jag ta åt mig lite grann av äran för att Britta Lejon fick uppdraget. Vi väckte en motion i höstas just precis efter det att Britta Lejon blev minister. Det är bra, och jag tror att vi var en del i den processen. Det känns bra, och vi får följa utvecklingen.

Sedan var det frågan om samernas ställning i Nordiska rådet. Som f.d. medlem och numera ersättare i Nordiska rådet har jag följt frågan och sett utredningarna, hört debatterna och sett att samer har varit observatör. Jag kan förstå att samerna nu vill avvakta processen. De vet vilket motstånd som finns. De vet att det är Helsingforsavtalet som sätter käppar i hjulet. Det måste ändras för att de skall kunna bli medlemmar.

Det är precis som jag sade när jag ställde min fråga till Marianne Jönsson, nämligen att Nordiska rådet består av de nordiska länderna. Det är de som står bakom Helsingforsavtalet. Om de nordiska länderna vill ändra på det kan de naturligtvis göra det. Det är en självklarhet. Det är klart att samerna tackar och tar emot om ett land tydligt säger att de skall vara med. Men de vet hur läget har varit hela tiden.

Jag tycker fortfarande att det är defensivt att Sverige inte vill ta ställning i frågan.

Anf. 129 BIRGITTA AHLQVIST (s) replik:

Fru talman! Först till frågan om uppdraget om en handlingsplan. Jag kan faktiskt inte svara om det var Centerpartiet eller regeringen som var först. Jag vet att statsrådet Britta Lejon fick uppdraget förra året. Precis som Marianne Andersson säger skall vi vara glada för arbetet och hoppas att det går bra.

Sedan var det frågan om samerna och deras möjligheter att vara med i Nordiska rådet. Jag tycker att det är viktigt att man lyssnar på den grupp som berörs. Eftersom jag kommer från Norrbotten och har goda kontakter med samerna har jag gjort så. Jag har läst protokoll och följt med i frågan – jag sitter ju inte själv med i Nordiska rådet.

Samernas önskan är – hur vi än tolkar den – att vi skall avvakta och se vad som händer i de förhandlingar som pågår mellan Nordiska rådet, regeringarna och sametingen.

Anf. 130 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Fru talman! Det är klart att de ser det så. Var och en begriper att det är så. Men det är klart att samerna tar emot med öppna armar den regering, det land, som visar en öppenhet. De vill ha ett inflytande. Om det är några som borde ha plats i det nordiska samarbetet så är det samerna. De finns i tre nordiska länder. Det är skamligt att de inte har fått vara med under denna långa tid. De blir observatörer, organisationen ändras, och deras inflytande försvinner.

Så är ju ändå läget för dem. Att de inte driver detta utan avvaktar beror naturligtvis på att de inte vill mota in sig i ett hörn. De vill ha handlingsfrihet. Det kan jag begripa. Men jag tycker att Sverige verkligen skall gå i frontlinjen när det gäller det här. Och jag vet att det också finns stöd från många håll i de andra nordiska länderna.

Anf. 131 BIRGITTA AHLQVIST (s) replik:

Fru talman! Återigen kan jag bara säga att regeringarna i de nordiska länderna för ett samtal med sametingen och ser positivt på ett samarbete. Det är bara hur detta samarbete skall se ut som ännu inte är bestämt. Det är viktigt att parterna får diskutera fram detta. Så jag tror ändå att det beslut som vi har fattat i utskottet, och som vi skall ta ställning till, är det rätta – framför allt för samerna.

Anf. 132 INGRID NÄSLUND (kd) replik:

Fru talman! Jag vill säga något om den motivreservation som vi har gjort eftersom Birgitta Ahlqvist tog upp den. Jag tycker att det är helt tydligt och klart att vi inte är ute efter att kvinnor skall känna skam eller skuld. Det vi ville var att man inte bara sade att Sverige skulle verka för fri abort och värna den rätten utan att man också tog fram andra sidor i sammanhanget.

Situationen är inte helt okomplicerad. Vi har ju länder där det går ett mycket stort antal aborter på varje fött barn. Detta kan jag inte tro att det är *något* parti som vill förorda. Då kanske det inte i första hand är den fria aborten som från Sveriges sida skall värnas i sådana länder. Det kanske är rätten till liv som behöver lyftas fram i det sammanhanget – och inte minst kvinnors rätt till hälsa. Det kan ju inte vara särskilt hälsosamt för kvinnorna med en sådan situation.

Det vi lyfter fram är allsidigheten. Detta skall inte vara en metod för familjeplanering. Man skall göra allt man kan för att minska behovet av aborter genom förebyggande verksamhet. Man skall försöka förhindra oönskade graviditeter, och man skall, när kvinnor kommer för en abort, försöka hjälpa dem att undvika fler aborter. Att detta ses som något som man på något sätt behöver angripa har jag väldigt svårt att förstå. Egentligen är det väl den strävan vi har här i Sverige också att det skall gå till på det sättet.

Anf. 133 BIRGITTA AHLQVIST (s) replik:

Fru talman! Jag tolkar den skrivning som kd har i den här motivreservationen som en balanserad skrivning, som att man inte riktigt vågar gå ända fram med att säga att vi skall driva fri abort i hela världen och inte bara i Sverige.

Sedan är det precis som Ingrid Näslund säger att det finns många andra saker som det också är viktigt att kvinnor får hjälp med i samband med att de föder barn eller skall föda barn. Men i det här fallet gällde det fri abort. Där tycker jag att vi skall våga vara tydliga och verkligen lyfta fram frågan. Då tycker jag att en motivreservation var helt onödig.

Anf. 134 INGRID NÄSLUND (kd) replik:

Fru talman! Jag kan inte hålla med om det. Vi förde fram de här åsikterna och hade hoppats att hela utskottet skulle kunna ställa sig bakom att också den andra sidan fick lov att komma fram. Det ser ju väldigt olika ut på olika håll i världen. Därför menade vi att den här synen borde få komma fram.

Sedan är det också så att man i vissa länder ser det som att detta står i strid med MR-konventionen om rätten till liv. Därför vill vi också framhålla rätten till liv och att aborten så till vida alltid är ett dilemma. Vi tror att man kan få större förståelse hos många kvinnor om man visar denna balanserade syn. Man kan då lättare komma kvinnorna till hjälp.

Anf. 135 BIRGITTA AHLQVIST (s) replik:

Fru talman! Jag tror inte vi kommer så mycket längre. Jag tror att både jag och Ingrid Näslund har varit tydliga.

Anf. 136 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag tänkte knyta an till det som Birgitta Ahlqvist sade om samernas rättigheter och möjligheter. Det gäller framför allt det här med Nordiska rådet. När jag först kom in i riksdagen 1988 satt jag också med i Nordiska rådet. Då fanns det i Nordiska rådet medlemsförslag som just yrkade på att samerna skulle få möjlighet att sitta med i Nordiska rådet.

Då hänvisade man till Helsingforsavtalet och sade att det inte var möjligt. Sedan dess har faktiskt Helsingforsavtalet ändrats, men dock inte på det område som berör samernas möjligheter att ingå i Nordiska rådet. Det är lite underligt då att liksom få en känsla av att egentligen vill vi, eller låtsas vilja, att de skall få vara med. Men man gör inget politiskt – vare sig från nuvarande regering eller från föregående regering. Det ändrades ju inte till samernas fördel när den förra regeringen satt heller.

Jag uppfattar det här som att det faktiskt finns en ganska stark ovilja mot att låta samerna finnas med i Nordiska rådssammanhang. Det tycker jag är mycket förvånande, för det sätt på vilket samerna bor och lever är ju om något en angelägenhet för alla de nordiska länderna. Dessutom är det en internationell sak när det gäller minoritetsgrupper.

På samma sätt tycker jag att det är när det gäller ILO-konventionen. Det är ju ganska länge sedan den kom till. Det har tillsatts en utredning, men den har väl också funnits i över tio år, tror jag. Det har inte heller där hänt någonting. Sverige brukar vara ganska angeläget annars när det gäller FN-konventioner. Man vill ratificera och visa att man vill.

Är det så illa att det i det politiska livet i Sverige inte finns ett reellt intresse av att förbättra samernas demokratiska möjligheter att vara med i de politiska processerna?

Anf. 137 BIRGITTA AHLQVIST (s) replik:

Fru talman! Jag tyckte att jag var väldigt tydlig när jag svarade Marianne Andersson på den frågan. Men jag får ta svaret en gång till då.

Regeringarna i Norge, Finland och Sverige har en diskussion med de tre sametingen om hur detta samarbete skall se ut. I november förra året, när man hade Nordiska rådets session i Oslo, fanns det här på dagordningen. Man ville då från Nordiska rådets sida ta upp det tillsammans med samerna och få en diskussion.

Men då ställde sig samernas representant upp och bad uttryckligen att få stryka den här punkten från agendan på grund av att detta samarbete med regeringarna pågick. Man ville se var det hamnade. Dessutom håller man, som jag berättade, på att etablera ett nytt samarbetsorgan. Det är väl också lite osäkert hur det kommer att se ut. Det vill man också ha med i diskussionen.

Det pågår alltså ett positivt arbete för samerna. Intresset för detta är stort. Jag har varit i kontakt med dem och pratat med dem senast i går. Så det pågår en hel del, Marianne. Jag tror nog att det här skall bli positivt i slutändan. Även om den här diskussionen kring ILO-konventionen har pågått i många år är det i nästa vecka vi får resultat från arbetet.

Anf. 138 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Fru talman! Man får väl uppfatta det som positivt att det pågår ett arbete och att det kommer några förslag. Men jag tycker ändå att det är en alltför seg process när det gäller mänskliga rättigheter i vårt eget land. Jag tycker att det har tagit alldeles för lång tid.

Min fundering när man strök detta från dagordningen i Oslo var att man var rädd att man helt enkelt skulle förlora, att det skulle komma ett väldigt negativt beslut utifrån den diskussion som skulle vara och att det var därför man drog tillbaka ärendet, inte för att man kände att man hade parlamentarikerna och regeringarna med sig i sina krav.

Det är väl klart att det här är en seg process, men jag tycker att det är oerhört viktigt att vi visar vilja och är pådrivande om vi menar något med detta och om vi också skall kunna ställa krav på andra länder när det gäller deras minoritetsgrupper.

Anf. 139 BIRGITTA AHLQVIST (s) replik:

Fru talman! Jag fick alltså helt andra kommentarer från samerna när det gäller varför detta drogs tillbaka. Jag känner att jag litat på att den information jag har fått från samerna är riktig.

Det är möjligt att det också fanns en annan diskussion, men den känner jag inte till. Precis som Marianne Samuelsson hoppas jag att arbetet nu skall slutföras, att det skall bli positivt för samerna och att vi skall hitta en positiv lösning för alla.

Anf. 140 JAN ERIK ÅGREN (kd) replik:

Fru talman! Först kort om den nationella handlingsplanen, där vi också står bakom det särskilda yttrandet. Jag tror att det ligger mycket i det som Marianne Andersson sade. Bara det att frågan har tagits upp kan ha påverkat det som nu har hänt, och det får vi se positivt på.

När det gäller vår motion om samernas ställning vet jag inte om Birgitta Ahlqvist har haft tillfälle att delta vid Sametinget eller SSR:s stäm-

mor när dessa frågor diskuterats. Ulf Björklund, som är en av motionärerna, har av sameradien utsetts till den främste förespråkaren för samefrågor i Sveriges riksdag. Han bör därmed veta något om hur samernas uppfattning är. Han har deltagit vid ting och SSR-stämmor. Han och jag har en lite annan uppfattning än Birgitta Ahlqvist har gett uttryck för.

Det har funnits ett stöd som har varit väldigt starkt för att den här frågan skulle drivas. Det är möjligt att det finns lite olika uppfattning bland samerna i den här frågan. Det kan jag tänka mig. Men på tingen och stämmorna har det varit tydligt. Tack vare de diskussioner som har varit bl.a. i riksdagen tror jag att frågan har lyfts. Jag kan dela Birgitta Ahlqvists förhoppning om att vi skall kunna hitta en bra lösning. Men i dag är lösningen inte bra, och vi måste driva frågan vidare.

Anf. 141 BIRGITTA AHLQVIST (s) replik:

Fru talman! Jag kan svara Jan Erik Ågren att jag inte har varit på Sametinget. Men jag har fått mig tillskickat protokoll både från Nordiska rådet och från Sametinget. Jag har också varit i kontakt med samer.

Det är möjligt att det som Jan Erik Ågren säger finns olika tyckande och tänkande också i den gruppen. Men jag menar i varje fall att den information som jag har fått är riktig, och jag jobbar utifrån den. Jag hoppas att vi tillsammans alla partier här i riksdagen skall arbeta för en bra lösning för samerna.

Det är viktigt att processen får ha sin gång, att vi inte hoppar förbi något steg och att vi som sitter i riksdagen inte tror att vi är bättre än andra att fatta ett beslut.

Anf. 142 JAN ERIK ÅGREN (kd) replik:

Fru talman! Jag tror att Birgitta Ahlqvist kan ha fått en annan bild av dem som hon har varit i kontakt med. Det tror jag. Det viktiga om man vill ha en rättvisande bild av var samerna står i den här frågan är att försöka följa den debatt som är på sametingen och Svenska samernas riksförbunds stämmor.

Där kommer på ett väldigt öppet och tydligt sätt deras uppfattning fram. Det är den som vi skall ha med om vi gör en avvägning av vad riksdagen skall kunna göra för att kunna stödja det som vi tycker är rimliga krav från samernas sida.

Jag vill upprepa att jag hoppas att vi bl.a. genom den här debatten och reservationen kan lyfta frågan framåt till en positiv lösning. Det får inte ta ytterligare ett antal år. Den här frågan har diskuterats många år, och vi har inte kommit till någon bra lösning än. Vi får inte fastna i utredningar och långbänk.

Anf. 143 BIRGITTA AHLQVIST (s) replik:

Fru talman! Jag tror att jag tackar och avslutar här.

Anf. 144 ANDRE VICE TALMANNEN:

Jag vill bara informera kammaren om att den anmälda talartiden som finns kvar för dagens debatt uppgår till 28 minuter. Det innebär att om återstående talare håller sina talartider blir det möjligt att avsluta debatten

före kl. 18.00. Gör vi inte det kommer debatten att fortsätta efter kl. 19.00 i kväll med de talare som återstår.

Anf. 145 MARGARETA VIKLUND (kd):

Fru talman! Jag instämmer i tidigare talares beklagande att inte regeringen, något av statsråden, är eller har varit med här i dag när mänskliga rättigheter har behandlats. Jag instämmer också i Jan Erik Ågrens uttalande om att vi kristdemokrater har människovärdet och de mänskliga rättigheterna överst på vår prioriteringslista. Det utgör en av grundbultarna i den idé som vi bygger vår politik utifrån.

Fru talman! Att Kosovo skulle utsättas för liknande övergrepp som Bosnien kom inte oväntat. I Daytonavtalet glömdes Kosovo bort trots att den serbiska centralregeringens förtryck av den albansktalande majoriteten, dvs. 90 % av Kosovos befolkning, redan inletts i slutet på 80-talet.

Slobodan Milošević spelar huvudrollen i kriget i Kosovo på samma sätt som han spelat bakom kulisserna i kriget i Bosnien. Ändå är det han som är stormakternas viktigaste samtalspartner trots alla hans brutna försäkringar och löften. Historien har visat att det enda han tycks reagera inför tyvärr är våld och inte tomma hot.

Att fred mäklas mellan krigsförbrytare och offer är ett hån mot de dyrköpta erfarenheter som andra världskriget och krigets överlevande offer gav. Det är också ett hån mot FN:s konvention om mänskliga rättigheter. Liksom krigsförbrytarna i andra världskriget ställdes inför rätta vid domstolen i Nürnberg måste Slobodan Milošević ställas inför rätta vid krigsförbrytardomstolen i Haag.

Men under tiden som världen och framför allt kosovoalbanerna väntar på att fredsförhandlingarna skall ge resultat, nu närmast på måndag, samlar president Milošević alltfler soldater i Kosovo, trots en överenskommelse i Rambouillet om motsatsen. Samtidigt planeras VM i bordtennis i Serbien, vilket jag liksom några tidigare talare anser måste inställas för att visa världen att vi inte sanktionerar den etniska rensning som Milošević igångsatt och utför.

Fru talman! Mycket sällan kan det tyckas att man generellt sett tar hänsyn till vilka konsekvenser ett krigs maktspel får för civilbefolkningen. Vilken etikett man än sätter på ett krig handlar det ändå ytterst om makt: makten över land och folk och dess egendom.

I Bosnien handlade det om hur människor fick fly för sina liv. Många flydde till utlandet, bl.a. till Sverige. Många utsattes för övergrepp av olika slag: systematiska våldtäkter, tortyr, fångläger, massdödande, granatbeskjutning, den brända jordens taktik osv.

I Kosovo handlar det om samma sak men med den stora skillnaden att kosovoalbanerna inte har så många platser att fly till. Här i Sverige har vi skickat tillbaka kosovoalbanska flyktingar till Kosovo fastän kriget pågick. Jag har faktiskt mött en del av dem som skickades tillbaka. Det var inget upplyftande möte, fru talman.

Jag kan inte se någon medmänsklighet i att skicka tillbaka flyktingar trots att man visste att det är ett krig dit de skickas och att dessa människor skulle komma att utsättas för ett stort lidande. Det anser inte jag handlar om mänskliga rättigheter och medmänsklighet utan i stället om en brist på medmänsklighet, ett skamfilande av de mänskliga rättigheter-

na och en fruktansvärd skamfläck för vårt lands anseende för vad vi säger oss vilja kämpa för i olika internationella sammanhang.

Fru talman! Så en annan fråga som gäller motion U632. Jag anser att utskottet har feltolkat hemställanspunkt 3 i den motionen. Innebörden av texten i motionen är att de länder som är överens om principen om mänskliga rättigheter gemensamt skall driva förändringar i de länder som har stora problem med mänskliga rättigheter. Det handlar således om olika demokratiska länders gemensamma arbete för att tillsammans driva konkreta förändringar i riktning mot mänskliga rättigheter i sådana länder där mänskliga rättigheter inte råder.

Det är bra, som utskottet säger, att Sverige på politikernivå samarbetar i olika politiska organisationer som t.ex. FN, EU, OSSE och Europarådet för att förbättra situationen i länder som har MR-problem. Men det anser inte jag svarar på den kristdemokratiska motionens, U632, intention om hur man kan driva förändringar i länder med stora problem på MR-området. Många länder med sådana problem låter sig inte påverkas av och finns inte heller med i Europarådet, EU, OSSE eller FN. De organen ligger ofta alldeles för långt bort från deras verklighet och situation.

Dessutom anser jag att de organisationerna i många fall är alldeles för uddlösa. Det visar t.ex. situationen på Balkan eller i Mellersta Östern. Trots att en del av de nämnda organen finns mycket nära källan till brotten mot mänskliga rättigheter har ändå svåra brott mot dessa rättigheter begåtts inför ögonen på de organisationerna.

Nej, fru talman, det krävs något annat än bara vackra ord och sammanträden. Det krävs tydliga handlingsplaner och konkret aktivitet för att hjälpa speciellt människor som är utsatta för de brott mot mänskliga rättigheter som sker särskilt i krig. En stor broms i utvecklingen mot mänskliga rättigheter är ju, som jag ser det, kvarlevan från andra världskriget, nämligen vetorätten i FN:s säkerhetsråd. Jag anser att vetorätten måste ses över. Dessutom anser jag att EU måste ta ett större konkret ansvar för situationen i Europa.

Fru talman! Några ord om assyrierna/syrianerna. Utskottet har generellt behandlat motionen om assyrierna väl, anser jag. Men jag vill ändå göra några kommentarer.

Assyrierna är ett folk som ofta kommer i kläm mellan olika stridande fraktioner av kurder, den turkiska armén och den irakiska regimen i Syrien och på andra håll. Det är ett otroligt illa behandlat folk, som fått utstå den mest grymma förföljelse och som i dag är hårt klämt av och mellan olika regimer.

Som jag uppfattar assyrierna är de ett folk som vill leva i fred och vänskap med den befolkning som finns i de länder som de kallar för sina hemländer. Och det är kanske det som är felet, att de är fredliga och att därför så få har lyssnat till dem. Det kanske är därför som deras byar gång på gång har ockuperats och tagits ifrån dem, som de har fått sina ägodelar stulna och tvingats till flykt. De har utsatts för bombattentat och utan dom och rannsakan satts i fängelse. De har blivit våldförda, terroriserade, fått sina döttrar bortrövade, inte fått tala sitt eget språk, allra minst undervisa sina barn i det, fått kloster och kyrkor förstörda, m.m.

Assyrierna är således ett kristet folk mitt i den muslimska världen. Det är ett gammalt folk. Man kan t.o.m. läsa om dem i Gamla testamen-

tet. De hade en gång sitt hemland mellan floderna Eufrat och Tigris. I dag är de spridda i många länder. I Turkiet är de nästan utrotade. Den utrotningen har med stor intensitet skett under de senaste 50–70 åren. Assyrierna är hårt trängda.

Många assyrier finns i dag i vårt land och är svenska medborgare. Därför hör det också till vår skyldighet att förena oss i kampen för det folkets rätt till mänskliga rättigheter i de hemländer där många av dem finns. Det assyriska folket måste för det första erkännas som ett folk. De är inte erkända som det i dag. För det andra måste de tillåtas att undervisa på sitt folks språk i de länder där de vistas. För det tredje måste deras kulturarv, framför allt i Turkiet, bevaras. Det är ett kulturarv som inte bara angår det assyriska folket utan faktiskt också hela västvärlden och även andra. Det är en del av en mycket gammal historia och kultur.

Fru talman! Det är hög tid att det assyriska folkets situation lyfts upp på FN:s och EU:s dagordning.

Fru talman! För ett par dagar sedan var det den internationella kvinnodagen. Då talades det mycket om jämställdhet och människors lika värde. Men den allra största bristen på jämställdhet och mänskliga rättigheter är väl ändå att inte få födas därför att man är ett flickfoster. Olika utredningar säger att det fattas 100 miljoner flickor/kvinnor i världen därför att de inte fått födas på grund av att de var ämnade att födas som flickebarn.

Utskottet har besvarat min motion som behandlar den här frågan och då pekat på hur Sverige på olika sätt arbetar för att öka jämställdheten i världen. Utskottet talar om hur Sverige på olika sätt försöker att höja kvinnans status på olika håll. Man talar om utbildningsprogram och arbete med attitydförändringar.

Det är bra, men jag tycker att det är alldeles för lite. Vilka signaler sänder vi t.ex. till de svenska småflickorna när de får höra att deras systor i andra länder inte får födas, svälts ihjäl eller annat otäckt därför att de just är flickor? Världens gränser har krympt. Det som händer i Indien, i något annat land eller i någon annan världsdel ligger för många av oss lika nära som om det skulle gälla Sverige. Att när man är en liten flicka få höra att man inte duger till att ens få födas därför att man är just flicka, vilka spår sätter det, individuellt och generellt?

Jag vill påstå att indirekt angår också den prenatala könsdiskrimineringen den svenska flickan. Det gäller hennes självkänsla och människovärde likaväl som för flickan i Asien eller någon annanstans i världen. För människovärdets och de mänskliga rättigheternas skull anser jag att den prenatala könsdiskrimineringen måste upp på FN:s dagordning.

I dessa tider av uppenbara brott mot mänskliga rättigheter på många håll i världen är det viktigt, fru talman, att vårt land, som ändå är internationellt erkänt för vår kamp för mänskliga rättigheter, blir mer synligt och att vi gör vår röst starkare i arbetet för de mänskliga rättigheterna. Det behövs, och det finns mycket att göra.

För övrigt instämmer jag i de yrkanden på reservationer som Jan Erik Ågren och Ingrid Näslund har framfört.

Anf. 146 NALIN PEKGUL (s):

Fru talman! Ibland önskar man att man kunde låta bli att lägga sig i vissa frågor. Men när saker och ting händer kan man ändå inte förneka sin bakgrund, så man måste ta tag i frågan.

När PKK-ledaren Abdullah Öcalan greps för några veckor sedan hörde jag den turkiske premiärministern Bulent Ecevit på satellit-TV säga att den enda anledningen till att PKK drar till sig ungdomar är att sydöstra Turkiet är ekonomiskt eftersatt. Arbetslösheten har alltså skapat PKK.

Om man som Ecevit förnekar att det finns kurder och att vi alltså inte kan förtryckas i Turkiet på grund av vår etnicitet blir det kanske den mest rimliga förklaringen. Det absurda i den förklaringen är att den turkiska staten i stället för investeringsprogram skickar militären till regionen för att utpressa, arresterar eller dödar människor för lösa anklagelser om samröre med PKK. I stället för ett kunskapslyft används skolorna till indoktrinering av lågstadiesbarn. De barn som bara pratar kurdiska misshandlas tills de lär sig turkiska.

Fru talman! I sitt elektroniska veckobrev den 22 februari skriver Carl Bildt: ”Bilderna av ett Turkiet som förtrycker alla kurder är en felaktig bild. I mångt och mycket är de väl integrerade i det turkiska samhället. Många framstående män och kvinnor i Turkiet av idag är kurder.”

Detta är inte sant. Det är bara de kurder som förnekar sin kurdiska identitet som kan lyckas i Turkiet, och de är en försvinnande liten del av de kurder som finns i Turkiet. Det är sorgligt att en person som Carl Bildt tar den turkiska regimens ord för gott. Men hela hans veckobrev visar tydligt hur okunnig han är om kurdernas situation. Om jag tolkar Bildt rätt är det enbart terrorister som förföljs i Turkiet. Därmed anklagar han mig, min familj och alla våra vänner för att vara terrorister. Vårt krav att få tala, läsa och skriva på kurdiska var enligt turkisk lag ett brott. Vi ville helt enkelt inte förneka vår kurdiska identitet. Detta brott har tvingat oss att leva i exil. Carl Bildts veckobrev är en skymf som kan uppfattas av oss som lyckats fly från vårt land och mot de tusentals människor som har offrat sitt liv för sin kultur och sitt språk och därför inte kan uppfatta den.

PKK är det enda parti som idag för ett gerillakrig i den turkiska delen av Kurdistan. Men den turkiska staten visar tydligt att det inte enbart är terrorhandlingar som bekämpas. Partier som i sina program endast nämner kurdproblemet anklagas för separatism. Den 26 februari förbjöds Demokratiska Masspartiet, DKP, i Turkiet. I partiprogrammet finns krav på att Turkiet skall acceptera kurderna samt att kurderna skall tillerkännas sina mänskliga, demokratiska och kulturella rättigheter. Partiet vill att kurderna skall kunna leva i landet utan att behöva förneka sin kurdiska identitet. Det är emot politiskt våld och vill lösa den kurdiska frågan på politisk väg. Genom att förbjuda DKP och dess ordförande Şerafettin Elçi att verka politiskt visar Turkiet att landet inte på några villkor accepterar den 15 miljoner stora kurdiska befolkningen i landet som en nationell minoritet.

Carl Bildt ser i sitt elektroniska veckobrev ett samband mellan PKK:s väpnade kamp och Turkiets problem med de mänskliga rättigheterna. Jag förmodar att han har svårare att förklara hur fredliga partier som vill

Prot. 1998/99:67

11 mars

*Mänskliga rättigheter,
m.m.*

verka inom Turkiets s.k. demokrati kan förbjudas. Jag hoppas verkligen att han tar upp frågan med sina vänner i Turkiet.

Men, fru talman, det är inte bara kurder som förtrycks och utsätts för en hårdhänt assimileringspolitik. Även assyrier och armenier drabbas av den turkiska statens förtryck. Trots folkmordet mot assyrier och armenier, och trots att de flesta assyrier och armenier har tvingats fly utomlands, utsätter man dem som är kvar för diskriminering och hot.

Fru talman! Turkiet har aldrig fungerat demokratiskt, trots ett folkvalt parlament. Varje regering får sina direktiv från det nationella säkerhetsrådet, dvs. generalernas råd. På kort tid har regeringsmakten vid tre tillfällen övertagits av militären och sedan överlämnats till civilt styre när militären känt att den kunnat kontrollera den politiska makten. Som den mäktigaste gruppen i landet har militären alltid satt sig över de mänskliga rättigheterna. För Turkiets medborgare finns ingen yttrandefrihet.

Den turkiska staten är ökänd när det gäller tortyr och misshandel i fängelserna. Det som sker i turkiska fängelser i dag kan jämföras med det gamla Sydafrikas sätt att behandla sina oliktankande.

Turkiet har en tradition som innebär att man helt enkelt anser det vara ett brott att föreslå förändringar i statens uppbyggnad. Man inser inte att yttrandefrihet är en förutsättning för demokrati. Vad blir kvar för medborgarna att besluta om ifall man inte får diskutera vilka rättigheter som skall finnas eller hur staten skall vara uppbyggd?

Regering efter regering har antingen förnekat kränkningar av de mänskliga rättigheterna eller också förklarat att de är en oundviklig följd av insatserna för att försvara den nationella säkerheten.

Eftersom Turkiet önskar upptas som medlem i EU har den europeiska unionen fått en unik möjlighet att bidra till att mänskliga rättigheter respekteras och att den kurdiska frågan får en lösning. I sina relationer med Turkiet har EU-länderna hittills intagit en mycket försiktig hållning, av rädsla för att Turkiet skall vända sig från västländerna mot den muslimskt fundamentalistiska världen. Detta hot saknar emellertid verklighetsförankring, eftersom den egentliga makten i Turkiet finns hos militären som förvaltar arvet av den sekulariserade stat som Kemal Atatürk bildade. I det arvet ingår dock också ett totalt förnekande av att det i Turkiet skulle finnas några andra folk än det turkiska.

Därför är det nödvändigt att Sverige via EU verkligen utnyttjar sin möjlighet till påtryckningar och i varje förhandling med Turkiet om ett närmande till Europa bestämt kräver att kurdernas kulturella och demokratiska rättigheter erkänns, och därmed också armeniers och assyriers. Det innebär att de ges möjlighet att leva som fullvärdiga medborgare i Turkiet utan att förnekas sin kurdiska, assyriska eller armeniska identitet.

Anf. 147 LENNART FRIDÉN (m):

Fru talman! Först vill jag notera att det här betänkandet är bra i många avseenden. Inte minst uppskattade jag den fina bilagan på slutet, där vi kan se vilka länder som har ställt sig bakom vilka av FN:s olika deklarationer.

Fru talman! Jag har med två av mina utrikesmotioner i detta betänkande. Den ena, U615, handlar om vårt förhållande till Kina och Taiwan. Mycket har redan sagts i dag om detta. Jag skall nöja mig att säga att det är förfärande att ett land som Folkrepubliken Kina kan använda FN:s

säkerhetsråd för att skapa internationella kriser och utnyttja sin ställning som permanent medlem av säkerhetsrådet som ett instrument för att direkt straffa Makedonien och indirekt Taiwan därför att dessa båda länder har öppnat diplomatiska förbindelser med varandra. Man visar därmed såväl att man inte är fullt mogen att inneha denna post som att man inte stöder FN:s viktigaste uppgift: att bevara och skapa fred. Man brukar sin makt på samma omänskliga sätt internationellt som man gör på hemmaplan.

Dessvärre uppvisar denna stat en ”stabilitet”, för att citera en viss regeringschef, av det slag som egentligen ingen av denna kammars demokrater kan stödja.

Just därför att demokratin nu genomsyrar Taiwan och att det landet i sanning både är politiskt, socialt och ekonomiskt stabilt borde vi börja med att som ett minimum ställa oss bakom reservation 6 till det här betänkandet, vilket jag yrkar på.

Fru talman! Den andra fråga som jag tagit upp i motionens form, motion U607, gäller vårt agerande mot Iran, både unilateralt och i samverkan med EU och andra.

Det ställdes stora förhoppningar till den 1997 nyvalde presidenten från västerlandets sida. Själv var jag mycket skeptisk. Han gjorde visserligen en del positiva uttalanden – men kom ihåg att den mannen är propagandaspecialist! Under Khomeyni var han vad som kallades minister för politisk och andlig ledning. Han behärskade och styrde alltifrån bokförlagen och tidningarna till utbildningsanstalterna och etermedierna. Han var med andra ord ayatolla Khomeynis egen Goebbels. Han lyckas fortfarande lura en del att tro att han är liberal. Om så är fallet har jag i hela mitt liv missuppfattat vad liberalism är. Jag måste då i jämförelse med den iranske presidenten framstå som en anarkistisk, radikal revolutionär, och det har ännu ingen haft en tanke på att beskylla mig för i det här landet.

Under denne s.k. liberale president har bl.a. åtta människor – eller möjligtvis nio; jag fick en ny rapport i går – stenats. Hundratals har avrättats på annat sätt. Fem författare som försökte bilda ett fristående författarförbund har tillsammans med ett antal andra skriftställare mördats ganska nyligen. Ett trettiotal motståndare till regimen har under samma tid mördats i utlandet.

Vi har med rätta under de senaste 15–20 åren förfasats över vad som ligger bakom de gråtande mödrarna i Argentina. De sörjande mödrarna i Iran kan inte ens gråta eller demonstrera offentligt, och de är hundratals gånger fler. Jag träffade några av dem i Rom i förrgår, men de fick inte träffa sin egen president. Han skyddades av den egna livvakten och av ca 2 000 specialkommenderade poliser och karabinjärer.

Det finns väldigt mycket information att hämta. Ändå är det i Sverige väldigt många som är okunniga om vad som verkligen händer. Enligt Irna, den iranska nyhetsbyrån, och iransk TV i går har presidenten vid sitt besök i Italien ånyo sagt att man inte kan häva dödshotet mot Salman Rushdie. Så fortsätter den klerikala klickken att agera. Den måste fås att återvända till sina moskéer och religionsskolor i stället för att förstöra det politiska och sociala livet i Iran.

Det finns som jag sade väldigt mycket information att hämta. För den som läser internationell press håller jag nu upp ett exemplar av gårdagens

nummer av Frankfurter Rundschau, där en medlem i Internationella föreningen för människorätt har gjort en oerhört genomgående analys av läget i Iran. Det räcker att bara läsa rubriken: Hur den islamiska republiken Iran framställer sitt barbari som en ny civilisation. Han konstaterar bl.a. att de dunkla sidorna i systemet, den islamiska rätt som genomförts, förhindrar varje äkta reform. Jag behöver inte citera resten, men det finns som sagt mycket information.

Vad jag saknar är en genomgående analytisk debatt i Sverige som bättre skulle kunna leda oss till att också agera på ett helt annat sätt. Dessa klerker borde hjälpa till med frågor inför evigheten, inte med kulor och krut skicka sina egna medborgare till evigheten.

Med tanke på fru talmannens knackande och på att timman går slutar jag med detta. Jag tycker dock att vi skall hålla den här frågan levande och se till att det verkligen händer någonting på det här området. Det kräver Irans folk nu. De har rätt att få den frihet som borde vara deras.

Anf. 148 MAGGI MIKAELSSON (v):

Fru talman! I går kom jag hem från en tvådagarsresa till Istanbul. Förutom jag var det tre medlemmar från Grekland, Italien och Portugal ur den förenade vänsterns grupp i Europarådet som gjorde ett kort besök för att lite grann få en lägesbild av hur förhållandena är.

Vi träffade tre politiska partier. Vi träffade en MR-organisation, Human Rights Foundation of Turkey. Vi träffade också det turkiska advokatsamfundet. Anledningen var förstas fängslandet av Abdullah Öcalan.

Jag kan bara understryka det Murad Artin tidigare har sagt och det Nalin Peggul nyligen sade, att förhållandena i Turkiet är allt annat än demokratiska. Jag skall inte upprepa det som de sade, utan bara komplettera med att Turkiet är ett av de länder som fortfarande har kvar dödsstraffet. Det betyder också att man bryter mot Europarådets stadgar förutom alla andra internationella konventioner.

Samstämmigheten hos dem vi pratade med var väldigt stor. Det går inte att få en rättvis rättegång mot Abdullah Öcalan i Turkiet. Det beror på rättssystemet som sådant. Man har en särskild säkerhetsdomstol med militärer som domare. Det beror också på de stämningar som bl.a. uppmannas i turkiska medier, där Abdullah Öcalan framställs som barnamördare, kvinnomördare eller han som har mördat 30 000 människor. Det är en bild som påverkar många i den turkiska befolkningen. Det beror även på de uppgifter vi har fått om hur Öcalan behandlas i fängelset. En del bilder har vi ju sett i svenska medier. Det är bl.a. en ständig närvaro av maskerade militärer.

Vi hade möjlighet att tala med en av Öcalans advokater som har träffat Öcalan på den fängelseö där han sitter. Det är alldeles uppenbart av de berättelserna att han drogas – troligen med ett s.k. sanningsserum, vilket är vanligt i Turkiet.

Vid de besök som hans advokater hade med honom var han väldigt passiv. Han satt ned hela tiden, han hade ingen mimik och han hade inga ögonrörelser och väldigt stel blick. Droger och ögonbindlar på anklagade är ett brott mot internationella konventioner som Turkiet har skrivit under.

En annan utveckling som också blev väldigt tydlig under den här resan var det politiska spelet, hur man använder fängslandet av Öcalan som

en del i den turkiska valrörelsen. Den 17 april kommer Turkiet att gå till val.

Man använder också det här som täckmantel för arresteringar. De har ökat mycket när det gäller vänstersympatisörer, vänsterpartier och kurdiska kulturarbetare. Hadep är ett parti som står kurderna nära. De berättade när vi träffade dem att över 4 000 anhängare och partiarbetare har blivit arresterade bara de senaste veckorna. Man gör razzior i partilokaler, man beslagtar deras handlingar. Och det gör man alltså en månad före ett val.

En kurdisk kulturorganisation har blivit utsatt för en razzia under en föreställning där både skådespelare och publik arresterades, allting utan förklaring.

Under de två dagar vi var där såg vi mycket tungt beväpnad polis och bilar med vattenkanoner och annat på gatorna.

En slutsats av den här resan är att det är oerhört viktigt med ett internationellt tryck på Turkiet. Sverige borde skicka en parlamentarisk delegation till Turkiet.

Det är också viktigt att politiska partier skickar valövervakare. Om inte riksdagen skall skicka en egen grupp tycker jag att de politiska partierna på eget initiativ – alla har vi partier som vi kan ha kontakt med – skickar folk till Turkiet under valet och under valkampanjen som med egna ögon faktiskt kan se hur valrörelsen går till, om den kan ske på ett någorlunda demokratiskt sätt.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 17 mars.)

8 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Redogörelser

1998/99:RR5 Riksdagens revisorers berättelse över granskningen av Riksbankens verksamhet under år 1998

1998/99:RR6 Riksdagens revisorers berättelse över granskningen av Riksbankens Jubileumsfonds verksamhet under år 1998

9 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 11 mars

1998/99:207 av *Kent Olsson* (m) till näringsministern

Villkoren för företagande

1998/99:208 av *Sten Andersson* (m) till näringsministern

Stöd till varvsnationer

1998/99:209 av *Siw Persson* (fp) till miljöministern

Valfångst

Prot. 1998/99:67

11 mars

*Mänskliga rättigheter,
m.m.*

1998/99:210 av *Beatrice Ask* (m) till statsrådet Ingegerd Wärnersson
De obligatoriska proven i årskurs 9

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 16 mars.

10 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 10 mars

1998/99:434 av *Willy Söderdahl* (v) till justitieministern

Barns rättssäkerhet

1998/99:435 av *Ulla Hoffmann* (v) till statsrådet Mona Sahlin

EU-körkort

1998/99:436 av *Johan Lönnroth* (v) till statsministern

Forskarna och sekretessen

1998/99:437 av *Rolf Gunnarsson* (m) till statsrådet Maj-Inger Klingvall

Resurser till rehabilitering

den 11 mars

1998/99:438 av *Ola Rask* (s) till miljöministern

Koloniträdgårdsrörelsen

1998/99:439 av *Johan Pehrson* (fp) till justitieministern

Kronofogdemyndigheternas processföring

1998/99:440 av *Sylvia Lindgren* (s) till näringsministern

Cabotagetrafiken

1998/99:441 av *Lena Olsson* (v) till statsrådet Lars-Erik Lövdén

Skattestoppet i kommuner och landsting

1998/99:442 av tredje vice talman *Rose-Marie Frebran* (kd) till justitieministern

Forskningen om IB

1998/99:443 av *Lilian Virgin* (s) till jordbruksministern

Miljöersättning för sockerbetsodling

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 16 mars.

11 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 11 mars

1998/99:404 av *Bertil Persson* (m) till statsrådet Pierre Schori

Biståndet till Eritrea och Etiopien

1998/99:409 av *Karl-Göran Biörsmark* (fp) till utrikesministern
Kuba

1998/99:414 av *Margareta Viklund* (kd) till utrikesministern
Vetorätten

1998/99:416 av *Marianne Andersson* (c) till utrikesministern
Guinea-Bissau

1998/99:420 av *Berndt Ekholm* (s) till utrikesministern
Inbördeskriget i Republiken Kongo

1998/99:427 av andre vice talman *Eva Zetterberg* (v) till statsrådet Pi-
erre Schori

Mänskliga rättigheter i Colombia

Prot. 1998/99:67

11 mars

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 16 mars.

12 § Kammaren åtskildes kl. 17.54.

Förhandlingarna leddes

av förste vice talmannen från sammanträdets början till ajourneringen
kl. 13.47,

av talmannen därefter t.o.m. 7 § anf. 111 (delvis) och

av andre vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Hänvisning av ärenden till utskott	1
3 § Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats den	
10 mars	1
FöU2 Kustbevakningen, m.m.....	1
FöU4 Totalförsvarsplikten	2
NU7 Vissa regionalpolitiska frågor.....	2
4 § Mänskliga rättigheter, m.m.	3
Utrikesutskottets betänkande 1998/99:UU3.....	3
Anf. 1 LISELOTTE WÄGÖ (m)	3
Anf. 2 Andre vice talman EVA ZETTERBERG (v).....	6
Anf. 3 JAN ERIK ÅGREN (kd).....	12
Anf. 4 MARIANNE ANDERSSON (c).....	15
Anf. 5 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp).....	19
Anf. 6 Andre vice talman EVA ZETTERBERG (v) replik.....	21
Anf. 7 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	21
Anf. 8 Andre vice talman EVA ZETTERBERG (v) replik.....	22
Anf. 9 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	22
Anf. 10 MARIANNE SAMUELSSON (mp).....	23
(forts. 7 §).....	25
Ajournering.....	26
Återupptagna förhandlingar	26
5 § Frågestund	26
Anf. 11 TALMANNEN	26
<i>Natargasledning genom Sverige.....</i>	<i>26</i>
Anf. 12 LENNART DALÉUS (c).....	26
Anf. 13 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s)	26
Anf. 14 LENNART DALÉUS (c).....	26
Anf. 15 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s)	27
<i>Integration i Öresundsområdet</i>	<i>27</i>
Anf. 16 LEIF JAKOBSSON (s).....	27
Anf. 17 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s)	27
Anf. 18 LEIF JAKOBSSON (s).....	28
<i>Förtroendevalda revisorer</i>	<i>28</i>
Anf. 19 LENNART HEDQUIST (m)	28
Anf. 20 Statsrådet BRITTA LEJON (s)	28
Anf. 21 LENNART HEDQUIST (m)	28
Anf. 22 Statsrådet BRITTA LEJON (s)	29
Anf. 23 LENNART HEDQUIST (m)	29
<i>Utvisning av homosexuella.....</i>	<i>29</i>
Anf. 24 TASSO STAFILIDIS (v)	29
Anf. 25 TALMANNEN	29
Anf. 26 Statsrådet PIERRE SCHORI (s)	29
Anf. 27 TASSO STAFILIDIS (v)	30
Anf. 28 Statsrådet PIERRE SCHORI (s)	30

Anf. 29 TASSO STAFILIDIS (v)	30
Anf. 30 Statsrådet PIERRE SCHORI (s).....	31
<i>Säkerhetspolitiken</i>	31
Anf. 31 BO KÖNBERG (fp)	31
Anf. 32 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	31
Anf. 33 BO KÖNBERG (fp)	32
Anf. 34 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	32
<i>Folkrörelsernas förutsättningar</i>	32
Anf. 35 CARINA MOBERG (s)	32
Anf. 36 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	32
Anf. 37 CARINA MOBERG (s)	33
<i>Lika behandling i alla landsting</i>	33
Anf. 38 GÖTE JONSSON (m).....	33
Anf. 39 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s).....	33
Anf. 40 GÖTE JONSSON (m).....	34
Anf. 41 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s).....	34
<i>Arena Nordens informationsverksamhet</i>	34
Anf. 42 JAN ERIK ÅGREN (kd).....	34
Anf. 43 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s).....	34
Anf. 44 JAN ERIK ÅGREN (kd).....	35
Anf. 45 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s).....	35
<i>Samhällspåverkan på barn</i>	36
Anf. 46 EWA LARSSON (mp).....	36
Anf. 47 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s).....	36
Anf. 48 EWA LARSSON (mp).....	36
Anf. 49 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s).....	36
<i>Ungdomars kroppsfixering</i>	37
Anf. 50 ANNE-KATRINE DUNKER (m).....	37
Anf. 51 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	37
Anf. 52 ANNE-KATRINE DUNKER (m).....	38
Anf. 53 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	38
<i>Upphovsrätten</i>	38
Anf. 54 LENNART BEIJER (v).....	38
Anf. 55 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s).....	38
Anf. 56 LENNART BEIJER (v).....	39
Anf. 57 Statsrådet LEIF PAGROTSKY (s).....	39
<i>Sveriges ordförandeskap i EU</i>	39
Anf. 58 MARIANNE ANDERSSON (c)	39
Anf. 59 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	40
Anf. 60 MARIANNE ANDERSSON (c)	40
Anf. 61 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	40
<i>Forskarutbildningen</i>	40
Anf. 62 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd)	40
Anf. 63 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	41
Anf. 64 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd)	41
Anf. 65 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	41
<i>Mänskliga rättigheter i Vitryssland</i>	42
Anf. 66 GÖRAN MAGNUSSON (s)	42
Anf. 67 Statsrådet PIERRE SCHORI (s).....	42

Anf. 68 GÖRAN MAGNUSSON (s)	42
<i>Nyhetsbevakning i hela landet</i>	43
Anf. 69 ERLING WÄLIVAARA (kd)	43
Anf. 70 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)	43
Anf. 71 ERLING WÄLIVAARA (kd)	43
Anf. 72 Kulturminister MARITA ULVSKOG (s)	43
Anf. 73 TALMANNEN	44

6 § Information från regeringen om FNs barnrättskommittés

andra utfrågning av Sverige 44

Anf. 74 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	44
Anf. 75 MARIANNE ANDERSSON (c)	47
Anf. 76 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	47
Anf. 77 MARIANNE ANDERSSON (c)	48
Anf. 78 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	48
Anf. 79 ULLA HOFFMANN (v)	48
Anf. 80 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	48
Anf. 81 ULLA HOFFMANN (v)	49
Anf. 82 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	49
Anf. 83 ULLA HOFFMANN (v)	49
Anf. 84 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	49
Anf. 85 MARGARETA ISRAELSSON (s)	49
Anf. 86 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	50
Anf. 87 MONICA GREEN (s)	50
Anf. 88 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	50
Anf. 89 MONICA GREEN (s)	51
Anf. 90 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	52
Anf. 91 INGRID NÄSLUND (kd)	52
Anf. 92 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	52
Anf. 93 INGRID NÄSLUND (kd)	52
Anf. 94 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	53
Anf. 95 LISELOTTE WÅGÖ (m)	53
Anf. 96 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	53
Anf. 97 LISELOTTE WÅGÖ (m)	54
Anf. 98 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	54
Anf. 99 CARINA HÄGG (s)	54
Anf. 100 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	55
Anf. 101 CARINA HÄGG (s)	55
Anf. 102 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	55
Anf. 103 EWA LARSSON (mp)	55
Anf. 104 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	56
Anf. 105 EWA LARSSON (mp)	56
Anf. 106 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	56
Anf. 107 ELISABETH FLEETWOOD (m)	56
Anf. 108 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	57
Anf. 109 ELISABETH FLEETWOOD (m)	57
Anf. 110 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	57
7 § (forts. från 4 §) Männsliga rättigheter, m.m. (forts. UU3)	58
Anf. 111 MARIANNE JÖNSSON (s)	58
Anf. 112 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	61

Anf. 113	MARIANNE JÖNSSON (s) replik	61
Anf. 114	KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik.....	61
Anf. 115	MARIANNE JÖNSSON (s) replik	62
Anf. 116	MARIANNE ANDERSSON (c) replik.....	62
Anf. 117	MARIANNE JÖNSSON (s) replik	63
Anf. 118	MARIANNE ANDERSSON (c) replik.....	63
Anf. 119	MARIANNE JÖNSSON (s) replik	63
Anf. 120	MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik.....	63
Anf. 121	MARIANNE JÖNSSON (s) replik	64
Anf. 122	MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik.....	64
Anf. 123	MARIANNE JÖNSSON (s) replik	64
Anf. 124	BERTIL PERSSON (m).....	64
	(forts.).....	65
Beslut om uppskjuten votering		65
7 § (forts.) Männsliga rättigheter, m.m. (forts. UU3).....		65
Anf. 125	MURAD ARTIN (v)	65
Anf. 126	INGRID NÄSLUND (kd)	68
Anf. 127	BIRGITTA AHLQVIST (s)	70
Anf. 128	MARIANNE ANDERSSON (c) replik.....	73
Anf. 129	BIRGITTA AHLQVIST (s) replik.....	73
Anf. 130	MARIANNE ANDERSSON (c) replik.....	74
Anf. 131	BIRGITTA AHLQVIST (s) replik.....	74
Anf. 132	INGRID NÄSLUND (kd) replik.....	74
Anf. 133	BIRGITTA AHLQVIST (s) replik.....	74
Anf. 134	INGRID NÄSLUND (kd) replik.....	75
Anf. 135	BIRGITTA AHLQVIST (s) replik.....	75
Anf. 136	MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik.....	75
Anf. 137	BIRGITTA AHLQVIST (s) replik.....	76
Anf. 138	MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik.....	76
Anf. 139	BIRGITTA AHLQVIST (s) replik.....	76
Anf. 140	JAN ERIK ÅGREN (kd) replik.....	76
Anf. 141	BIRGITTA AHLQVIST (s) replik.....	77
Anf. 142	JAN ERIK ÅGREN (kd) replik.....	77
Anf. 143	BIRGITTA AHLQVIST (s) replik.....	77
Anf. 144	ANDRE VICE TALMANNEN.....	77
Anf. 145	MARGARETA VIKLUND (kd).....	78
Anf. 146	NALIN PEKGUL (s).....	81
Anf. 147	LENNART FRIDÉN (m)	82
Anf. 148	MAGGI MIKAELSSON (v).....	84
	(Beslut skulle fattas den 17 mars.).....	85
8 § Bordläggning.....		85
9 § Anmälan om interpellationer.....		85
10 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....		86
11 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....		86
12 § Kammaren åtskildes kl. 17.54.....		87

